

Årsmelding

2012 – 2013

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Oslo, august 2013

1	RAPPORT FRA STYRET	7
2	MEDLEMSKAP	13
2.1	Æresmedlemmer.....	13
2.2	Medlemstall.....	13
2.3	Kontingentsatser.....	14
3	TILLITSVALGTE OG ANSATTE	15
3.1	Styret pr. 30.06. 2013.....	15
3.2	Representantskapet.....	16
3.3	Fylkeslag	16
3.4	Lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	18
3.5	Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	19
3.6	Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2012-2013	20
3.7	Sekretariatet	26
4	MØTER I ORGANISASJONEN	27
4.1	Landsmøtet 2012	27
4.1.1	Lovendringsforslag.....	27
4.1.2	Årsmelding 2011 - 2012	27
4.1.3	Innkommne forslag	27
4.1.4	Resultat av valgene	42
4.2	Møter i representantskapet	43
4.2.1	Representantskapsmøte 2/2012.....	43
4.2.2	Representantskapsmøte 1/2013.....	44
4.3	Møter i styret.....	45
5	POLITISKE ARBEIDSOMRÅDER	46
5.1	Jordbruksforhandlingene	46
5.1.1	Innledning	46
5.1.2	Hva forhandler vi om?.....	46
5.1.3	Jordbruksforhandlingene 2013	47
5.1.4	Partenes hovedprioriteringer:	51
5.2	Næringsutvikling	54
5.2.1	Tradisjonelt jordbruk.....	54
5.2.2	Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv	54

5.2.3	Inn på tunet.....	55
5.2.4	Faglig møtearena for økologisk produksjon og forbruk.....	56
5.3	Markedsordninger	56
5.4	Rovdyrpolitikk.....	58
5.4.1	FKT prosjektet	60
5.5	Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruks-forhandlingene.....	63
5.5.1	Arbeidsgruppe - Tydeligere distriktsprofil (TDP).....	63
5.5.2	Arbeidsgruppe – Markedsordningene for lam og egg	66
5.6	Sentrale høringer i perioden	67
5.6.1	Høring – endring i jordloven § 12.....	67
5.6.2	Høring – forslag til innsnevring i odelskretsen	68
5.6.3	Høring – forslag til justeringer i prisutjevningsordningen for mjølk	68
5.6.4	Høring – forslag til forskriftsendringer som følge av overgang fra pris til volumbasert markedsregulering for egg og lammekjøtt	68
5.6.5	Høring på endring i naturmangfoldloven og viltloven	69
5.6.6	Høring – Forslag vedrørende rapporteringsplikt i saker etter jordloven og konsesjonsloven.....	70
5.6.7	Høring på forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdepende tiltak.....	70
5.7	Dyrevelferd og dyresjukdommer.....	71
5.7.1	Dyrevelferd	71
5.7.2	Dyresjukdommer.....	72
6	ORGANSIASJONSARBEID.....	74
6.1	Informasjonsarbeid.....	74
6.2	Kvinneutvalget	74
6.3	Ungdomsutvalget.....	75
6.4	Hagebruksutvalget	76
6.5	Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan.....	77
6.6	Bank- og forsikringsavtale	78
6.7	Rådgiving i forsikring, bank, økonomi, pensjon m.m.....	79
6.8	Solidaritetsfondet for småbrukere	79
6.9	Studiearbeid	79
6.10	Familien Lies legat til fremje av småbruk.....	80
6.11	Samarbeidsavtale med Norsk Landbrukssamvirke	80
6.12	Arbeid i valgmennda.....	81
6.13	Aksjonsutvalget	81
6.14	Utmarksutvalget.....	81

6.15	Organisasjonsutvalget	82
6.16	HMS-arbeid i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	82
6.16.1	Samarbeidsavtale mellom Landbrukets HMS-tjeneste og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.....	82
6.16.2	Framtidig organisering av virksomheten i Landbrukets HMS- tjeneste	83
6.16.3	Kampanjen "Trygghet og helse i landbruket"	84
7	INTERNASJONALT ARBEID	85
7.1	Internasjonalt utvalg	85
8	PROSJEKTER	86
8.1	Slipp oss til – ungdom inn i landbruket 2012 – 2013.....	86
8.2	Grønt Spa´tak.....	87
8.3	Klimaprojektet "fra kunnskap til handling" 2012-13	88
8.4	Samvirke 2050.....	89
8.5	Matnyttig mobilisering – gi oss mer lokalmat!	90
8.6	Norsk Bonde- og Småbrukarlag 100 år i 2013	92
8.6.1	Grunnlag for jubileet	93
8.6.2	Landbrukets veg – jubileumsbok	93
8.6.3	Norsk mat- og kulturpris	93
8.7	Kvinner, demokrati og deltakelse 2012 – 2013	94
9	BONDE OG SMÅBRUKER	95
10	REGNSKAP FOR LAGET OG AVISA.....	97

1 Rapport fra styret

Styrets melding og vurderinger

Prioritert hovedinnsats for Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) i meldingsperioden har vært konkretisering av prioriteringer i Stortingsvedtak ved behandling av Melding til Stortinget om landbruks- og matpolitikken, spesielt distriktssatsing, jordbruksforhandlingene, organisasjons- og informasjonsarbeid og ulike jubiléumsaktiviteter i tilknytning til NBS 100 år.

Styret har organisert arbeidet gjennom klare arbeidsfordelinger ved å opprette egne utvalg der flere av organisasjonens tillitsvalgte utenom selve styret deltar, samt en fadderordning der hvert styremedlem har hovedansvar for oppfølging av sine respektive fadderfylker – i hovedsak to fylker pr. styremedlem.

Styret har i meldingsåret opprettet følgende utvalg: Forhandlingsutvalget, Organisasjonsutvalget, Internasjonalt utvalg, Inn på Tunet utvalget, Utmarksutvalget, Frukt- og grønt utvalget (Hagebruksutvalget), Aksjonsutvalget og Jubiléumsutvalget. I tillegg har styret hovedansvaret mellom landsmøtene innen virkeområdene for de to landsmøteoppnevnte utvalgene: Kvinneutvalget og Ungdomsutvalget. Styret henviser til de ulike utvalgenes spesifikke årsrapporter for mer detaljert informasjon. Samspillet med utvalgene har fungert bra, bl.a. fordi kontakten er god ved at enkelte styremedlemmer er deltagere (også ledere) i enkelte utvalg. I tillegg har styrets leder deltatt på flere utvalgsmøter. Utvalgene arbeider selvstendig innenfor gitte mandater og rapporterer til styret.

Oppfølging av Stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken

NBS har hatt stort fokus på arbeidet med ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken og oppfølgingen av denne. Den nye Stortingsmeldinga ble lagt frem av regjeringen i desember 2011. NBS uttalte at den klareste konsekvensen av den nye landbruksmeldinga er at dagens landbrukspolitikk videreføres. Vårt hovedkrav til den nye stortingsmeldinga om landbruks- og matpolitikken var økt norsk matproduksjon på norske ressurser – over hele landet, og at meldinga måtte inneholde forpliktende formuleringer om hvordan norsk landbruk skal utvikles de neste årene. Dessverre måtte vi konstatere at få av våre hovedkrav ble innfridd.

Regjeringen sier i meldinga at den vil sikre bøndene en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Videre sier den at de vil videreutvikle inntektspolitikken med utgangspunkt i landbrukspolitikk som er ført etter 2005. Meldinga drøfter ikke hvorvidt inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper skal tettes og dermed står det store stridsspørsmålet i de siste års jordbruksforhandlinger uavklart.

Landbruks- og matdepartementet oppnevnte etter jordbruksoppgjøret i 2012 en bredt sammensatt arbeidsgruppe for å konkretisere og fremme forslag til tiltak for å løse utfordringene innen spesielt krevende områder uthevet i Melding til Stortinget «Velkommen til bords». Arbeidet ble kalt «Tydeligere distriktsprofil». Man lyktes ikke med å bli enige om

konkrete prioriteringer, og en fyldig rapport endte opp med å avlevere ei smørbrøddliste av tiltak. Se egen omtale i årsmeldinga.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i meldingsåret brukt mye tid på informasjons- og påvirkningsarbeid overfor politikere i alle partier – på flere plan. Målet for organisasjonen har vært å få til forbedringer og konkretiseringer under jordbruksforhandlingene.

Jordbruksavtalen i befolkningsvekstens og klimaendringens tid

Norsk Bonde- og Småbrukarlag skrev, etter grundige vurderinger, under årets jordbruksavtale. Jordbrukets hovedprioriteringer ble imøtekommet for korn, storfe og grønt. Jordbruket har fått 65 % av kravet. Vi må tilbake til 1999 for å finne et resultat som er i nærheten av dette. Fordelingen er ca femti - femti på pris og budsjett. Jordbruket fikk den prisramma som vi krevde. Vi fikk ikke det som vi krevde på budsjett.

Økte priser fører til at bonden som selger mange kilo og liter, vil kunne få et inntektsløft gjennom salg av produktene sine. Siden vi ikke fikk budsjetttrammen innvilget, betyr dette at vi ikke har oppnådd det som er nødvendig for å styrke distriktsjordbruket og de mindre enhetene. Dette skal vi arbeide videre med.

To av målene som Stortingsflertallet vedtok i forbindelse med behandlingen av Landbruks- og matmeldingen er økt matproduksjon og landbruk over hele landet. Matproduksjonen skal i hovedsak skje på norske ressurser.

En stor del av jordressursene ligger i distriktene. Norsk institutt for skog og landskap har vist det, ekspertgruppa for korn påpekte det:

- Landet vårt har småskifteutfordring
- Landet vårt har mye bratt og utfordrende jordbruksareal, og mye ligger brakk

Vi må bruke all jorda for å øke matproduksjonen og sikre mattrygghet. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har erkjent at vi har for få presise virkemidler for å sikre at disse arealene blir drevet videre og dermed bidra til matproduksjon. Som følge av det har vi i flere år foreslått at det må utredes en ordning for å kompensere for de driftsulempene som disse arealene har. Dette har vi fått gjennomslag for i år, og det er vi fornøyd med. Vi skal delta aktivt i dette arbeidet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil i videre arbeid prioritere de mindre familiebruk og distriktsjordbruket.

Årets jordbruksavtale kan med rette karakteriseres som et gjennombrudd for kravet om at inntektsgapet til andre grupper skal reduseres. Likevel er dette et lite skritt videre: avtalen gir grunnlag for en inntekstvekst for bøndene på 31 000 kroner pr årsverk. Det er 12 000 kroner mer enn for andre grupper. Men det må til mange og enda bedre avtaler når gjennomsnittlig lønn for sammenligningsgruppa er prognosert 488 800 kroner og inntekt pr årsverk i gjennomsnitt i jordbruket før avtale er prognosert 295 500 kroner. Vi er fullstendig klar over at det hevdes at man ikke kan eller skal fremstille nivå på bønders inntekt, bare utvikling. Videre diskuteres det hva slags tallmateriale som skal benyttes. Her vil vi bemerke at tallene ikke blir særlig forskjellige om man benytter driftsgranskingene (regnskap fra om lag 1000

bruk), fra totalkalkylen (sektorregnskapet for jordbruket) eller Statistisk Sentralbyrå sine tall for næringsinntekt.

Avtalen er et lite skritt i riktig retning, men mer må til! Norske politikere må våkne opp fra oljefatet og innse at landet vårt ikke kan importere mer og billig mat fra utlandet i krisetider. Vi minner om at Russland og Ukraina nylig hadde år med eksportrestriksjoner på korn. Verdens matvaremarkeder er på veg inn i mer usikre tider. Kombinasjonen av befolkningsvekst, vi blir 9 milliarder på jorda innen 2050, samt omfattende klimaendringer innebærer store utfordringer for matproduksjonen framover. Mattrygghet og landbruksutvikling må på dagsorden! Svært få av innleggene under partienes landsmøter hadde matproduksjon som tema. Hvorfor? Mat spiser vi tre til fire ganger om dagen, og mat er jo det desidert viktigste for vår eksistens. Landbruks- og matpolitikken handler både om nasjonal matproduksjon, sikker matforsyning og hvor og hvordan matproduksjonen foregår.

Dersom landbruket skal bli en del av klimaløsningen, må matproduksjonen i langt større grad enn i dag baseres på lokale fornybare ressurser. Skal det være mulig, kreves en omfattende omlegging av hvordan landbruket blir drevet. Dagens driftsmåter er avhengig av stort forbruk av energi, i form av bl.a. kunstgjødsel, diesel og olje. En matproduksjon tilpasset lokale forhold, med mange ulike arter og sorter som fungerer sammen i naturlige økosystemer, er mer robuste og krever mindre energiforbruk. Landbruket må redusere klimautslippene. Videre må landbruket tilpasses klimaendringene av typen temperaturstigning, tørke, flom og ekstremvær.

Ny politikk og nye virkemidler må utvikles for å møte disse utfordringene. Mange kritiserer norsk landbrukspolitik. Nå må vi over i fasen å konkretisere og utvikle nye virkemidler for å løse utfordringene i befolkningsvekstens og klimaendringens tid.

Strategi- og arbeidsplan 2013

Strategi- og arbeidsplanen 2013 har vært til drøfting i styret ved tre styremøter. Dette er en naturlig rutine for vedtak og rullering. Det er viktig å utvikle en strategi- arbeidsplan som kan være et realistisk styringsverktøy og med mål det er mulig å realisere. Målsettingene må stå i forhold til tilgjengelige ressurser. Det kommende styret må arbeide videre med forbedringer av strategi- og arbeidsplanen for 2014. Klare prioriteringer er viktig.

Politikerkontakt og alliansebygging

Målrettet alliansebygging, politikerkontakt på alle nivå, nettverksbygging og deltagelse på ulike arrangement er en viktig del av arbeidet med å få gjennomslag for og oppslutning om landbrukspolitikken til NBS. Vårt budskap må gjentas og gjentas overfor politikere, utøvende myndigheter og alliansepartnere. Det har vært møter av uformell og av mer formell karakter, både gjennom fysiske møter, telefoner og gjennom sosiale medier. Deltagelse i Næringskomitéens høringer og Regjeringens kontaktutvalg er blant prioriterte oppgaver. I det siste året har vi et aktivt samarbeid med For Velferdsstaten under ledelse av Jan Davidsen i Fagforbundet, Nei til EU, LO, Norsk Landbrukssamvirke, samvirkebedriftene, Natur og Ungdom, Norges Bygdekvinneforbund, Norsk Landbruksrådgiving, Matmerk og flere andre.

Eksternt og internt kommunikasjons og informasjonsarbeid

Det er brukt mye tid på eksternt kommunikasjons- og informasjonsarbeid. Balansen mellom å formulere budskapet klart nok slik at NBS får plass i media og samtidig unngå stempelet som ”useriøs” er en hårfin balansegang. Å opptre synlig, men korrekt, under jordbruksforhandlingene, der Norges Bondelags leder er jordbrukets forhandlingsleder, er en utfordring; det gjelder å bekle rollen best mulig for NBS. Leder har vært flere ganger på TV2 nyhetene, i Dagsrevyen, i debattprogram på radio og TV, samt i Nationen, Klassekampen, Aftenposten m.fl. Det er etablert kontakter overfor forbrukermagasiner, helsemagasiner og kulørt ukepresse med håp om å få plass til budskapet vårt.

Hjemmesida er tydelig forbedret gjennom at det daglig fylles opp med nytt stoff. NBS har ny Facebookprofil og er på Twitter. Dette brukes, men kan brukes mer. Intranettet må brukes aktivt for interne debatter. I tillegg til dette vil det selvfølgelig sendes intern informasjon på e-post, pr sms og gjennom Nett.no.

Organisasjonsarbeid

Styret har gjennom organisasjonsutvalget prioritert verving og innbetaling av medlemskontingent i meldingsperioden.

Styret gjør følgende vurdering: Organisasjonsarbeid må bli prioritert i enda sterke grad i kommende arbeidsår. Det viktigste verktøyet for å kunne få politisk gjennomslag, er en sterk organisasjon.

Det må arbeides videre for en økende forståelse for organisasjonsbygging i NBS:

- Hvordan utvikle NBS som en attraktiv organisasjon med aktiviteter og arbeidsmåter som passer i dag og i morgen?
- Hvordan få til en organisasjonskultur og ansvars følelse der alle gjør litt slik at ingen behøver å gjøre ”alt” og deretter gå helt tom?

Internasjonalt arbeid

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er opptatt av å bygge allianser også internasjonalt. Småbrukere og bønder over hele verden har mange av de samme utfordringene i kampen for den selveiende og frie bonden, og for retten til å produsere mat til egen befolkning. NBS er medlem av den verdensomspennende småbrukerbevegelsen La Via Campesina (Bondens Vei). Tidligere generalsekretær Gjermund Haga satt i styret til ECVC – den europeiske avdelingen av La Via Campesina t.o.m. april 2013. Elin Bergerud ble valgt inn i styret på generalforsamlingen i Spania i april.

Internasjonalt utvalg arbeider aktivt og godt både med oppfølging og representasjon i internasjonale saker og fora.

Gjennom vårt medlemskap i Norsk Landbrukssamvirke deltar vi i landbrukets EU-utvalg. NBS har bevilget betydelige midler til arbeidet med EU-saken både i egen organisasjon og gjennom kanalisering av midler til Nei til EU.

Kvinnearbeid – likestillingsarbeid

Landsmøtet velger eget Kvinneutvalg, som følger opp likestillingsarbeidet i organisasjonen, støttet av styret. Leder har deltatt i 8. mars arrangement. Styret vil fremheve spesielt at kvinner og klima – derunder matproduksjon – er blitt prioritert område innen FOKUS, dette mye takket være engasjementet til kvinnene i organisasjonen.

NBS 100 år

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er 100 år i 2013. Hele organisasjonen er aktivisert i forbindelse med planlegging av og gjennomføring av jubileumsåret. Styret har nedsatt et eget jubiléumsutvalg. Styret og organisasjonen har valgt å se fremover, og de 4 hovedsatsingsområdene (hjørnesteinene) er:

- Samvirke
- Rekruttering
- Kvinner i landbruket
- Norsk matproduksjon på norske ressurser – over hele landet.

Gjennom positiv respons på prosjektsøknader er aktiviteten i organisasjonen økt, og NBS har kunnet ansette flere nye medarbeidere på kort tid i tillegg til de dyktige medarbeiderne som vårt sekretariat utgjør.

Styrets vurdering av arbeidet i meldingsåret og fremtidige utfordringer

Det er gryende engasjement for matproduksjon og matsikkerhet. Flere steder har det vært over 100 (og et par steder over 200) deltagere på arrangement der NBS har vært innleder. Henvendelser fra media viser det samme. Flere og flere politikere tar kontakt med NBS og ber om innspill og møter.

Imidlertid får vi ikke gjennomslag hos dem som har makta i Norge – foreløpig. Inntrykket er at Finansdepartementet og Statsministerens kontor fortsatt har et ønske om å redusere bevilgningen til jordbruket mest mulig. Inntektsvekst i jordbruket skal skje gjennom en forsterket rasjonalisering, bygd på forutsetningen om at stordrift vil gi reduserte enhetskostnader og dermed større inntektsmuligheter for de bøndene som er igjen.

Vi blir fortalt at vi skal være nødt til å godta og være fornøyd med det som sittende regjering har å tilby oss, fordi ”alternativet er så mye verre”. NBS har sagt at dette er en form for hersketeknikk som ikke er godtagbar! Vi mener at regjering og Storting må realitetsorientere seg til virkeligheten i bøndenes hverdag.

Regjering og Storting må prioritere matsikkerhet og beredskap. Skal man få til det, må matproduksjonen økes på norske ressurser – over hele landet. Og det vil koste penger!

Har bøndene makt til å få gjennomslag? Har NBS makt? I allianse med forbrukere? Hva er jordbrukets makt? Jordbruket har stor makt, den brukes ikke til å endre kursen, men til å forsterke den. Kursendringen starter med premisset økt matsikkerhet istedenfor dagens svekkede matsikkerhet. Dette får konsekvens for produksjonsmåte og spiseseddel.

Styret mener at Norsk Bonde- og Småbrukarlag har alternativet til dagens feilslåtte landbrukspolitikk, og vi vil forbedre politikken vår.

Styret har gitt forhandlingsutvalget i oppgave å framskaffe erfaringer fra andre land på virkemidler i landbrukspolitikken? I tillegg skal det arrangeres seminar med temaet forbedringer av landbrukspolitikken og konkretisering av Melding til Stortinget «Velkommen til bords».

La oss sammen bygge organisasjonen for å få frem politikken og utvikle den til å bli enda bedre! Vi må bli tydeligere på at NBS har og er et aktuelt alternativ!

Meldingsperioden har vært aktiv for både styret, alle tillitsvalgte for øvrig og våre ansatte. Styret har arbeidet godt sammen – med plass for både ris og de konstruktive tilbakemeldingene om at arbeidet må gjøres enda bedre. Prioritering av saker, dyktige ansatte og engasjerte tillitsvalgte er en forutsetning for å drive organisasjonen fremover. Styret takker et effektivt og positivt sekretariat! Redaktør Leonid Rødsten må trekkes frem for hans uvurderlige innsats med avisa Bonde- og Småbruker.

Merete Furuberg
Modulf Aukan
Terje Nystabakk
Mari Søbstad Amundsen

Lynn Hege Røyne Myrvang
Øystein Pugerud
Torbjørn Norland

2 Medlemskap

2.1 Æresmedlemmer

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har oppnevnt 14 æresmedlemmer:

Arne Garborg, ble organisasjonens første æresmedlem, døde i 1924.

Ole E. Noem, fra Steinkjer i Nord-Trøndelag, ble æresmedlem i 1983, døde i 1987.

Bjarne Hervik, fra Ryfylke i Rogaland, ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.

Liv Østlie, fra Nes i Akershus, ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.

Gunhild Løvås, fra Stange på Hedmark, ble æresmedlem i 1984, døde i 1996.

Leif Røsåsberget, fra Vestre Toten i Oppland, ble æresmedlem i 1985, døde i 1989.

Lars Holen, fra Alvdal i Hedmark, ble æresmedlem i 1985, døde i 1994.

Åsta Holth, fra Solør i Hedmark, ble æresmedlem i 1986, døde i 1999.

Sigmund Borgan, fra Ås i Akershus, ble æresmedlem i 1987, døde i 2004

Arne Berge, fra Råde i Østfold, ble æresmedlem i 1991, døde i 2003

Åge Hovengen, fra Vestre Slidre i Oppland, ble æresmedlem i 1996.

Amund Lie, fra Fåvang i Oppland, ble æresmedlem i 1997.

Inger Dag, fra Sandefjord i Vestfold, ble æresmedlem i 2006.

Berge Furre, fra Oslo, ble æresmedlem i 2010.

2.2 Medlemstall

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2012 18 fylkeslag, 247 lokallag og 6475 medlemmer.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2013 18 fylkeslag, 244 lokallag og 6448 medlemmer.

I perioden 01.07.12 - 30.06.13 har det kommet til 401 nye medlemmer og det er 430 som har meldt seg ut. 107 av de utmeldte er satt utmeldt fordi de ikke har betalt kontingenten de to siste årene, resten grunngir utmeldingen med høy alder, politisk uenighet og/eller at de har sluttet som bønder.

2.3 Kontingentsatser

Kontingentsatsene for 2013 ble økt i samsvar med prinsippet som landsmøtet vedtok høsten 2012. Bakgrunnene for denne kontingentjusteringen var for å få en tilnærmet balanse mellom inntekter og utgifter. Noen lokal- og fylkeslag har ekstrakontingent som kommer i tillegg til satsene nedenfor.

Satsene for 2012 og 2013:

Kontingenttype	Forklaring	2012	2013
Grunnkontingent	Betales av alle som driver jordbruk under 0,1 årsverk, støttemedlemmer, ektefeller og medlemmer som ikke driver jordbruk.	710	740
Lav kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,1 og 0,49 årsverk	1510	1510
Mellomkontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,5 og 0,99 årsverk	2350	2445
Høy kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 1,0 og 1,49 årsverk	3500	3640
Topp kontingent	Betales av alle som driver jordbruk over 1,5 Årsverk	4170	4340
Verdiskapingskontingent	Betales av medlemmer som ikke er direkte involvert i primærnæringen, men som direkte eller indirekte har interesse og nytte av å støtte NBS.	830	865
Ungdomskontingent	Medlemmer under 30 år uten jordbruksproduksjon	470	490

Det ble vedtatt på landsmøte 2012 at ungdomsmedlemmer i Troms kun skal betale 300,- for ungdomsmedlemskap.

3 Tillitsvalgte og ansatte

3.1 Styret pr. 30.06. 2013

Leder	Ann Merete Furuberg
Politisk nestleder	Modulf Aukan
Organisatorisk nestleder	Lynn Hege Røyne Myrvang
Styremedlem	Inge Staldvik (permisjon fra 10.06.2013)
Styremedlem	Øystein Pugerud fra 10.06.2013
Styremedlem	Torbjørn Norland
Styremedlem	Terje Nystabakk
Styremedlem	Mari Søbstad Amundsen

Varamedlemmer til styret:

2. vara	Oddveig Pedersen Moen
3. vara	Svein Narve Veshovda
4. vara	Ketil Melvold
5. vara	Silke Hansen

Ordførerskap:

Ordfører (møte- og talerett i styret)	Per Anton Nesjan
Varaordfører	Aud Gaundal

Kvinneutvalget

Leder	Hilde Kristin Mellum
Medlem	Ilona Margarethe Drivdal
Medlem	Elin Aarum
Vara	Yvonne Christensen
Vara	Ida Østvold

Ungdomsutvalget

Leder	Rakel Nystabakk,
Medlem	Therese Rudi
Medlem	Paul Jørgen Pettersen
Vara	Siri Folven

Forhandlingsutvalget

Leder:	Ann Merete Furuberg
	Modulf Aukan
	Inge Staldvik

Sakkyndige:	Olaf Godli, NBS-sekretariatet
	John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
	Einar Meisfjord, NBS-sekretariatet

3.2 Representantskapet

	2012/2013
Ordfører	Per Anton Nesjan
Varaordfører	Aud Gaundal
Østfold	Niels Jørgen Aarvik til 09.03.2013 Lajla Myrvang-Ek Sukkebråten fra 09.03.2013
Akershus	Jo Arne Ødegård
Hedmark	Ståle Støen
Oppland	Terje Holen Per Idar Vingebakken
Buskerud	Torgny Moen
Vestfold	Håkon Tørrestad
Telemark	Arvid Lia
Aust-Agder	Kjell Gunnar Blakstad
Vest-Agder	Helge L. Fossen
Rogaland	Nils Melbøe
Hordaland	Jarle Helland
Sogn og fjordane	Martin Braanaas Kleppe til 24.02.2013 Magnar Juklestad fra 24.02.2013
Møre og Romsdal	Øystein Ormbostad
Sør-Trøndelag	Knut Sjøvold
Nord-Trøndelag	Aud Marie Gaundal til 02.03.2013 Arnt Inge Engum fra 02.03.2013
Nordland	Terje Nystabakk
Troms	Margrethe Wikran
Finnmark	Gro Paula Sønvisen til 24.02.2013 Bjørge S. Pettersen fra 24.02.2013
Landbrukssamvirket	Sveinung Svebestad
Landbrukssamvirket	Trond Reierstad
Landbrukssamvirket	Einar Enger
Landbrukssamvirket	Eilif Due
Norsk Sau og Geit	Tone Våg

3.3 Fylkeslag

Østfold Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Niels Jørgen Aarvik til 09.03.2013
Lajla Myrvang-Ek Sukkebråten fra 09.03.2013
Fylkessekretær: Caroline Ek Myrvang

Akershus Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Jo Arne Ødegård
Fylkessekretær: Svein Kåre Eggebø

Hedmark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ståle Støen fra
Fylkessekretær: Ingar Elgvasslien

Oppland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Terje Holen
Fylkessekretær: Anette Jørstad

Buskerud Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Torgny Moen
Fylkessekretær: Einar Grimelid

Vestfold Bonde- og Småbrukarlag

Leder: Håkon Tørrestad
Fylkessekretær: Bergljot Styrvold

Telemark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Arvid Lia
Fylkessekretær: Svein Arvid Tørre

Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Kjell Gunnar Blakstad
Fylkessekretær: Knut Hødnebø

Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Helge L. Fossen
Fylkessekretær: May-Brit Borgi Olsen

Rogaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder: Nils Melbøe
Fylkessekretær: Vera Bergaas Utne

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Jarle Helland
Fylkessekretær: Åse Marie Reisæter

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Martin Braanaas Kleppe til 24.02.2013
Magnar Juklestad fra 24.02.2013
Fylkessekretær: Harald Jarl Runde

Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Øystein Ormbostad
Fylkessekretær: Ingvild Hansen Nystad

Sør Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Knut Sjøvold
Fylkessekretær: Wenche Bringsli Husby

Nord Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Aud Gaundal til 02.03.2013
Arnt Inge Engum fra 02.03.2013
Fylkessekretær: Inge Staldevik til 03.06.2013

Nordland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Terje Nystabakk
Fylkessekretær: Siv Mossleth (fungerende)

Troms Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Margrethe Wikran
Fylkessekretær: Tor Odin Kjosvatn

Finnmark Bonde- og Småbrukarlag

Leder: Gro Paula Sønvisen til 24.02.2013
Bjørge S. Pettersen fra 24.02.2013
Fylkessekretær: Ingse Marie Kristensen Tvedt

3.4 Lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

I Norsk Bonde og Småbrukarlag er det 244 lokallag. Disse fordeler seg på fylkeslagene slik:

Fylkeslag	Antall lokallag
Østfold	2
Akershus	8
Hedmark	23
Oppland	25
Buskerud	14
Vestfold	1
Telemark	8
Aust-Agder	2
Vest-Agder	6
Rogaland	18
Hordaland	15
Sogn og fjordane	17
Møre og Romsdal	21
Sør-Trøndelag	20
Nord-Trøndelag	22
Nordland	20
Troms	12
Finnmark	10

I tillegg til lokallagene er det 9 medlemmer som står som direktemedlem under landslaget, og det er 16 fylkeslag som til sammen har 216 direktemedlemmer under fylkeslagene.

Endringer i årsmeldingsperioden:

I Akershus og Oslo, er Nannestad BS lagt ned.

I Rogaland er Sokndal BS lagt ned.

I Rogaland er Tysvær og Bokn BS slått sammen til et nytt lag.

I Hordaland er Vaksdal BS og Eksingeral BS lagt ned og overført til Voss BS.

3.5 Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag**Hagebruksutvalget**

Utvalget skal være rådgiver for styret i hagebruksspørsmål

Leder: Øystein Pugerud, Hordaland
Arne Lofthus, Hordaland
Harald Wiig Bjørn-Nielsen, Rogaland

Internasjonalt utvalg

Utvalget skal være rådgiver for styret i internasjonale spørsmål

Leder: Stein Brubæk, Møre og Romsdal
Nestleder: Ingeborg Tangeraas, Nordland
Ilona Margarete Drivdal, Vest-Agder
Jens Erik Furulund, Hedmark
Anita Land, Møre og Romsdal

Utmarksutvalget

Leder: Inge Staldvik, Nord-Trøndelag (permisjon fra 10.06.2013)
Ola Krokann, Sør-Trøndelag
Annette Jørstad, Oppland
Terje Nystabakk, Nordland
Sekretær: John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Inn på tunet-utvalget

Leder: Anne Grutle, Hordland
Britt Marthinussen, Nordland
Einar Grimelid, Buskerud
Ann Merete Furuberg
Tor Ronny Haugsgjelten, Sør-Trøndelag
Linda Jolly, Oslo
Sekretær: Einar Meisfjord, NBS-sekretariatet

Aksjonsutvalget

Leder: Anne Marve, Oppland
Ståle Støen, Hedmark
Tore Jardar J. Wirgenes, Vestfold
Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag
Sekretær: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

2013-utvalget

Leder: Mari Søbstad Amundsen, Oslo
Svein Kostveit, Telemark
Tori Snerte, Buskerud
Ellen Marie Tangen, Hedmark
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
Prosjektkoordinator: Bente Kristine Lorentzen

Organisasjonsutvalget

Leder: Lynn Hege Røyne Myrvang, Oppland
Nestleder: Terje Holen, Oppland
Torgny Moen, Buskerud
May-Brit Borgi Olsen, Vest-Agder
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

3.6 Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2012-2013 Aksjon for velferdsstaten, styret

Ann Merete Furuberg
Vara: John Petter Løvstad

Arbeidsgruppe vedrørende gjennomgang av markedsordningen for lam og egg

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Arbeidsgruppe for utredning av tydeligere distriktsprofil i virkemidlene

Merete Furuberg, Hedmark
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

BioforskAutorisasjonsordningen for handtering og bruk av plantevernmidler

Siv Marislett Sekse, Hordaland
Vara: Einar Meisfjord, NBS-sekretariatet

Kulturgrupper VIPS-(Varsling innen planteskadegjørere)

Frukt/bær: Øystein Pugerud, Hordaland (01.05.2007-)

Bondens marked

Styret: Kirsti Sollid, Troms (fra 27.04.2010)

Bioteknologinemnda

Toril Wikesland, fellesrepresentant NBS/NB (01.08.2008-01.05.2013)

Budsjettnemnda for jordbruket

Olaf Godli, NBS-sekretariatet (01.07.2012-30.06.2014)

Siv Mossleth, Nordland (07.12.2012-30.06.2014)

Per Aas, bonde, fellesrepresentant NBS og NB (01.07.2012-30.06.2014)

Den norske FAO-komité

St le Støen, Hedmark

Vara: Inger Dag, Vestfold

Faglig rådgivende organ for Dovrefjell nasjonalparkstyre

Marit Rolstad, Oppland

Ingar Elgevasslien, Hedmark

Forum for Utvikling og Miljø (ForUM), matgruppa

Tor Ronny Haugsgjelten, NBS-sekretariatet

Vara: Inger Dag, Vestfold

Gjensidige*Kontaktutvalget:*

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Olaf Godli, NBS-sekretariat

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Samarbeidsutvalget:

Svein Løken, Oppland

Anne-Lise Aass, Hedmark

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Innovasjon Norge, klagenemnda for BU- saker

Jorunn Haugland Støen, Hedmark, fra 01.05.2009

Matmerk*Styret:*

Ann Merete Furuberg, Hedmark, fra 01.01.2011

Valgkomite:

Anne-Lise Aass, Hedmark

KSLs Arbeidsutvalg:

Knut S vold, Sør-Trøndelag

Faggruppe HMS:

Arne Grue, Hedmark

Faggruppe planteproduksjon: Øystein Pugerud, Hordaland

Faggruppe husdyrproduksjon: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Faggruppe Inn på tunet: Anne K. Grutle, Hordaland, fra des. 2010

Klagenemnd for klager på KSL-revisjoner: Knut S vold, Sør-Trøndelag

Faggruppe KIL: Siv Mossleth, Nordland, fra des. 2010

Tor Odin Kjosvatn, Troms

Kvoteordninga for melk – klagenemnda (01.01.2012-31.12.2013)

Per Anton Nesjan, Nordland

Vara: Bergljot Styrvold, Vestfold

Landbrukets brannvernkomite

Reidar Isebakke, Østfold

Landbrukets energi- og klimautvalg

Einar Meisfjord, NBS-sekretariatet, fra des. 2010

Landbrukets HMS-tjeneste, styret

Arne Grue, Hedmark (2012-2013)

Bergljot Styrvold, Vestfold (ut 2012)

Berit Nikolaisen, Troms (2013)

1.vara: Kristian Ekre, Oppland (2012-2013)

Landkreditts Representantskap

Arne Grue, Hedmark (2010-2012)

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet (2010-2012)

Matforsk Eiendom, styret

Åse Berg, Sør-Trøndelag, til 31.05.2011

Vara: Kirsten Steindal, Norges Bondelag

Nei til EU, rådet

Terje Nystabakk

Nofima Mat – Stiftelsen for Landbrukets næringsmiddelforskning*Styret*

Åse Berg, Sør-Trøndelag, styreleder

Representantskapet:

Kjersti Hoff, NBS, til 31.12.2012

Vara: Olaf Godli, NBS, til 31.12.2012

Nofima AS:

Åse Berg, styremedlem

Norsk Landbrukssamvirke*Styret*

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Rådet:

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Inge Staldvik, Nord-Trøndelag (permisjon fra 10.06.2013)

Modulf Aukan, Møre og Romsdal

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Rådgivende utvalg for næringspolitikk

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Landbrukets risikogruppe

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Norsk senter for bygdeforskning, styret

John Petter Løvstad, NBS- sekretariatet (2012-2014)

Norsk Landbruksmuseum

Representantskapet: Reidar Isebakke

Styret: Vara: Anne Jorunn Avdem, Sogn og Fjordane, fra 25.06.2009

Norsk Sau- og Geit, representantskapet

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Omsetningsrådet

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Vara: Modulf Aukan, Møre og Romsdal

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG), styret

Ola Langvasbråten, Buskerud, fra februar 2011

Produsentutvalget for korn

Marius Hundstuen Bøhle, Vestfold

Redusert risiko ved bruk av plantevernmiddel, arbeidsgruppe

Siv Marislett Sekse, Hordaland

Einar Meisfjord, NBS-sekretariatet

Referansegruppe for arvelovutvalget

Svein Løken, Oppland

Regjeringens kontaktutvalg

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Olaf Godli, generalsekretær NBS

Reklamasjonsnemnda for såvarer og kraftfôr

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Reklamasjonsnemnda for korn

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Representantskapet i Forum for internasjonale kvinnespørsmål (FOKUS)

Ilona M. Drivdal, Hedmark

Rådet for dyreetikk

Geir Grosberg, Oppland

Vara: Clara A. Hveem, Norges Bondelag

Rådgivende utvalg for landbruksstatistikk - Statistisk sentralbyrå

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Vara: Svein Løken, Oppland

Samarbeidsforum for Arbeidstilsynets region 3-Hedmark, Oppland og Buskerud

Hilde Kristin Mellum, Hedmark

Samarbeidsgruppe mot GMO

Ole-Jacob Christensen

Vara: Inger Dag

Selskapet for Norges Vel, representantskapet

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Sentralt kontaktutvalg for rovdyr

Inge Staldvik, Nord-Trøndelag (permisjon fra 10.06.2013)

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter

Ann Merete Furuberg, Hedmark, fra 01.01.2011

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Styringsgruppe for ”Bedre bunnlinje” i NLR

Modulf Aukan, Møre og Romsdal

Styringsgruppe for Mat langs Nasjonale Turistveger

Stein Brubæk, Møre og Romsdal

Styringsgruppe for nasjonalt program for landbruksbygg og kulturlandskap

Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Styringsgruppe for utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Vara: Kirsti Sollid, Troms

Styringsgruppe for prosjektet ”Friskere føtter”

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Vara: Ann Merete Furuberg, Hedmark

Styringsgruppe for prosjektet Rekruttering til landbruksutdanning

Rakel Nystabakk, Nordland

Therese Rudi, Oppland

Styringsgruppe for Rett landbruksutdanning

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Styringsgruppe for "Økologiske veiledningsprosjekt i LFR" (GFR, OGFR og dyrkingsgrupper).

Thomas Cottis, Hedmark (april 2005-)

Internasjonale verv

European Coordination La Via Campesina, styret
Gjermund Haga, Nord-Trøndelag, (Mars 2011-april 2013)
Elin Bergerud, (April 2013)

Europarepresentant i den internasjonale koordinasjonskomiteen i La Via Campesina,
Ingeborg Tangeraaas, Nordland

La Via Campesina komite for bærekraftig småbruk
Ann Merete Furuberg, Hedmark

La Via Campesina, matsuverenitetsgruppe
Stein Brubæk, Møre og Romsdal

La Via Campesina internasjonale komité for menneskerettigheter
Anne Røde, Nordland

3.7 Sekretariatet

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt sekretariat og avisa Bonde og Småbruker.

Adresse: Øvre Vollgate 9, 0158 Oslo

Internett: www.smabrukarlaget.no

E-post: post@smabrukarlaget.no

Telefon: 24 14 89 50

Ansatte pr. 30.06. 2013

Olaf Godli, generalsekretær

John Petter Løvstad, assisterende generalsekretær

Einar Meisfjord, rådgiver

Cathrine Campbell Petersson, medlems- og organisasjonskonsulent (80%)

Romelia Goboy Brataker, økonomikonsulent (80%)

Kristin Lia, kontormedarbeider (80 %)

Svein Løken, forsikrings- og skatterådgiver (20 %)

Leonid Rødsten, Redaktør i Bonde og Småbruker

Ansatte i prosjekter denne perioden:

Slipp oss til, ungdom inn i landbruket

Bente Kristine Lorentzen (50%)

Grønt spa'tak

Øyvind Aukrust, prosjektkoordinator til 30.08.2012

Martine Solberg , prosjektkoordinator fra 01.09.2012

Klimaprojektet

Bente K. Lorentzen

Einar Meisfjord

Markus Brun Hustad fra 01.03.2013

Samvirkeprosjektet

Renathe Svarte

Kvinneprosjektet

Andreas Olavssønn Rongen – høsten 2012

Bente K. Lorentzen

Lokalmatprosjektet

Lise Brunborg Jakobsen

4 Møter i organisasjonen

4.1 Landsmøtet 2012

Det 83. ordinære landsmøte ble avviklet på hotell Radisson Blu, Lillehammer. Talen til leder, behandlingen av eventuelle lovendringsforslag, andre innkomne forslag og uttalelser fra landsmøtet samt valg er gjengitt i heftet nett.no nr. 5-2012

4.1.1 Lovendringsforslag

Det var ikke meldt inn lovendringsforslag til landsmøtet 2012.

4.1.2 Årsmelding 2011 - 2012

Landsmøtet hadde ingen spesielle kommentarer til den framlagte årsmeldingen.

Vedtak:

Landsmøtet godkjenner årsmelding for 2011 - 2012

Enstemmig vedtatt.

4.1.3 Innkomne forslag

A Saker innsendt fra lokallag og fylkeslag til behandling på landsmøtet

Forslag nr. 1 Fra Høyanger Bonde- og småbrukarlag

Innføring av tilskott til gjerdehald i grovfôrhusdyrbruket

Den pågåande bruksnedleggjinga sidan 50-åra har ført til dårlegare vedlikehald av gjerder på nedlagte driftseiningar. Vidare kan gjerdehald vere ein vesentleg kostnad for mange bruk med gjerdehald både mot utmark og mot naboar si innmark. For å styrkje gjerdehaldet og auke bevisheita om kor viktig gjerdehald er, foreslår såleis styret i Høyanger Bonde- og småbrukarlag innføring av eit gjerdehaldstilskot pr. meter til grovforhusdyrbruket. Også grunneigarar som grensar til grovforhusdyrbruk eller til utmark med beitande husdyr, må kunne søkje om tilskotet.

Framlegg til vedtak i landsmøtet:

Saka "Innføring av tilskot til gjerdehald pr. meter i grovforhusdyrbruket" sendast over til Landsstyret og Forhandlingsutvalet for handsaming og forhandlingar.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Høyanger BS til Forhandlingsutvalget og styret for videre oppfølging i forbindelse med jordbruksforhandlingene 2013.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 2 Fra Høyanger Bonde- og Småbrukarlag**Forslag om innføring av eit ressursutnyttingstilskott til foretak med mindre enn 300 daa dyrka jord**

I fjor vart eit forslag om eit ressursutnyttingstilskot til bruk under 200 dekar vedteke av landsmøtet som oversent til Landsstyret for vidare oppfølging. Forslaget vart ikkje teke med i studieheftet Framfor jordbruksforhandlingane 2012 og vart ikkje fremja i jordbruksforhandlingane. Styret i Høyanger BS kjem difor med eit nytt framlegg der taket for å få ressursutnyttingstilskotet er heva til 300 dekar dyrka jord. Innmarksbeite vil komme i tillegg. Med eit tak på 300 dekar dyrka mark dekkjer vi dei aller fleste medlemmene i NBS og over halvparten av alle småbrukarar og bønder i Noreg.

Argumentasjonen for eit ressursutnyttingstilskot er kort at vi treng ressursane på bruk under 300 mål dyrka jord for å nå måla i landbruksmeldinga “Velkommen til bords” og at så og seie alle bruk der drifta vert nedlagt er under 300 mål dyrka mark. Det er såleis foretak med under 300 dekar dyrka mark som treng auka tilskot aller mest. Vidare vil matproduksjon på desse bruka bidra til mindre import av raudt kjøt og ulike kraftforråvarer. Det vil gje Noreg sitt bidrag til ein betre marknad for matvarer for alle som manglar kjøpekraft for nok mat. Både dei fattigaste u-landa og nyfattige i økonomisk kriseramma land i Sør-Europa. Det er ca. 1 milliard menneske som ikkje har nok mat. Difor bør ikkje Noreg importere meir mat enn naudsynt. Vi må ta vår del av ansvaret for matproduksjonen i verda. Då treng vi alle bruk i drift, og det trengst nytenkjing m. a. i utvalet som skal ta for seg høva til ein tydelegare distriktsprofil i jordbrukspolitikken. Forslaget om eit ressursutnyttingstilskot med tak vil gje tydelegare distriktsprofil då fleirtalet av bruka i distrikta er på under 300 dekar dyrka jord.

Styret i Høyanger BS fremjar forslag for Landsmøtet i NBS i 2012 om eit Ressursutnyttingstilskot til jordbruksforetak med mindre enn 300 dekar dyrka jord. Innmarksbeite kjem i tillegg. Dersom forslaget vert vedteke, skal det takast med i studieheftet Framfor jordbruksforhandlingane 2013. Vidare må forslaget oversendast til Utvalet for tydelegare distriktsprofil, Landsstyret og Forhandlingsutvalet for fremjing i jordbruksforhandlingane i 2013.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Høyanger BS til Forhandlingsutvalget og styret for videre oppfølging i forbindelse med jordbruksforhandlingene 2013.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 3 Fra Troms Bonde- og Småbrukarlag

Endring av kontingentsatser

Dagens kontingentsatser gjør det vanskelig å rekruttere nye medlemmer uten vesentlig produksjon. For at NBS skal få større støtte i befolkninga, er det nødvendig å redusere inngangskontingentene på medlemskap. Dette vil gjøre det lettere å knytte nye medlemmer til organisasjonen, og gjennom økt medlemsmasse vil vi kunne nå lenger ut med våre mål om satsing på norsk mat produsert på norske ressurser over hele landet.

Troms Bonde- og Småbrukarlag foreslår følgende endringer i kontingentsatsene (dagens satser i parentes):

- Ungdomskontingent (470,-) reduseres til kr 300,-
- Støttemedlemskap innføres med kontingentsats 350,- for privatpersoner og kr 950,- for bedrifter/organisasjoner
- Det beregnes IKKE tilleggskontingent til fylkes- eller lokallag på ungdoms- og støttemedlemskap
- Grunnkontingent (710,-) endres til kun å gjelde de med liten produksjon, ikke støttemedlemskap
- Verdiskapingsmedlem (830,-) opphører, erstattes av støttemedlemskap for bedrift/organisasjon

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Troms BS til styret for videre oppfølging.

Vedtatt mot fire stemmer.

Forslag nr. 4 Fra Etne Bonde- og Småbrukarlag

Beitebruk og kulturlandskap

Småfe og tilhørende beitebruk er ei rett økologisk driftsform og ein viktig faktor for å halda kulturlandskapet i hevd. I tillegg til gevinsten av velstelte bygder, til glede for så vel fastbuande som turistar, medverkar beitebruk til redusert oppbløming av flåttbestanden. Dette er eit aukande problem i landskap under tregrensa.

For å få til beitebruk i låglandet, er det viktig å ha fokus på småferasar som geit og utegangarsau. Dette er mogeleg dersom landbruket sjølv, landbrukspolitikken og foredlingsindustrien ønskjer dette. Småfenæringane får stadig positive tilbakemeldingar om deira betydning i dette biletet. Utfordringane er å få dette materialisert i organisasjonane og i landbrukspolitikken.

Vi trur at beitebruk vil verta eit av dei viktigaste argumenta for å oppretthalda norsk landbruk i åra som kjem. Difor meiner vi bondeorganisasjonane må løfta fram desse næringane i sine prioriteringar.

Grunnen til dette oppropet er at vi i næringa stadig ser negative endringar, slik som at grunntilskot for lam av gammalnorsk sau under 13 kg vart fjerna i 2012. Dessutan passer EUROP-klassifiseringa dårleg for utegangarsau med eit rasepreg og foropptak som er ulikt dei større sauerasane.

Direktoratet for naturforvaltning slettar i 2012, utan forvarsel eller høyring, høvet til å gi dispensasjon for bruk av revesaks.

For geit har kvotereguleringa for geitemjølkk vore uendra, medan den vert auka for kumjølkk. Det er lågare produksjonstilskot for kjeakjøtt enn for lam. Slaktepris for kjeakjøtt er redusert frå kr 30 til kr 20 frå i fjor til i år.

Vi meiner foredlingsindustrien også har eit ansvar, slik at «våre» representantar i samvirkeføretaka må arbeida konstruktivt også for småfeproducentane. Vi håper Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan slutta seg til dette oppropet og intensivera arbeidet for beitenæringane i Noreg.

Vedtakk:

Landsmøtet støtter intensjonen med forslaget fra Etne BS. Forslaget oversendes styret for vidare behandling.

Vedtatt mot fire stemmer.

Forslag nr. 5 Fra Rana Bonde- og Småbrukarlag

Erstatning ved ekspropriasjon

I Bondebladet den 12. april har professor ved Universitet i Oslo, Erling Eide, en meget fyldig redegjørelse, om dette med erstatning ved ekspropriasjon. I artikkelen går det frem at problemet er en misforståelse i Høyesterett, derfor kommer de som har krav på erstatning ut med bare halvparten av det de er berettiget til. Dette er en sak som det må ordnes opp i.

Landsmøtet ber om at NBS tar dette opp på et høyt politisk nivå, det er vel den eneste mulighet for å få gjennomslag for en rettferdig erstatning.

Vedtakk:

Landsmøtet støtter forslaget fra Rana BS og oversender saken til styret for vidare oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 6 Fra Rana Bonde- og Småbrukarlag

Jordvern

Det har i flere landsmøter vært fokusert på jordvernet. Slik det praktiseres i dag så er det knapt verdt papiret det er skrevet på. Eks. Statens vegvesen; de bygger ned jordbruksarealer over en lav sko. Derfor er det betimelig å spørre om det er en bevisst handling når det ikke reageres fra myndighetene. Det neste spørsmål blir, hvor skal våre etterkommere produsere maten når jordbruksarealet er borte? Statens vegvesen mener jo det er mulig å høste i vegskråningene, kanskje de har klart å overbevise sine overordne om at det er mulig. Det er billig å bygge veier over jordbruksarealer, spesielt når de slipper å betale for seg.

Landsmøtet krever at NBS gir dette en meget høy prioritet overfor myndighetene, dette må bli lovfestet. Og den loven må komme snart, Det kan ikke fortsette slik, at for å spare penger så bruker en verdigfull jordbruksareal når nye veier skal bygges.

Endringsforslag fra Troms BS. Forslag om å fjerne avsnitt nr. 2 i forslaget fra Rana BS og erstatte det med følgende:

NBS bør jobbe for at alle som bygger ned matjord, må betale for oppdyrking av så mye areal som må til for å gi tilsvarende avling som det nedbygde arealet. Arealet bør ligge nær gården som ble ramma av nedbygginga. Jordvernet må grunnlovfestes, og NBS vil prioritere dette arbeidet svært høyt. Vi kan ikke fortsette å ødelegge vår viktigste ressurs i framtida for at staten og boligspekulantene skal spare penger.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Rana BS med det foreslåtte endringsforslaget fra Troms BS.

Vedtatt med 55 stemmer for forslaget.

Forslag nr. 7 Fra Rana Bonde- og Småbrukarlag

Rovdyr

Dette er en gjenganger og med god grunn, RBS har krevd at det ikke skulle være yngling av bjørn på Helgeland, men vi ble ikke hørt. I 2011 ble det inngått et rovdyrforlik i Stortinget, dette har vi nå virkelig fått føle i denne beitesesongen. Bjørnen har herjet omtrent fra utslipp til sanking, det kan være snakk om et tresifret tall i tap. Dette kan ikke fortsette, her må noe gjøres og det snart, ellers kan en risikere at sauene på Helgeland er historie. Problemet er jo at politikerne som sitter på Stortinget er noen feiginger, de tør ikke ta opp kampen med de som mener at det er viktigere med rovdyr enn matproduksjon.

Vårt forslag er at landsmøtet krever at NBS starter forhandlinger om å få omgjort dette rovdyrforliket. Bjørnen er ikke en truet art, og det er på hundrevis av den på andre siden av grensen, og den er ikke langt unna.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Rana BS til styret for vurdering og evt. videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 8 Fra Hedmark Bonde- og Småbrukarlag

Reform av spillereglene i jordbruksforhandlingene!

Utøvere i landbruksnæringa har de seinere tiåra opplevd at inntektsgapet i forhold til andre grupper det er naturlig å sammenligne seg med, har blitt større og større. Kostnadene utvikler seg i takt med samfunnets øvrige lønns- og prisvekst, mens inntektene faktisk står nesten stille, tross en sterk effektivisering og rasjonalisering i landbruket de siste 40 åra. Svært

mange i næringa oppfatter at det inntektsnivået som ligger til grunn for jordbruksforhandlingene, finnes bare på papiret. Det kan virke som det er en systematisk svikt i beregningsmåten. Det er ma. vanskelig å forstå at jordleie og kvotekjøp ikke kommer som utgift i total kalkylen. Landsmøtet vil be styret ta initiativ til en reform av prinsippene og arbeidsmåten til Budsjettnemnda for jordbruket.

Videre er spillereglene i jordbruksforhandlingene vedtatt slik at jordbrukets organisasjoner oftest blir overkjørt av staten og at "forhandlinger" mer arter seg som diktat. I lønnsforhandlinger ellers i arbeidslivet, er det vanlig at siste tilbud blir lagt til grunn ved for eks. megling. I jordbruksforhandlingene derimot, blir statens første tilbud sendt til Stortinget ved brudd. På den måten er det urimelig ubalanse i styrkeforholdet mellom forhandlingspartene. Landsmøtet oppfatter at dagens sittende regjering ønsker et ordna arbeidsliv og at det må være hensiktsmessig å gjenopprette tilliten til avtalesystemet. Derfor vil landsmøtet be styret arbeide for å endre spillereglene i jordbruksforhandlingene med sikte på å jamne ut maktforholda.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hedmark BS og oversender forslaget til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 9 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Forvaltning av kongeørn

Forvaltningen av kongeørn, har så langt ikke vært vektlagt like sterkt som for de øvrige freda rovdyra. Det foreligger ikke noe offisielt og stadfesta overvåkningsprogram for denne rovdyrarten. Overvåkingen har tradisjonelt blitt utført av lokale ressurspersoner, ofte tilknyttta ornitologiske foreninger, samt enkelte plasser medlemmer av lokale fjellstyrer. I følge det nye rovviltforliket av 2011 skal også kongeørn inngå i det nasjonale overvåkningsprogrammet, på linje med de fire store rovdyrene.

Skadebildet på lam som trolig er drept av kongeørn er sterkt økende i deler av vårt fylke. I tillegg er det en rekke synsobservasjoner av flere ørner i følge. Dette tyder på at bestanden er langt større enn det som antas i forvaltningsplan for rovvilt i regionen. Kongeørn finnes nå i praksis over hele Oppland fylke, men tilsynelatende er bestanden størst i nordre deler av fylket. Det er naturlig nok variasjon i antall hekkende par som får fram levende unger fra år til år.

Fylkesmannen kan gi tillatelse til skadefelling dersom det oppstår store skader på husdyr og tamrein, forvoldt av kongeørn. Slike tillatelser skal bare gis dersom» det er mulig å rette det mot enkeltindivider som er skadevoldere». Bestandsregulering er foreløpig ikke aktuelt som tiltak i forvaltningen av kongeørn.

Kongeørn vil utgjøre en svært stor skadegjører for sau og rein i framtida, dersom det ikke straks blir iverksatt tiltak som regulerer bestanden. Med den mobilitet et ørnepar har sier det seg sjøl at det det er nesten umulig med andre forebyggende tiltak for å forhindre skader, enn felling. I tillegg vil mørketall når det gjelder tap av dyr som ikke kan dokumenteres bli stort.

Som en følge av dette vil det bli svært vanskelig å dokumentere tap til rovdyr forvoldt av kongeørn, og dyreeier mister muligheten for erstatning. I likhet med de andre freda rovdyra og kongeørnas raske utbredelse over flere fylker, er det viktig at en legger opp til beiteprioritering av områder.

Vi ber Norsk Bonde og Småbrukarlag ta saken opp med Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet, for snarest mulig å få igangsatt en forvaltning av kongeørn som fører til redusert skadeomfang på beitedyr og at en ved søknad om erstatning for tap av beitedyr til freda rovvilt har regler som tar hensyn til vanskeligheten med dokumentasjon.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og oversender saken til styret for videre oppfølging mot Miljøverndepartementet.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 10

Fra Lindesnes Bonde- og Småbrukarlag

Utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Forslag om at honoraret til kvinneutvalget overføres til ungdomsutvalget. Det er så mange kvinnelige ledere i NBS nå at et kvinneutvalg er unødvendig. Tiden er moden for å legge ned dette utvalget og heller gi honoraret til ungdommen.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Lindesnes BS.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 11

Fra Internasjonalt utvalg

Norsk matproduksjon er også et nasjonalt sikkerhetsspørsmål!

I flere år har temaet om kjøp av nye jagerfly vært debattert. Det mest kostbare offentlige innkjøp i vår historie begrunnes i behovet for militær sikkerhet.

I sommer fikk vi 22. julirapporten som avdekket store mangler i vår evne til å hindre terrorisme. Det blir en opprusking og satsing både på arbeidet til det hemmelige politiet og politiarbeide generelt.

Norsk matproduksjon er minst et like viktig sikkerhetsspørsmål! Dette gjelder å ta vare på nok areal for å dyrke mat på som evnen til å produsere nok mat til hele befolkningen på egne ressurser. Ikke minst gjelder dette å sikre kunnskapen om å produsere mat.

Det er ikke noe fjernt scenario at mat ikke lenger kan importeres i den grad vi gjør det i dag. Langt under 40 % av maten vår i dag er produsert på norske ressurser. I tillegg er produksjonsmåten i dag svært energikrevende og miljøfiendtlig. Dette gjør norsk matproduksjon ekstra sårbar for både en energikrise og et krav om global energisparing. Sist

men ikke minst kan ikke Norge fortsette med å produsere maten sin på matjord i andre land. Det sulter om lag 1 mrd. mennesker på kloden vår i dag. Norsk Bonde- og Småbrukarlag tror ikke at den norske befolkningen vil akseptere at Norge bidrar til dette ved at man bygger ned vår egen matproduksjon og heller raner fattige bønder i Brasil for matjord.

Å ta vare på norsk matproduksjon på norske ressurser er et like viktig nasjonalt sikkerhetsspørsmål som å ha et militært forsvar og et politi.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Internasjonalt utvalg og oversender uttalen til Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 12   **Fra fylkeslederne i Sør- og Nord-Trøndelag BS**

Toårige landsmøteperioder

Forslag: Disse medlemmer ber om at det fram mot Landsmøtet i 2013 gjøres en vurdering om en bør ha landsmøtet annet hvert år. Vurderingen bør omfatte både de økonomiske og praktiske konsekvenser av at landsmøteperioden blir 2 år.

Begrunnelsen for forslaget er at mange landsdekkende organisasjoner har innført en slik ordning, uten at en dermed har opplevd at organisasjonen av den grunne er svekket. Mange organisasjoner har lagt til grunn at de økonomiske rammene også krever nytenkning. Det er selvfølgelig inspirerende for alle å delta på landsmøtet, både faglig og sosialt, men det må veies opp mot kostnadene. I tillegg finnes det gode arenaer som til dels kan oppveie noen av ulempene, både representantskap og ledersamlinger, samt regionale samarbeidsråd.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra fylkeslederne i Nord- og Sør-Trøndelag BS.

Vedtatt mot 5 stemmer

Forslag nr. 13   **Fra Verdal Bonde- og Småbrukarlag**

Sonegrenser

Siste gongen sonegrensene vart justert i Trøndelag rykka sone A opp til sone B på melk. Det vart da lova at gamle B-sona, C-sona og så vidare senere skulle justeres opp tilsvarende. Dette har ikke blitt gjort. Så no er det de sonene som står for tur, og ikke de beste sonene enda ein gong.

AK-sonene i Nord-Trøndelag er svært urettferdige. De følger kommunegrensene, og slik havner fjellbygdene i samme AK-sone som de beste distrikter.

Dette får vi aldri rettferdig når disse grensene følger kommunegrensene. Dette gjeld sikkert i flere kommuner i Norge.

For Nord-Trøndelag hadde sonegrensa mellom sone 1 og 2 på kjøtt vært mer rettferdig som sonegrense mellom 4 og 5 på AK-tilskudd, enn dagens ordning. Da blir ein ikke berørt i tilfelle kommuner slås i hop.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Verdal BS til styret/arbeidsgruppa som utreder tydeligere distriktsprofil.

Enstemmig vedtatt.

B Forslag lagt fram under landsmøtet

Forslag nr. 14 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Framtidas matproduksjon

I den nye landbruksmeldinga St nr 9 2011-2012, slås det fast at den nasjonale matproduksjonen skal økes. Dette skal skje i takt med befolkningsveksten og er beregnet til ca 1% årlig. Sjøl om det er vektlagt at økningen må komme på grasbaserte produksjoner, er det ingen målbare endringer i St.mld. nr. 9 som vil endre den stadige økningen i bruken av kraftfôr til husdyra. Det er mye som tyder på at en eventuell økning i matproduksjonen vil komme ved økning av volum basert på billig importert kraftfôr hvis ikke politikken og rammebetingelsene endres.

Forbrukeren etterspør i større grad innhold og kvalitet. Forbrukeren er i økende grad opptatt av helse, både for egen del, men ikke minst for barna. Dette må det norske landbruket, som er avhengig av forbrukerens oppslutning og kjøpevilje, ta konsekvensen av.

Foringa av dyra gir både direkte og indirekte virkninger på næringsinnholdet i kjøtt og melk. Det er derfor viktig å arbeide for en endring av volumtenkning basert kraftfôrressurer, til fôrressurser som kan øke kjøttkvalitet og innhold av næringsstoffer.

Dette betyr at landbruket må igjennom en prosess hvor alle sider ved produksjonen blir gjennomgått. Her er forskning på metoder for dyrkning og bruk av andre fôrressurser enn de tradisjonelle viktig. Hvordan øke næringsinnholdet uten at dette går vesentlig på bekostning av ytelse? Hvordan klimaendringer påvirker dyrkningsmuligheter, og hvordan sikre ett jordsmonn som i større grad kan holdes ved like uten store mengder kunstgjødsel? Norge bør gå foran i kampen for matjordvedlikehold hvor ivaretagelse av naturlige næringsstoffer vektlegges.

For å lykkes med en slik satsing, må det stimulerer via virkemiddelbruken. Både forskning, økt bruk av vekselkifte, mer grønnkjødsling, beite, mindre og lettere landbruksmaskiner, bedre kornkvalitet, mer dyrking av belgvekster og bedre vilkår for den kortreiste og økologiske maten, er eksempler på områder som må få mer stimulering gjennom virkemiddelbruken. I tillegg må kvalitetsmat med større næringsinnhold merkes slik at forbruker har et reelt valg mellom dette og volumproduktene med ett lavere/dårligere næringsinnhold.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil arbeide for å oppnå disse målene i kommende jordbruksforhandlinger og ved aktiv påvirkning i den norske landbruksdebatten.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og sender det videre til styret for oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 15   Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Sannheten om norske matvarer

Kritikerne av norsk landbruk bruker ofte dårlig kvalitet og dårlig utvalg som argumenter mot den norske skjermingsstøtten (toll). Propagandaen som pøses ut i offentligheten er ofte en taktisk metode fra frihandelsentusiastene. Dette skaper et ensidig fokus hvor kvaliteten og mangfoldet i råvareproduksjonen blir blandet sammen med næringsmiddelindustriens videreføring og matvarekjedenes krav til industrien for å produsere billige produkter. Resultatet av dette har de siste ukene fått stor fokus ved avsløringer av ”juksematen”.

”Juksemat” er dårlig reklame for næringsmiddelindustri og matvarekjeder, men rammer også norske bønder og norsk landbruk sitt renommè.

Bonden produserer og avlønnes etter kvalitet. Utvalg av produkter er stort. Likevel er det slik at dette ikke gjenspeiles i butikkene i samme grad. Lokale matspesialiteter slipper ikke til, og kvalitetsproduktene forringes gjennom ”kreativ” bearbeiding i næringsmiddelindustrien.

Det må stilles krav til næringsmiddelindustri og matvarekjeder slik at gode norske råvarer ikke blir ”utvannet” i prosessen fram til butikk.. Det er derfor viktig at bonden og bønders organisasjoner setter krav om at landbrukets råvarer ikke blir gjenstand for kvalitetsreduksjon gjennom kreativ videreføring for at næringsmiddelindustri og matvarekjeder skal øke sine fortjenestemarginer.

Legitimiteten til norsk landbruk er avhengig av støtte i befolkningen. Denne opprettholdes ikke ved å forringe kvaliteten, jukse med tilsetninger, og bruke andre råvarer enn matvaren skal inneholde.

Legitimiteten til norsk landbruk opprettholdes ved god kvalitet, godt og riktig næringsinnhold, ved en bærekraftig produksjon, uten juks, riktig merket, god dyrhelse og dyrevelferd, ett vakkert og vedlikeholdt kulturlandskap og ikke minst ved bruk av naturens fornybare ressurser via beitedyras foropptak i utmarka.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil arbeide for at norske kvalitetsråvarer ikke omgjøres til billige ”jukseprodukter” til norske forbrukere på veien fra jord til bord. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil arbeide for å bevisstgjøre forbrukere om kvalitet og mangfold gjennom opplysning og kunnskapsbygging.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og sender det videre til styret for videre oppfølging. Landsmøtet vedtar forslaget som en uttalelse fra landsmøtet.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 16   Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag**Rovdyrforliket**

Våren 2011 inngikk alle partier på Stortinget et omforent forlik om forvaltningen av bjørn, jerv og gaupe. Dette skapte optimisme for beitenæringa, og en så fram til at det i de såkalte beiteprioriterte områdene ville bli en langt strengere forvaltning.

Etter to år med praktisering av det nye rovdyrforliket er det til dels vanskelig å se de forventede endringene. Et nytt forlik, vedtatt av Stortinget, må etter vårt syn være overstyrende for tidligere praksis og gjeldende forskrifter. Slik er det imidlertid ikke. Forvaltningen praktiseres fortsatt etter tidligere forskrifter og retningslinjer, og det er ulik praktisering av rovdyrforliket hos de respektive fylkesmenn.

Arbeidet med endring av forskrifter og regelverk må nå komme i gang, slik at vi i beitesesongen 2013, kan oppleve en forvaltning av de store rovdyra som er ensarta og i tråd med det Stortinget har bestemt. Vi ber Norsk Bonde og Småbrukarlag på nytt ta initiativ til at dette skjer.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og sender det videre til styret for oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 17   Fra Hans Jørgen Snerling, Lindesnes Bonde- og Småbrukarlag**Styrt avvikling av pelsdyrnæringa**

Oppslag i senere tid viser eksempler på pelsdyr som lider og kunnskapsløshet blant enkelte oppdrettere i pelsdyrnæringa. Pelsdyrnæringa oppfattes av mange som dyreplageri satt i system, og har ingenting med matproduksjon å gjøre, men er et rent luksusprodukt.

I de siste årene har det vært lovfestede forbedrede rettigheter for en rekke andre husdyr. Fra 2013 blir det for eksempel innført krav til lufting for alle melkekyr. Det er også lovfestet at hester skal luftes to timer per dag. Det har også blitt sterkere krav til dyrevelferd for høns.

Rev og mink er rovdyr med stort behov for aktivitet og for å bevege seg fritt på store områder. Selv om burstørrelsen på rev er øket, kan det ikke på noen måte sies å være dyrevelferdsmessig forsvarlig. Mattilsynet ville aldri akseptert lignende forhold på for eksempel hundekenneler.

Det er også et poeng at pelsdyrføret inneholder 15 – 20 % bygg/hvete. Dette er produkter som kunne blitt brukt til matproduksjon. Norsk Bonde- og Småbrukarlag bør derfor gå inn for en styrt avvikling av pelsdyrnæringa.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Hans Jørgen Snerling om at NBS skal gå inn for en styrt avvikling av pelsdyrnæringa.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 18   Forslag til uttalelse fra Møre og Romsdal

Innføring av driftsvansketilskudd tilpassa graden av driftsvansker på bruket

Grunnlaget for landbruket er naturressursane. Eit moralsk forsvarlig og berekraftig landbruk er eit landbruk som brukar landet, eit landbruk som har som eit av sine mål at produksjonen i størst mulig grad skal skje på lokale ressursar. Skal vi oppretthalde eller auke produksjonen eller auke den reelle sjølbergingsgraden er dette heilt grunnleggande. Dermed er det sikring og vern av produksjonsgrunnlaget, jordviddene i landet, som er hovedproblemet.

For å sikre at størst mulig del av produksjonen skjer på norske lokale ressursar må vi ha tiltak som sikrer bruk av lokalt areal. Bruk av lokale ressursar betyr grovfor. Med andre ord gras. Det må lønne seg å bruke gras. Gras i eiga bygd og på eigen gard,- på inn og utmark. Det betyr at det må vera billegare å skaffa seg gras enn innkjøpt kraftfor. Det beste og truleg einaste løysinga er å gi tilstrekkelig tilskot til bruk av areal.

Det må vera slik at det skal lønne seg bedre å bruke jorda enn å legge ho brakk. Skal det fungere i praksis, slik at all jord blir brukt, må tilskota vera differensierte etter jordas avkastningsmulighet. Alt anna, som t.d. høge flate arealtilskot, vil i beste fall vera utilstrekkelig, i verste fall føre til raskare nedlegging av meire marginale areal.

Vi må ha eit driftsvansketilskot tilpassa graden av driftsvansker på bruket. Vi vil oppfordre styret i NBS til å arbeide for dette. Truleg vil ein høvelig auke i kraftforprisen kombinert med eit tilstrekkelig stort driftsvansketilpassa arealtilskot vera det som vil gi effekt og samtidig vil vera mulig å få til, hvis det verkeleg er vilje til å halde oppe matproduksjonen på norske ressursar.

Ein auke i produktprisane for å vega opp for auka kraftforpris er og eit tiltak som må brukast så langt det er råd, men det er urealistisk å tru at prisane kan settast opp så mykje at det vil vege opp for ein auke i kraftforprisen opp til det nivå som gjere alt norsk areal lønnsamt å hauste. Dermed er det klart: Tilskot må vi ha. Skal dei virke etter hensikten, må dei vera store nok, og like viktig, dei må vera nøye tilpassa formålet.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget og videresender det til styret og forhandlingsutvalget for oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 19   Fra Folldal Bonde- og Småbrukarlag**Utredning av organisasjonens internasjonale arbeid**

Landsmøte ber om at styret utreder organisasjonen sitt internasjonale arbeid, herunder hvilken plass og oppgaver internasjonalt utvalg skal ha i NBS sine lover, budsjetter og arbeidsplaner.

Vedtak:

Landsmøtet ber om at styret utreder organisasjonen sitt internasjonale arbeid. Landsmøtet oversender forslaget til styret for oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 20   Fra ungdomsbenken v/ Ragnhild Bergset Elvestad**Landbruksutdanninga må endres!**

Dagens landbruksutdanning på videregående skole er en treåring skolegang som gir eleven yrkeskompetanse som agronom. Utdanningen er, i motsetning til andre yrkesfaglige utdanninger, uten lærlingtid og gir, etter tre år, ikke studiekompetanse. For å oppnå studiekompetanse, må elevene ta enda et år på skolebenken, gjennom generell påbygning.

Skolegangen er lang og teoretisk tung. Til tross for mye praktisk undervisning, skiller utdanningen seg vesentlig fra den faktiske arbeidsdagen på gården. Dette er med på å gi utdanningen lav status.

Utdanninga må endres. Utdanningsløpet må være lik andre yrkesrettede utdanninger; to år skole og to år som lærling. Et tredje år på skolen må gi studiekompetanse, slik at elever som velger landbruksutdanning får en kortere og enklere vei til høyere utdanning.

Muligheten til å være lærling, det å prøve utdanninga i praksis og tjene penger under utdanning vil gjøre utdanninga mer attraktiv og heve statusen blant dagens ungdom. Den vil også kunne sikre en avløserordning, som landbruket så sårt trenger.

Agronomutdanninga er Norges viktigste utdanning. God mat er ikke en tilfeldig sammensetning av god radio i traktoren og mye kjærlighet til dyra, men et resultat av mange år med forskning på fôr, stell, beite og jord- og planteproduksjon. Dette er kunnskap som må læres teoretisk og praktisk, og på en slik måte at elever har lyst å lære det.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget til uttale fra ungdomsbenken v/ Ragnhild Bergset Elvestad. Uttalen oversendes også til Kunnskapsdepartementet.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 21   Fra ungdomsbenken v/ Kristine Storå**Ungdom vil drive gård**

Flere ungdommer i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker å drive gård i framtida. Noen vil starte om noen år, mens andre er klar nå. Men flere opplever det som vanskelig å komme seg inn i landbruks-eiendomsmarkedet, og hvis man ikke har odell selv og ikke kan overta en gård som hører til familien, kan det være veldig vanskelig å få kjøpt gård. Mange gårder har lagt ned drifta og produksjonen, men gårdene legges ikke ut for salg, og blir da utilgjengelig for interesserte kjøpere. Mange vil forståelig nok fortsette å bo på gården selv om drifta er lagt ned, og leier heller bort jorda i stedet for å selge gården.

Oppfordrer eiere av gårder uten produksjon å tenke på om de kunne tenke seg å selge gården. Videre kan de enten fortsette å bo der, eller flytte fra gården. Man må tenke på etterkommere og videre produksjon av mat. Kommunenes landbruksavdeling kan kanskje ta tak i dette, og komme i dialog med eiere av nedlagte gårder.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget til uttale fra ungdomsbenken v/ Kristine Storå.

Enstemmig vedtatt.

C   Forslag til uttaler utarbeidet av redaksjonskomiteen og lagt fram for landsmøtet**Forslag nr. 22   Fra redaksjonskomiteen****Stortinget sitt vedtak må følges opp!**

Det er bra at Landbruksministeren vil snakke næringa opp, men vi må også utforme konkrete tiltak som kan skape optimisme i jordbruket. Når Stortinget har vedtatt å øke matproduksjonen med 20 % de neste 20 årene, så må dette få konsekvenser for politikken som føres.

Den norske matproduksjonen går fra å være basert på norske arealer, til i større grad være basert på utenlandske. Det er et paradoks at Norge, med sine gras- og beiteressurser, har underdekning på både storfekjøtt og lammekjøtt. Andelen importerte kornråvarer i kraftfôret var i 2011 for første gang større enn den norske andelen. I tillegg reduseres det norske kornarealet med om lag 30.000 dekar i året.

Dette er en utvikling som må snus dersom vi skal klare å øke matproduksjonen på norske ressurser, over hele landet. Tollendringa som ble gjort i forbindelse med statsbudsjettet må resultere i økte priser i jordbruksforhandlingene til våren. Det er positivt at ost, storfe og sau/lam nå får styrket tollvern, men det er også behov for å styrke tollvernet på frukt og honning. I tillegg må det satses enda sterkere på gras- og beiteressursene, og distriktsjordbruket må få et løft. Det er i distriktene at mesteparten av de ledige ressursene for økt matproduksjon, finnes. Dette krever en sterkere styring av budsjettmidlene mot disse områdene.

Den viktigste forutsetningen for å øke matproduksjonen, er tilgang og kvalitet på matjord. Det må etableres en nulltoleranse for nedbygging av dyrka mark, og myndighetene må satse mer ressurser på jordforbedringstiltak og nydyrking.

Den norske matproduksjonen er avgjørende for matsikkerhet og selvforsyning, for verdiskapning og kulturlandskap i distriktene og for en verdikjede som sysselsetter nær 90.000 mennesker i Norge. Investering i egen matproduksjon er derfor god og fremtidsrettet politikk. Stortingets vedtak om økt matproduksjon må derfor følges opp med konkrete tiltak.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget til uttale fra redaksjonskomiteen.

Enstemmig vedtatt.

4.1.4 Resultat av valgene

Etter valgene fikk styret, ordførerskapet, kvinneutvalget og valgmennd følgende sammensetning:

Styret:

Leder:	Ann Merete Furuberg, Hedmark	Gjenvalg - 1 år
Styremedlemmer:	Modulf Aukan, Møre og Romsdal Torbjørn Norland, Rogaland Terje Nystabakk, Nordland Mari Søbstad Amundsen, Troms Inge Staldvik, Nord-Trøndelag Lynn Hege Røyne Myrvang, Oppland	Ikke på valg Ikke på valg Ikke på valg Gjenvalg - 2 år Gjenvalg - 2 år Gjenvalg - 2 år
Politisk nestleder:	Modulf Aukan	Gjenvalg - 1 år
Organisatorisk nestleder:	Lynn Hege Røyne Myrvang, Oppland	Gjenvalg - 1 år
Varamedlemmer:	1. Øystein Pugerud, Hordaland 2. Oddveig Moen, Buskerud 3. Svein Narve Veshovda, Rogaland 4. Ketil Melvold, Akershus 5. Silke Hansen, Oppland	Gjenvalg - 1 år Gjenvalg - 1 år Gjenvalg - 1 år Gjenvalg - 1 år Gjenvalg - 1 år
Ordfører i representantskapet:	Per Anton Nesjan, Nordland	Gjenvalg - 1 år
Varaordfører i representantskapet:	Aud Gaundal	Gjenvalg - 1 år

Kvinneutvalget:

Leder:	Hilde Mellum, Hedmark	Gjenvalg - 1 år, leder Gjenvalg 2 år som medlem av utvalget
Styremedlemmer:	Ilona Drivdal, Hedmark Elin Aarum, Oppland	Ikke på valg Ny - 2 år
Varamedlemmer:	Yvonne Christensen, Oppland Ida Østvold, Sogn og Fjordane	Gjenvalg - 1 år Gjenvalg - 1 år

Ungdomsutvalget:

Leder:	Rakel Nystabakk, Nordland	Gjenvalg - 1 år
Styremedlemmer:	Paul Jørgen Pettersen, Nordland Therese Rudi, Oppland	Gjenvalg - 2 år Ikke på valg
Varamedlem:	Siri Folven, Sogn og Fjordane	Gjenvalg - 1 år

Valgnemnd:

Leder:

Randi Karlstrøm

Finnmark

Ny

Nestleder:

Svein Løken

Oppland

Ny

Region	Medlemmer	Varamedlemmer:	
Region Oslofjorden/Østlandet Østfold, Vestfold, Akershus, Hedmark	Lars Reidar Ek Sukkebråten	Bergljot Styrvold	Ikke på valg
Region Indre Østland - Oppland	Svein Løken	Anne S. Hanslien	Ikke på valg
Region Sør-Norge Buskerud, Telemark, Aust- Agder, Vest-Agder	Svein Kostveit	Jørn Bakke	Nye - valgt for 2 år
Region Vestlandet Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Arne Lofthus	Nils S. Melbøe	Gjenvalg – for 2 år
Region Midt-Norge Møre og Romsdal, Sør- Trøndelag, Nord-Trøndelag	Peder Andresen	Jorunn Kvernen	Nye – valgt for 2 år
Region Nord-Norge Nordland, Troms, Finnmark	Gunnar Johnsen	Olaug Bergset	Ikke på valg

4.2 Møter i representantskapet

Representantskapet har vært samlet til 2 møter i årsmeldingsperioden.

4.2.1 Representantskapsmøte 2/2012

Ringsaker 2. november 2012

De viktigste sakene på møtet var:

Budsjett for 2013, årsmelding 2011 - 2012, forberedelse av saker til landsmøtet, uttaler fra representantskapet, diskusjon rundt temaet: ”Hvordan oppnå målene om økt norsk matproduksjon”, jfr. behandlingen av Meld St nr. 9 (2011 – 2012).

4.2.2 Representantskapsmøte 1/2013

Oslo 20. mars 2013

De viktigste sakene på møtet var:

Regnskap for 2012, prioriteringer i jordbruksforhandlingene 2013, orientering om pågående og kommende prosjekter i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, samt en uttale fra representantskapet.

Uttaler fra representantskapet:

Regjeringa må følge opp Stortingets mål

I 2012 vedtok Stortinget ei stortingsmelding om mat og landbruk som sier vi skal øke matproduksjonen i Norge i takt med befolkningsveksten. I meldinga slås det fast at vi fortsatt skal ha landbruk over hele landet, en variert bruksstruktur og vi skal øke matproduksjonen hovedsakelig på norske ressurser. Konkurransedyktige inntekter er det viktigste virkemiddelet for å nå disse målene.

Utviklingen i jordbruket går imidlertid i motsatt retning av det som stortingsflertallet ønsker. Jordbruksarealet går ned, især kornarealet, som har falt med drøyt 750.000 dekar siden 1991. Bare fra 2011 til 2012 gikk kornarealet ned med 57.000 dekar. Samtidig som kornproduksjonen går ned, gras og beiteressurser står ubrukt og landet gror igjen, produseres en stadig større andel av husdyrproduktene på importert kraftfôr.

Mer enn halvparten av dagens grøftesystemer er mer enn 30 år gamle, og i løpet av den neste tiårsperioden er det behov for å grøfte mer enn 1,5 millioner dekar. Investering i jord og god agronomi for å sikre matproduksjonen for framtidige generasjoner må sees på som et samfunnsansvar på lik linje med investeringer i samferdsel, utdanning og helsesektoren.

Det er underdekning av storfekjøtt på nær 20.000 tonn, som Norge har svært gode forutsetninger for å produsere, og underskuddet er ventet å øke i årene framover. Det er også et økende underskudd av lammekjøtt, antallet gårdsbruk i drift reduseres år for år og i flere områder av landet er jordbruket i ferd med å forsvinne.

Skal produksjonen av mat økes, må det være lønnsomt å produsere mat, og skal den økes på norske ressurser, må det settes inn virkemidler som gjør det lønnsomt å utnytte disse ressursene.

De siste årene har norsk jordbruk hatt en sterk produktivitetsframgang, hvor stadig mer mat produseres av stadig færre bønder. Dette må belønnes med langt bedre inntekter enn det vi har i dag. Norske bønder tjener i gjennomsnitt drøyt 180.000 kroner mindre enn andre grupper i samfunnet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag forventer derfor at Regjeringen tar sine egne og Stortingets mål for norsk jordbruk på alvor, og sørger for et jordbruksoppgjør i 2013 som vil bidra til at produksjonen av sikker og god mat økes, og som vil bidra til å tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet.

Dette må gjøres ved å utnytte omleggingen av tollvernet fullt ut for å øke prisene til bonden, samtidig som det må bevilges betydelig mer budsjettmidler. Det er nødvendig for at det skal bli lønnsomt å investere i jorda og for å sikre at jordbruket i distrikts- og utkantområder opprettholdes.

4.3 Møter i styret

Styret har hatt 15 styremøter i løpet av meldingsåret; 9 fysiske møter og 6 telefonmøter.

5 Politiske arbeidsområder

5.1 Jordbruksforhandlingene

5.1.1 Innledning

Grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket fra april 2013 viste at jordbruket har hatt en sammenhengende inntektsøkning fra 2005 til og med 2010, regnet som vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk. Fra 2010 til 2011 gikk vederlaget pr. årsverk noe ned, først og fremst fordi kostnadene, inkl. rentekostnader på lånt kapital, økte sterkere enn summen av inntektene fra produksjonen og overføringer til jordbruket over jordbruksavtalen.

Materialet viser videre at vederlaget pr. årsverk økte relativt mye igjen fra 2011 til 2012. Prognosene for 2013 anviser at vederlaget pr. årsverk vil øke videre til 2013. Budsjettnemndas beregninger gjelder for totaljordbruket. Disse beregningene skjuler at det er store interne forskjeller i jordbruket mellom produksjoner, distrikter og driftsomfang.

5.1.2 Hva forhandler vi om?

Jordbruket har forhandlingsrett med Staten gjennom Hovedavtalen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag må fremme et felles krav til staten om budsjettstøtte, priser på produserte varer og fordelingen av disse samt eventuelle andre krav, - bare da er vi regnet som forhandlingsdyktige.

Varig ramme

Den varige rammen uttrykker hvor mye mer eller mindre penger som skal fordeles i jordbruket på varig basis. Rammen er summen av endringer i målpriser, endring i budsjettstøtte og varige endringer i andre elementer fra året før.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtte er et samlebegrep på alle ulike typer tilskudd og støtteformer som blir finansiert over jordbruksavtalen i statsbudsjettet. Dette kan være mengdeavhengige støtteformer som blir utbetalt pr. kg eller liter produsert mengde, mengdeuavhengige støtteformer knyttet til areal eller husdyr eller støtte til velferdsordninger, investeringsvirkemidler, forskning, utviklingstiltak osv.

Målpriser

Målpriser er de priser en forventer å kunne ta ut i et marked i balanse. Målprisene gjelder på engrosnivå og er ikke de priser som produsentene mottar for sine produkter.

Ikke varige midler

I tillegg til den varige rammen, kan oppgjøret også inneholde engangsutbetalinger. Dette er som regel penger "tilgode" fra avtalen året før, og som ikke ble brukt opp fordi strukturendringene i jordbruket og arealnedgangen ble sterkere enn forutsatt. Andre typer engangsutbetalinger kan være investeringsmidler som blir bevilget i spesielle år for å motvirke økonomiske nedgangstider, for eksempel investeringsmidlene i 2009 og midler til styrking av LUF-fondet i 2012.

Andre elementer

De siste årene er det tatt inn andre elementer i forhandlingene på linje med budsjetttramme og produktpriser. Dette kan være forhold som spesielle skatteordninger for jordbruket, avgiftsreduksjoner på driftsmidler, endringer i tollvernet osv. Slike forhold er strengt tatt ikke forhandlingstema i jordbruksforhandlingene og må håndteres særskilt av Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen.

5.1.3 Jordbruksforhandlingene 2013

Forløp i årets forhandlinger

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag gjennomførte ordinære drøftinger for å komme fram til et felles krav fra jordbruket. Kravet fra jordbruket var på 1,97 mrd. kroner og dette kravet ble overlevert staten 26. april. Faglagene hadde i forkant av de ordinære drøftingene gjennomført et møte med formål å fastlegge en felles ramme. Det ble enighet om dette og begge lagene foretok prioriteringer innenfor en totalramme på 1,97 mrd. kroner. Forslaget om å gjennomføre en rammediskusjon før den endelige fordelingsdiskusjonen ble fremmet fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag aksepterte en slik ordning også i år. En fastlegging av ramma i forkant av prioritering/fordeling gir mye bedre grunnlag for sammenligning av prioriteringene. Våre hovedprioriteringer er gjengitt lenger bak i dokumentet.

Staten responderte på vanlig måte gjennom et tilbudsdokument som ble lagt fram 7. mai, som forutsatt. Tilbudet fra staten hadde en inntektsgivende ramme på 1,020 mrd. kroner og utgjorde 52 prosent av jordbrukets krav, noe som er det høyeste som er registrert siden `90-tallet. Etter noe vurdering bestemte jordbruket seg for at dette tilbudet ga grunnlag for å kunne starte ordinære forhandlinger.

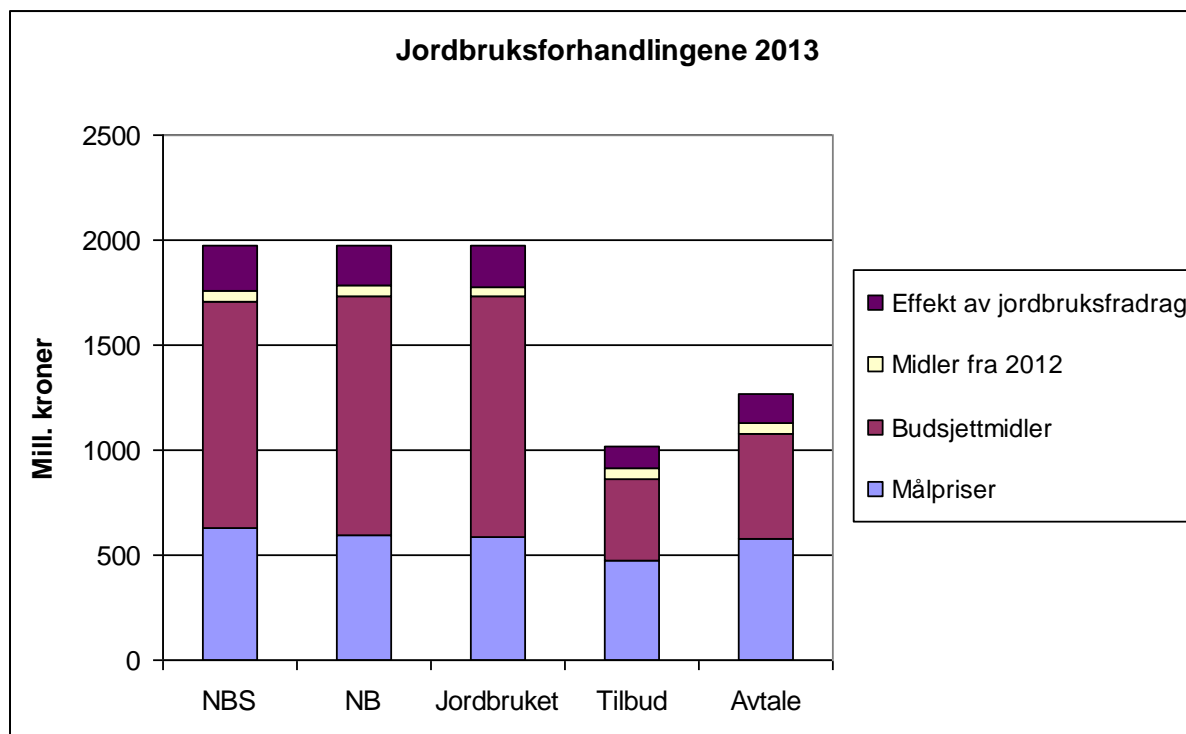
Faglagene gjennomførte prosedyrer med staten på vanlig måte 10. og 11. mai. Etter flere forhandlingsrunder på ledernivå la staten 14. mai fram en sonderingsskisse, altså et revidert tilbud, med en forhøyet økonomisk ramme på i alt 250 mill. kroner. Etter noen forhandlingsrunder og justeringer, ble partene enige om en jordbruksavtale med en ramme på 1,270 mrd. kroner eller 64 prosent av kravet.

Krav om ramme og fordeling

Hovedtall fra den økonomiske rammen:

	NBS	NB	Jordbrukets felleskrav	Staten	Avtale
Målpriser	628	594	583	470	580
Kapittel 1150	1081	1142	1146	390	500
Ledige midler 2011	51	51	51	50	50
Effekt av jordbruksfradrag	210	183	190	110	140
Sum	1970	1970	1970	1020	1270

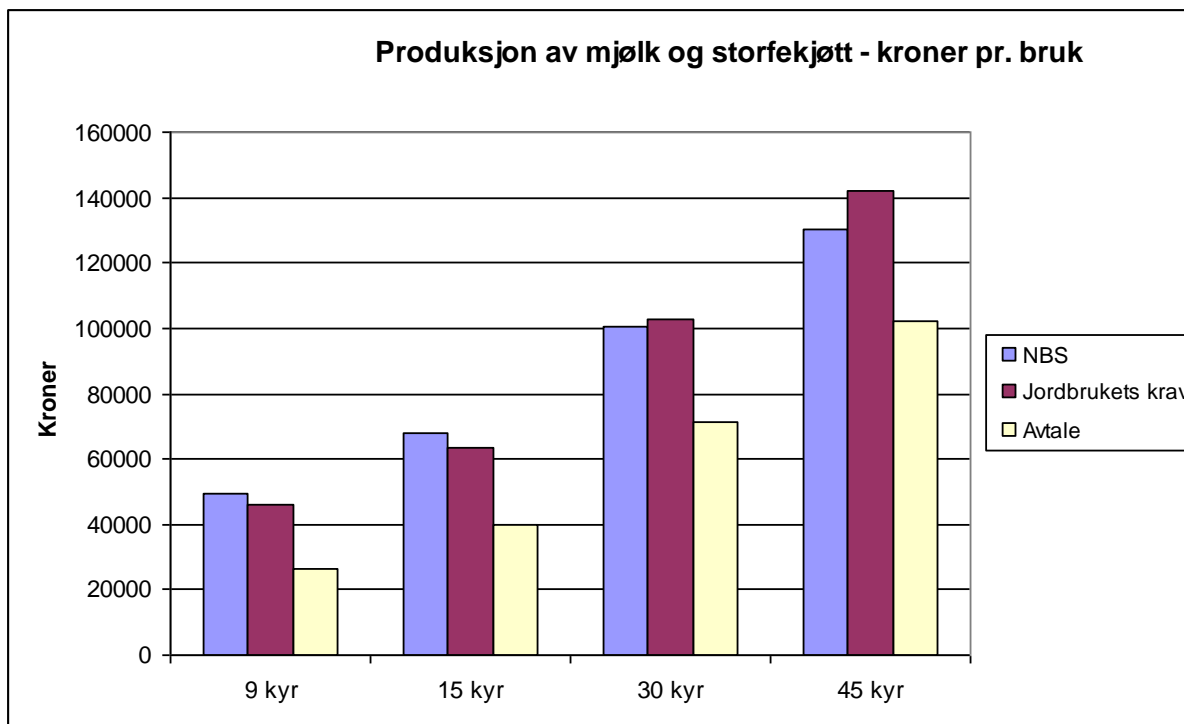
I det følgende er det vist hvordan de økonomiske virkemidlene ble fordelt mellom produksjonene mjølk, sau og korn i krav, tilbud og endelig avtale. Fordelingen av de direkte økonomiske virkemidlene henger selvsagt sammen med politikktutformingene for øvrig. Endringen i inntekt er vist som kroner pr. bruk med angitt størrelse.

Prioriteringer mjølk og storfekjøtt

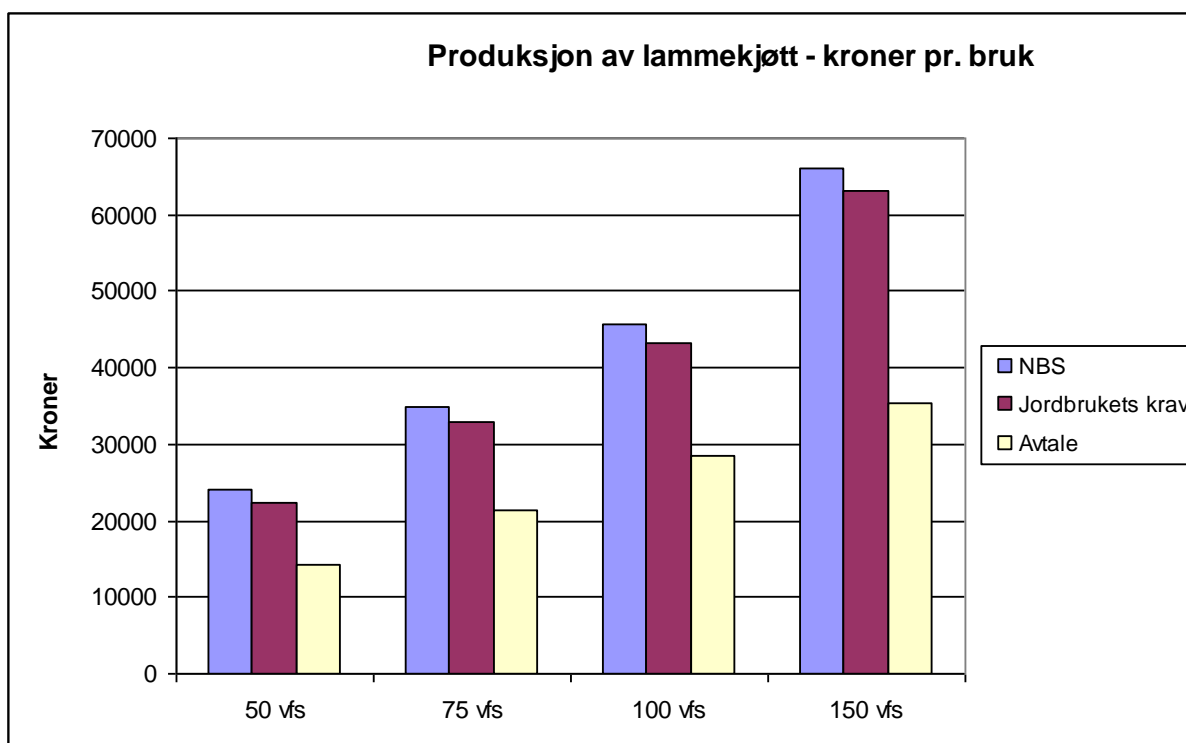
	NBS	Jordbrukets krav	Avtale
Målpris melk	25 øre/l	23 øre/l	23 øre/l
Distriktstilskudd melk	0	3 øre/l	2 øre/l
Driftstilskudd melk	21.000 kr	19.400 kr	6.000 kr
Storfeslakttilskudd, pr. kg	1,40	2,62	2,11
Husdyrtilskudd 1-16 dyr	412 kr	0 kr	0 kr
Husdyrtilskudd 17-25 dyr	208 kr	0 kr	0 kr
Husdyrtilskudd 26-50 dyr	20 kr	0 kr	0 kr
AK-tilskudd	0	0	0
Utmarksbeitetilskudd	115 kr	140 kr	25 kr
Beitetilskudd	108 kr	161 kr	17 kr
Endring i kraftfôrpris	+ 10 øre/kg	+ 7 øre/kg	+ 7 øre/kg
Tilskudd til ferie og fritid	+ 15 %	+ 8 %	+ 3,9 %
Tak avløsertilskudd	80.000	74.500	72.000
Dagsats sykdomsavløsning	+ 140 kr	+ 150 kr	+ 100 kr
Oppstartstilskudd, pr. bruk	500	500	0
Bunnfradrag	0	0	0

Prioriteringer sau/lam

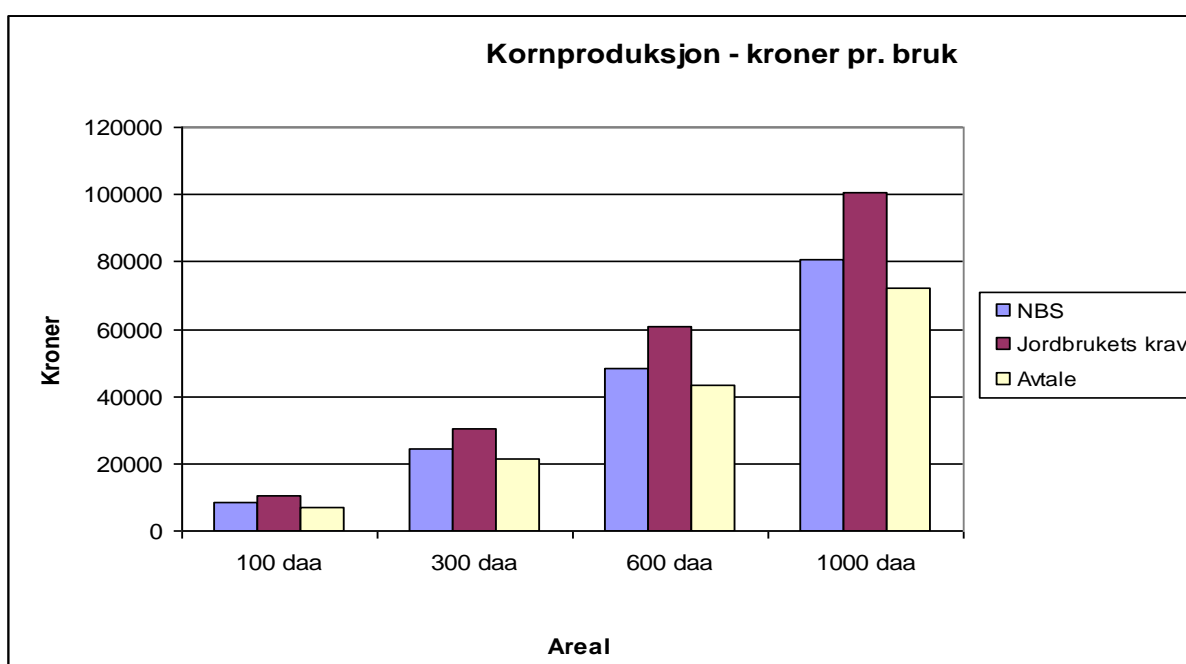
	NBS	Jordbrukets krav	Avtale
Målpris lam	2,50 kr/kg	3,50 kr/kg	3,50 kr/kg
Tilskudd til ull	1 kr/kg	3 kr/kg	1 kr/kg
Husdyrtilskudd 1-50 dyr	100 kr	40 kr	146 kr
Husdyrtilskudd 51-100 dyr	66 kr	20 kr	146 kr
Husdyrtilskudd 101-200 dyr	43 kr	0 kr	0 kr
Lammetilskudd (O og bedre)	24 kr	30 kr	0 kr
AK-tilskudd	0	0	0
Utmarksbeitetilskudd	51 kr	78 kr	13 kr
Beitetilskudd	30 kr	20 kr	0 kr
Endring i kraftfôrpris	+ 10 øre/kg	+ 7 øre/kg	+ 7 øre/kg
Tilskudd til ferie og fritid	+ 15 %	+ 8 %	+ 3,9 %
Tak avløsertilskudd	80.000	74.500	72.000
Dagsats sykdomsavløsning	+ 140 kr	+ 150 kr	+ 100 kr
Oppstartstilskudd, pr. bruk	500	500	0
Bunnfradrag	0	0	0

Prioriteringer kornproduksjon

	NBS	Jordbrukets krav	Avtale
Målpris korn	20 øre/kg	25 øre/kg	20 øre/kg
Frakttilskudd	0	0,01	0
AK-tilskudd	0	0	0
Oppstartstilskudd, pr bruk	500	500	0
Bunnfradrag	0	0	0

*)Gjennomsnittlige priser for alt korn

5.1.4 Partenes hovedprioriteringer:

I dette kapitlet er det gitt en oversikt over noen av de viktigste prioriteringene i kravet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag, jordbrukets felleskrav og i den endelig avtalen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag:

Samlet ramme på 1.970 mill. kroner, herav 628 mill. kr i målprisendringer og 1.080 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet. I tillegg kommer gjenbruk av ledige, ikke inntektsførte midler fra 2012 og endringer i inntektseffekt av jordbruksfradraget.

Målpriser:
Melk 25 øre pr. liter
Gris 0,30 kr pr. kg
Lam 2,50 kr pr. kg
Egg 0,10 kr pr. kg
Potet 25 øre pr. kg
Grønnsaker 2,5 %
Frukt 2,5 %
Korn 20 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Sterkere styring av BU-midlene mot utbedring og fornuftig oppgradering av eksisterende produksjonskapasitet. Styrking av innvilgningsrammen
- Styrking av grøntsektoren gjennom forslag til øremerking av BU-midler, styrking av DK-tilskuddet samt innføring av struktur i denne ordningen, midler til fruktlager, arealtilskudd mv.
- Styrking av fraktordninger for kraftfôr og slaktedyr
- Styrking av driftstilskuddet til mjølk
- Generell styrking av husdyrtilskuddene
- Innføring av et eget tilskudd til påsettlam
- Innføring av husdyrtilskudd til hjort
- Innføring av et eget kvalitetstilskudd til storfeslakt
- Styrket lønnsomhet i de grasbaserte produksjonene med særlig vekt på beitebruk – differensiering av det generelle beitetilskuddet på soner
- Ny arbeidsgruppe for å videreutvikle forslag fra TDP-gruppa
- Innføring av et oppstartstilskudd for nye søkere om produksjonstilskudd
- Betydelig styrking av velferdsordningene
- Styrking av utviklingsprogrammet for mat og grønt reiseliv
- Innføring av nytt nasjonalt tilskudd til seterdrift
- Sterk økning i bevilgningen til organisert beitebruk
- Sikre finansiering av slutføringen av ”Friskere geiter”
- Satsing på landbruksrelatert forskning, utvikling og utdanning

Andre forhold:

- Prinsipp om kostnadsdekking
- Prinsipp om kronesmessig lik inntektsutvikling for jordbruket som andre grupper
- Reduksjon av inntektsgapet i forhold til andre grupper
- Ikke full kompensasjon i kraftforpris for økning i kornpris

Jordbrukets fellekrav:

Samlet ramme på 1.970 mill. kroner, herav 583 mill. kr i målprisendringer og 1.145 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet. I tillegg kommer gjenbruk av ledige, ikke inntektsførte midler fra 2012 og endringer i inntektseffekt av jordbruksfradraget.

Målpriser:

Melk 23 øre pr. liter
Gris 0,00 kr pr. kg
Lam 3,50 kr pr. kg
Egg 0,00 kr pr. kg
Potet 25 øre pr. kg
Grønnsaker 2,5 %
Frukt 2,5 %
Korn 24 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Sterkere styring av BU-midlene mot utbedring og fornuftig oppgradering av eksisterende produksjonskapasitet. Styrking av innvilgningsrammen
- Styrking av grøntsektoren gjennom forslag til øremerking av BU-midler, styrking av DK-tilskuddet samt innføring av struktur i denne ordningen, midler til fruktlager, arealtilskudd mv.
- Styrking av fraktordninger for korn og slaktedyr
- Styrking av driftstilskuddet til mjølk
- Innføring av et eget tilskudd til påsettke
- Innføring av husdyrtilskudd til hjort
- Innføring av et eget kvalitetstilskudd til storfeslakt
- Tilskudd til lammeslakt ut av husdyrtilskuddet
- Styrket lønnsomhet i de grasbaserte produksjonene med særlig vekt på beitebruk
- Ny arbeidsgruppe for å videreutvikle forslag fra TDP-gruppa
- Innføring av et oppstartstilskudd for nye søkere om produksjonstilskudd
- Styrking av velferdsordningene
- Styrking av utviklingsprogrammet for mat og grønt reiseliv
- Innføring av nytt nasjonalt tilskudd til seterdrift
- Økning i bevilgningen til organisert beitebruk
- Økning i bevilgningen til skogbruk
- Sikre finansiering av sluttføringen av "Friskere geiter"
- Satsing på landbruksrelatert forskning, utvikling og utdanning

Andre forhold:

- Prinsipp om kostnadsdekking
- Prinsipp om kronesmessig lik inntektsutvikling for jordbruket som andre grupper
- Reduksjon av inntektsgapet i forhold til andre grupper
- Ikke full kompensasjon i kraftforpris for økning i kornpris

Avtale:

Samlet ramme på 1.270 mill. kroner, herav 580 mill. kr i målprisendringer og 500 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet. I tillegg kommer gjenbruk av ledige, ikke inntektsførte midler fra 2012 og endringer i inntektseffekt av jordbruksfradraget.

Målpriser:

Melk 23 øre pr. liter
Gris 0,00 kr pr. kg
Lam 3,50 kr pr. kg
Egg 0,00 kr pr. kg
Potet 25 øre pr. kg
Grønnsaker 2,7 %
Frukt 2,7 %
Korn 20 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Sterkere styring av BU-midlene mot utbedring og fornuftig oppgradering av eksisterende produksjonskapasitet. Styrking av innvilgningsrammen
- Styrking av grøntsektoren gjennom DK-tilskuddet og lagertilskudd
- Beskjeden styrking av driftstilskuddet til mjølk
- Innføring av husdyrtilskudd til hjort
- Økning i husdyrtilskuddet til sau, opp til 100 dyr
- Tilskuddet til lammeslakt ut av husdyrtilskuddet
- Innføring av et eget kvalitetstilskudd til storfeslakt
- Beskjeden styrking av beitetilskudd
- Ny arbeidsgruppe for å videreutvikle forslag fra TDP-gruppa
- Innføring av et oppstartstilskudd for nye søkere om produksjonstilskudd
- Styrking av velferdsordningene i takt med forventet lønnsøkning
- Reduksjon av bevilgningen til utviklingsprogrammet for mat og grønt reiseliv
- Øremerking av tilskudd til seterdrift over RMP
- Ingen sikring av finansieringen av slutføringen av "Friskere geiter"
- Betydelig overføring av oppgaver og midler til Norsk landbruksrådgiving, inkl. Landbrukets HMS-tjeneste

Andre forhold:

- Prinsipp om kostnadsdekking
- Prinsipp om kronesmessig lik inntektsutvikling for jordbruket som andre grupper

- Reduksjon av inntektsgapet i forhold til andre grupper
- Ikke full kompensasjon i kraftforpris for økning i kornpris

5.2 Næringsutvikling

5.2.1 Tradisjonelt jordbruk

Norsk Bonde- og Småbrukarlag følger arbeidet med næringsutvikling innenfor tradisjonelt jordbruk nøye. Dette gjelder på sentralt hold og spesielt i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Det gjelder også på fylkesnivå der fylkeslagene er aktive inn mot FMLAene i forbindelse med fylkesvise strategiplaner og i de fylker der Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i fylkesstyrene i Innovasjon Norge.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er opptatt av at de investeringsmidlene som stilles til rådighet for jordbruket over jordbruksavtalen skal komme et vidt spekter av produksjoner, distrikter og bruksstørrelser til gode. Andre deler ikke denne oppfatningen mht. hvordan midlene skal fordeles, men meiner at midlene må tildeles noen få, satsingsvillige bønder. Vi får flere tilbakemeldinger som gir grunnlag for å stille spørsmål ved de prioriteringene som er foretatt. Disse viser bl.a. at store utbyggingsbruk innenfor mjølkeproduksjon har en dårlig lønnsomhet, til tross for investeringstilskudd, lån med rentestøtte og betydelige tilskudd over den løpende drifta. Disse brukene er de som i utgangspunktet og klassisk vurdert ut fra størrelse, skulle ha de beste forutsetninger for å oppnå lønnsom drift.

Ved årets jordbruksforhandlinger ble jordbruket enig om å ta inn et eget krav eller vilkår knyttet til prioriteringen av BU-midlene, nemlig at en betydelig del av investeringsvirkemidlene skal prioriteres til oppruting av eksisterende bygninger og til investeringer på mindre og mellomstore bruk. Dette er krav som Norsk Bonde- og Småbrukarlag har hatt lignede formuleringer på i flere år. Partene i jordbruksforhandlingene ble enige om at brukets tilgjengelige ressursgrunnlag skal vektlegges ved vurdering av investeringsstøtte.

Den nasjonale markedsbalansen for svinekjøtt og egg tilsier at det bør utvises forsiktighet mht. tildeling av midler til utvidelse av produksjonskapasiteten innenfor disse produksjonene. Like fullt registrerer vi at det i enkelte fylker nettopp blir gitt midler til nye driftsbygninger for svinekjøtt og egg. Dette temaet ble særskilt diskutert i jordbruksforhandlingene. I etterkant av forhandlingene har vi registrert at Innovasjon Norge sentralt har gått ut og laget klare retningslinjer for tildeling av BU-midler i enkeltfylker til nettopp disse produksjonene. Dette er bra og vi ser dette som en klar imøtekommelse fra Innovasjon Norge på et krav som Norsk Bonde- og Småbrukarlag har fremmet i mange år.

5.2.2 Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv

Ved jordbruksforhandlingene i 2010 ble det vedtatt å opprette et ”Utviklingsprogram for matspesialiteter fra norsk landbruk”. Det ble videre vedtatt å opprette en styringsgruppe for Utviklingsprogrammet hvor faglaga, Landbruks- og matdepartementet, Fylkesmann og Fylkeskommunen skulle delta. Styringsgruppa skal behandle prinsipielle spørsmål av overordnet og strategisk karakter.

Fra 2013 er lokalmatprogrammet, utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og utviklingsprogrammet for innlandsfisk slått sammen til det nye Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv.

Samtidig overføres 22 mill. kroner fra programmet til fylkesvise BU-midler for bedriftsrettede prosjekter innenfor mat, reiseliv og innlandsfisk, ekskl. vekst og forpliktende produsentsammenslutninger som fortsatt skal ligge i utviklingsprogrammet.

For lettere å sikre synergier og synliggjøre at det nå er *ett* program, opereres det med tematiske delområder som skal gjelde både mat, reiseliv og innlandsfisk og ikke bransjemessige delområder.

Programmet har følgende delområder:

- A. Bedriftsrettete tiltak
Vekst og forpliktende produsentsammenslutninger for lokalmatprodusenter
- B. Nasjonale og regionale (fylkesovergripende) kompetansetiltak
Kompetansenavene, inkubatorprogrammet (SIVA) og markedstjenester (Matmerk)
- C. Internasjonale, nasjonale og regionale omdømmetiltak
IGW, Matstreif og regionale (fylkesovergripende) matfestivaler, Foodprints, støtte til Bondens Marked nasjonalt og regionalt samt nasjonale kampanjer og internasjonale temaprojekter knyttet til reiseliv

For 2013 er delområdene prioritert på følgende måte:

- Delområde bedriftsutvikling: 22 mill. kroner
- Delområde kompetanse: 14 mill. kroner
- Delområde omdømme: 29 mill. kroner

I jordbrukets krav var det foreslått å sette av 75 mill. kroner til Utviklingsprogrammet. Gjennom forhandlingene med staten ble dette redusert til 66 mill. kroner for 2014. Det er beklagelig at staten ikke vil prioritere sterkere den meget positive utvikling som lokalmat og grønt reiseliv er inne i. I jordbrukets felles krav var det foreslått at de som foredler egen melk, skulle få fritak for omsetningsavgift opp til kr. 25.000,-. Heller ikke dette forslaget ville staten støtte, selv om det her snakk om disponering av jordbrukets egne midler.

5.2.3 Inn på tunet

Inn på tunet-utvalet i NBS har det siste året prøvd å ta seg av sakene som har oppstått etter kvart. Leder har møtt i Inn på tunet utvalet i Matmerk, 3 møter hausten 2012, 2 møter våren 2013. Britt Marthinussen møtte på landskonferansen for IPT i Alta 9. – 10. april 2013. Tor Ronny Haugsgjelten møtte på nettverksmøte for Inn på tunet tilbydarar 9. november 2012. Leder har hatt innlegg om kvalitetssikring av IPT i Stavanger og Bergen for fagforum IPT Rogaland og Hordaland i løpet av vårhalvåret 2013. I løpet av denne årsmeldingsperioden har det vore eit møte for IPT-gruppa.

Det har ikkje vore særleg stor aktivitet siste året. Alle medlemene av utvalet har ein travel kvardag som gjer at det blir vanskeleg å engasjera seg i dette vervet. Leder har prøvd å informera om det som ho har fått kunnskap om så godt det har lete seg gjera. Gjennom vervet

i Matmerk har leder fått vera med på utviklinga av IPT nasjonalt, noko som har vore veldig interessant. Område det har vore jobba med her er handlingsplan for IPT nasjonalt som departementa LMD og KRD har ansvar for. Ny IPT-nettside har kome på plass og ligg under Matmerk sine sider, sjå <http://matmerk.no/inn-pa-tunet/>. Det har vore diskutert eit utdanningsløp for IPT-tilbydarar på vidaregåande, høgskule- og universitetsnivå, men og som ein skilde kurs for dei som ønsker kompetanse på området. Det kan sjå ut til at det kan bli oppretta ein kunnskapsbase som vil ha som oppgåve å samla informasjon, kompetanse og kunnskap. Å få på plass meir forskning og dokumentasjon vil bli viktig her. Det har vore jobba mykje med kvalitetssikring av IPT gjennom kvalitetssikringsprogrammet til Matmerk. Mange IPT-tilbydarar har blitt eller er under godkjenning i dette årsmeldingsåret, sjå <http://matmerk.no/ksl/standarder/>. NBS v/ Inn på tunet-utvalet har vore med og fått fokus på desse sakene. Det knyter seg no spenning til den nasjonale handlingsplanen for IPT som skal vera ferdig i august. Den vil bli eit viktig arbeidsreiskap for vidare arbeid med IPT.

5.2.4 Faglig møtearena for økologisk produksjon og forbruk

I jordbrukets felles krav het det:

*”I landbruks- og matmeldinga ble det vedtatt å legge ned ”Møtearenaen” som var et viktig organ for forvaltningen å få innspill fra faglag, foredlingsindustrien og handelen. Arenaen skulle erstattes med dialogmøter med verdikjeden. **Jordbrukets forhandlingsutvalg har ikke registrert at dialogmøtene har blitt foretatt og ber om at dette settes i system**”.*

Gjennom forhandlingene kom det ingen avklaring omkring dialogmøtene.

5.3 Markedsordninger

Inntektsutviklingen i jordbruket er avhengig av et marked med avsetning for råvarene til de målpriser som er avtalt i jordbruksavtalen og også for produkter der prisene ikke er bestemt gjennom forhandlingene.

Det er utviklet et sett av instrumenter - markedsordninger – som skal hjelpe til med å sikre at balansen mellom tilbud og etterspørsel er mest mulig jevn over tid. Dette vil igjen sikre bondens inntekter og forbrukerens tilgang på matvarer.

Markedsreguleringen fungerer som et ledd innenfor et tre-beinet system der målprissystemet og tollvernet utgjør de to andre leddene. De tre leddene er gjensidig avhengig av hverandre. Endringer i et av leddene vil påvirke de to andre. Resultatet av endringene vil i første rekke bli merkbar for norske primærprodusenter, for eksempel gjennom mer ustabile priser, mer ustabil avsetning, mer styrt produksjon (produksjonskvoter) osv.

Det praktiske og operative ansvaret med å gjennomføre markedsreguleringen er lagt til en markedsregulator som også er aktør i markedet. Dette er hjemlet i Hovedavtalen for jordbruket. Det er partene i jordbruksforhandlingene som er oppdragsgiver for markedsregulatorene og som også har ansvaret for å bestemme de overordnede rammene som markedsreguleringen skal skje innenfor. Markedsreguleringen vedtas av Omsetningsrådet der Norsk Bonde- og Småbrukarlag har plass. Finansieringen av markedsreguleringen skjer gjennom innkreving av omsetningsavgiftsmidler på de enkelte råvarene og fordeling ut igjen

til markedsregulatorerne etter vedtak i Omsetningsrådet. Den praktiske markedsreguleringen bedrives av TINE BA, Nortura og Norske Felleskjøp. Markedsreguleringen foregår i nært samarbeid med Statens Landbruksforvaltning.

Markedsordningene er mer eller mindre i kontinuerlig utvikling. Virkemidlene som brukes vil hele tiden variere ut fra tilgang og etterspørsel. Innenfor markedsordningen for mjølk skjer det planmessige endringer hvert år, både knyttet til kvoteordningen for mjølk og til prisutjevningsordningen.

Markedsordningen for korn er den yngste av ordningene og ble etablert 2001 etter at det statlige innkjøpsmonopolet for korn ble avviklet. Norske Felleskjøp har ansvaret med å følge med på utviklingen i forbruket av norsk og importert korn, utarbeide prognoser over tilgangen av norsk korn og ut fra det anslå behovet for importert korn og eventuelt behovet for overlagring/omdisponering av norsk korn. Norske Felleskjøp er ikke sjøl aktør i kornmarkedet og i praksis er det Felleskjøpet Agri, på vegne av Norske Felleskjøp, som står for mottak av og prisnotering på korn på deres målprisanlegg rundt Oslofjorden og i Trondheim samt andre kornmottak

Når det gjelder kjøtt- og eggsktoren ble fjørfekjøtt tatt ut av målprissystemet fra 01.01.2007. Det eksisterer fortsatt en markedsordning for fjørfekjøtt, men reguleringstiltakene som lå inne i ordningen er fjernet.

Taket i gul boks i WTO-sammenheng (AMS på 11,449 mrd. kroner) har de siste årene satt begrensninger for det samlede markedsprisuttaket for norske bønder så lenge det understøttes av et system med administrerte målpriser. Med bakgrunn i denne realiteten ble det vinteren 2009 gjennomført en omfattende vurdering av de eksisterende markedsordningene for firbeinte dyreslag med tanke på å finne fram til ordninger som kunne fungere i det norske kjøttmarkedet, men uten målpris for ett eller flere kjøttslag. På bakgrunn av dette arbeidet bestemte avtalepartene ved jordbruksforhandlingene i 2009 at storfekjøtt skulle tas ut av målprissystemet fra 01.07.2009. Denne beslutningen reduserte norsk AMS med 2-2,5 mrd. kroner og ga rom for prisøkninger på andre produkter. Gjennom de prisøkninger som er gjennomført i jordbruksforhandlingene i de tre siste årene er dette rommet betydelig redusert.

Sjøl om målprisen for storfekjøtt er fjernet eksisterer det likevel en ordning med regulering av storfekjøtt-tilførselen til markedet innenfor et bestemt volum (sesonglagring) dersom produksjonen skulle utvikle seg til å bli større enn behovet. Dette stiller store krav til markedsregulator mht. å ha full oversikt over tilgangen til enhver tid. For Norsk Bonde- og Småbrukarlag var det viktig å få på plass en ordning som vil sikre jordbruket en reell mulighet til økte prisuttak i markedet samtidig som retten for en samvirkebasert markedsregulator til å bedrive produksjons- og markedsregulering kan videreføres.

I løpet av 2012 ble det sett på muligheten for å ta lam og egg ut av målprissystemet slik det ble gjort med storfekjøtt i 2009. Bakgrunnen for arbeidet var det samme som i 2009, nemlig å frigjøre rom innenfor AMS-rammen som kan brukes til prisøkninger på andre produkter. Et flertall i arbeidsgruppen foreslo å legge lam og egg over i en enklere markedsordning tilsvarende ordningen med storfekjøtt, altså en såkalt volummodell som setter en øvre grense for hvor mye som kan legges inn på reguleringslager. Modellen forutsetter videre at markedsregulator – Nortura – setter prisen i markedet. Det vil naturligvis være viktig for faglagene å følge med på denne prissettingen slik at alle muligheter for økt pris til bonden kan realiseres. Samtidig er det betryggende at en fortsatt har en samvirkebasert

markedsregulatorfunksjon som etter beste evne skal forhindre ubalanse i markedet med de negative sider det medfører.

Forslaget om å ta lam og egg ut av målprissystemet ble vedtatt i jordbruksforhandlingene i 2013.

I en egen arbeidsgrupperapport fra 2011 er det beskrevet et opplegg for årlige gjennomganger mellom avtalepartene og samvirkeorganisasjonene om det praktiske innholdet i mottakplikten, dvs. priser i forhold til en gitt kvalitet på varen, leveringsbestemmelser mht. ulike kvantum, medlemsbonuser osv. Dette opplegget ble gjennomført første gang i april 2012 og er svært viktig for å sikre at markedsordningene har et reelt innhold for alle produsenter, også de som velger ikke å levere til samvirke. Legitimiteten for målprissystemet og markedsordningene ligger i at produsenter behandles mest mulig likt over hele landet.

5.4 Rovdyrpolitikk

De viktigste “rovdyrsakene” i meldingsperioden har vært:

- Operasjonalisering av rovviltforliket
- Politiske kontakter/møter
- Oppfølging av enkeltsaker/rettsaker.

Under punkt 5.6. er høringssvar på “ tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak ”referert.

Operasjonalisering av rovviltforliket.

Den 17. juni 2011 vedtok en enstemmig Stortinget et rovviltforlik. Forliket tar spesielt opp fire punkter:

- Bestandsovervåking og registrering
- Konfliktdempende og forebyggende tiltak
- Bjørn
- Ulv

Forliket slår fast at rovdyrforvaltningen utøves på en slik måte at det ikke er behov for beitenekt etter dyrevelferdsloven i prioriterte beiteområder. Ved vedtak om beiterestriksjoner grunnet rovvilt skal dyreeier ha rett til full økonomisk kompensasjon etter nærmere regler. Kompensasjonen skal gis fra dag én.

Forliket slår også fast at antall ynglinger for bjørn skal være 13 og ikke 15 som Stortinget tidligere har vedtatt. Antall hannbjørner skal ikke overstige 1,5 ganger antall binner. Antall binner settes til 6,5 pr. yngling. Forliket slår fast at det ”ikke skal være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområder for tamrein”. Ulverevirer i grenseområdene skal regnes inn i det norske måltallet og ulvesonen skal evalueres. Kommentaren fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag på forliket var. ”Hva skjer når rovviltforliket møter forvaltningen?

Da statsbudsjettet for 2012 kom høsten 2011, lå det ikke inne noen økning av bevilgningen til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Bevilgningen på 68,1 mill. kroner fra 2011 ble videreført. I statsbudsjettet for 2013 ble det lagt inn en økning på 5 mill. kroner til godtgjørelse til lokale fellingslag og 1,5 mill. kroner til rovviltkurscenteret til Norges Jeger- og Fiskeforbund. Siden dette var nye poster, ble bevilgningen ikke økt.

Både Lesja/Rauma, Løten/Ringsaker, Vågå og deler av Aust-Agder opplevde ulveskader våren/sommeren 2012. Alle områdene ligger utenfor ulvesonen og de fikk alle avslag på sine første søknader om skadefelling, men etter at betydelige skader ble påvist, ble disse kommuneområdene gitt skadefellingstillatelse. Ulv i beiteområde representerer et betydelig skadepotensiale, og det må gis fellingstillatelse umiddelbart.

Konklusjonen både på beitesesongen 2012 og starten på beitesesongen 2013 er at det ikke gis skadefellingstillatelse i ”grønne soner”, ”rovdyrfrie områder” før det er registrert skader. De samme områdene som hadde betydelige skader våren 2012 av ulv og bjørn har også i 2013 hatt dette. Det nektes skadefelling til tross for at dette skal være områder som er prioriterte beiteområder.

Politiske kontakter/møter

Den 26. juni 2012 ba Norsk Sau og Geit, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om møte med miljøvernminister Bård Vegard Solhjell.

Møtet ble gjennomført 19. september og følgende saker ble tatt opp.

- Uttak av rovdyr
- Skadefelling og dokumentasjon av skader i beitesesongen
- Mer midler til FKT
- Status for oppfølging av rovviltforliket

Det ble på møtet gitt tydelig uttrykk for at dagens forvaltning etter organisasjonenes mening, ikke var i samsvar med rovviltforliket. Det ble lagt fram dokumentasjon fra bl.a. Hedmark, Oppland og Agder.

I november 2012 møtte Norsk Bonde- og Småbrukarlag i Stortingets energi- og miljøkomite, i forbindelse med statsbudsjettet for 2013.

De saker som ble tatt opp var:

- Forebyggende og konfliktdempende midler i 2013
- Presisering av rovviltforliket
- Rapporter fra beitesesongen 2012 fra Løten/Vang, Lesja og Øystre Slidre.

Det ble overlevert notat med klare forslag og dokumentasjon av forvaltningens manglende oppfølging av rovviltforliket.

Beitesesongen 2013 startet som beitesesongen 2012 med observasjoner av ulv, søknad om skadefelling og avslag, alt i ”grønne områder”.

Den 13. juni 2013 oversendte Norsk Sau og Geit, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og småbrukarlag et fellesbrev til alle parlamentariske ledere på Stortinget. I brevet het det bl.a.:

”Vi har nå 2 beitesesongers erfaring med forvaltningen og Miljøverndepartementets tolking og praktisering av forliket. Det er stor og økende frustrasjon og fortvilelse i beitenæringa over Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementets tolking og praktisering av forliket. Det er særlig praktiseringen av pkt. 2.2.19 i forliket det reageres på.

2.2.19 Det er et felles mål at tapstallene for beitenæringen må ned. Soneinndelingen må forvaltes tydelig. I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt, og i slike områder skal miljøforvaltningen i større grad enn i dag bidra til å effektivisere slikt uttak, uavhengig av om bestandsmålet er nådd.(....) Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for tamrein.”

Brevet avsluttet med følgende:

Vi vil ha svar på følgende spørsmål:

- *Er det i samsvar med deres forståelse av rovviltforliket pkt. 2.2.19, når det ikke tillates uttak av ulv i prioriterte beiteområder, før skade oppstår?*

Pr. primo juli foreligger det ikke svar fra alle de parlamentariske lederene.

Bistand til enkeltpersoner

Både lokallag, fylkeslag og landslaget bistår enkeltmedlemmer med rovviltspørsmål. Dette kan være saker knyttet til søknader om skadefelling, erstatningsoppgjør eller søknader om omstilling.

I tillegg er Norsk Bonde- og Småbrukarlag inn som partshjelper i to rettssaker. Den ene er saken til Kåre Kleiva og Elin Dørum, Elverum som kom opp for Høyesterett 25. og 26. september 2012. Den andre er saken til Ola Krokan, Oppdal. Kleiva/Dørum tapte i Høyesterett, mens Krokan vant sin sak. Denne saken er anket til lagmannsretten og kommer opp høsten 2013.

5.4.1 FKT prosjektet

Høsten 2011 fikk Norsk Sau og Geit, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag innvilget sin søknad til Direktoratet for naturforvaltning, om et FKT-prosjekt (forebyggende og konfliktdempende tiltak).

Det overordnede målet med prosjektet er å gjennomføre tiltak som skal forebygge tap av beitedyr til rovvilt og å dempe konflikten mellom beitenæringa og rovviltforvaltningen. Prosjektet vil komme med forslag til tiltak og formidle kompetanse om tiltak som kan

gjennomføres på regionalt og lokalt plan, som direkte vil kunne bedre situasjonen for beitelag og saueiere med store rovvilttap.

Målgruppe for prosjektet er saueiere som har rovvilttap på utmarksbeite.

Organisering

Prosjektet er organisert med en ansatt prosjektleder og en styringsgruppe bestående av en person fra hver av de 3 organisasjonene. Administrasjonen av prosjektet/kontorplass er lagt til Norsk Sau og Geit på Ås.

Prosjektet har fungert som et viktig og nyttig kontaktpunkt for de tre eierorganisasjonene. Med dette kontaktpunktet har man med styringsgruppa som forum diskutert ulike problemstillinger og kommet fram til forente uttalelser i forbindelse med høringer på forskrifts- og lovendringer og andre aktuelle saker. I tillegg har prosjektet vært kontaktpunkt ut mot fylkeslag og beitelag som har ting å spille inn i rovviltspørsmål.

Dialog

I forkant av beitesesongen i vår ble det i regi av prosjektet avholdt en rekke møter hvor beitebrukere, Fylkesmannen, Mattilsynet, SNO og på enkelte møter Direktoratet for naturforvaltning var til stede. Formålet var å skape en dialog i forkant av beitesesongen og informere om og diskutere aktuelle saker. Eksempler på temaer som ble tatt opp, er hvilke følger det nye rovviltforliket har fått for forvaltningen, siste oppdaterte informasjon fra bestandskartleggingen av de store rovdyrene og info om jerveynglinger i eller i nærheten av beiteområdene.

Konfliktdepende

Vi har også fått i stand møter der det har vært konkrete problemstillinger og et høyt konfliktnivå. Blant annet bidro vi til et møte på Fosen i høst, hvor vi i samarbeid med beitebrukere, kommune, FM og forskningsmiljø satte fokus på ørneproblematikken man opplever der. Inntrykket er at denne typen møter stort sett oppfattes positivt. Vi planlegger å videreføre dette opplegget i 2013, da med større fokus på å få inn innspill om aktuelle tema eller ønsker om bistand til å arrangere slike møter fra de ulike fylkene.

Forskning og informasjon

Av andre ting som er gjennomført i 2012 kan nevnes et pilotprosjekt med 9 beitelag i tre fylker som har blitt aktivt involvert i innsamling av bjørneekskremer og -hår for DNA-analyse, bistand til beitelag og -brukere om elektroniske søknader og hjelp med argumenter og momenter til klager på erstatningsoppgjør og tildeling av FKT-midler. Ellers kan nevnes opplysningsarbeid via nyhetsartikler og i ulike kanaler om hvor man kan finne informasjon om tapshistorikk, varslingsrutiner ved kadaverfunn og rovviltobservasjoner, samt organisering av lisens- og kvotejakt.

Jervjakkurs

FKT-prosjektet har i løpet av året jobbet med å lage en veileder over ulike forebyggende tiltak. Denne ferdigstilles i 2013. Minst like viktig som konkrete forebyggende tiltak, er tiltak for å holde rovdyrbestandene så nær de vedtatte bestandsnivå som mulig, og en overvåkning av bestandene som er så god at alle leire kan ha tillit til den. Jerven er det rovdyret som står for de største sauetapene, og er også det rovdyret hvor man i dag er lengst over bestandsmålet. Derfor har vi i 2012 inngått samarbeid med NJFF og SNO om jervejakkurs i flere fylker for å få opp kompetansen og interessen hos jegerne for denne jaktformen. De fire første kursene

gjennomføres i januar 2013. Interessen fra beiteinteressene har vært stor, så trolig vil det bli avholdt ytterligere kurs høsten 2013.

Prosjektet er nå inne i sitt andre år og får stadig nye kontaktpunkter i ulike deler av landet og mot forskjellige deler av beitenæringa; både fylkeslag, lokallag og beitelag. Dette oppleves som fruktbart for begge parter og trolig er en bredest mulig kontakt med næringa avgjørende for å få mest mulig ut av prosjektet.

Dialog og informasjonsmøter

I starten av året sendte vi ut et tilbud til alle fylkeslagene i de tre eierorganisasjonene med tilbud om bistand med å arrangere dialogmøter. Prosjektet har blant annet deltatt på evalueringsmøter etter beitesesongen i grønn sone i Hedmark i 2012, bidratt til å arrangere dialogmøte med fokus på bestandsregistreringsarbeidet på rovvilt i Finnmark, deltatt på ulike fylkesårsmøter, lokallagsmøter og medlemsmøter med innledninger om rovvilt, beitebruk og FKT og orientert forskjellige utvalg i de tre organisasjonene om aktuelle saker. I tillegg har vi i samarbeid med NJFF og SNO arrangert 4 motivasjonskvelder for jervejegere i Hedmark, Oppland og Sør-Trøndelag. Tilbakemeldingene fra disse var svært gode og vi er etter ønsker i gang med å planlegge en ny runde fire nye steder til høsten.

Forebyggende og konfliktdempende tiltak

Ved årsskiftet trådte ny FKT-forskrift i kraft. Denne legger noen nye føringer blant annet på muligheten til å støtte elektronisk overvåking (eks. radiobjeller) og ordinært tilsyn etter at organisasjonenes innspill i høringsrunden i liten grad ble lyttet til på disse punktene. Det har vært en del spørsmål knyttet til dette og til muligheten for og hvordan man bør klage på avslåtte søknader om midler. Både om FKT-forskriften og andre aktuelle spørsmål om rovvilt og forebyggende tiltak har prosjektet løpende kontakt med fylkes-, lokal- og beitelag med ulik form for bistand. Fra å svare på spørsmål til å lete opp informasjon, dokumentere informasjon fra dem og spre dette videre til eierorganisasjonene. Mye av førstehåndsinformasjonen som prosjektet har fått inn har vært nyttig blant annet i den kontakten organisasjonene har med politikere og forvaltning for å belyse brudd på rovviltforliket og ulik forvaltningspraksis i ulike deler av landet.

Artikler og nyhets saker

I tillegg til kontakt på telefon, e-post og i møter forsøker vi å spre aktuell informasjon via tidsskrifter og nettsider. Artikler om hvilke varslingsrutiner og saksgang som er gjeldende ved søknader om våruttak av bjørn, om hvordan en skal samle inn møkk og –hårprøver for DNA-analyse og om hvordan overvåkingssystemet for rovvilt er lagt opp i Norge er noen eksempler. I tillegg har prosjektet fått bred omtale i Norsk Landbruk hvor fokus var på gode råd og tips rundt beitebruk og rovdyrutfordringene. Det er også viktig å tale næringas sak overfor andre grupper i samfunnet for å skape forståelse for at konflikten handler om noe mer enn bare sauekadavre og jakt/ikke jakt på rovdyr. Vi har opprettet kontakt med NINA og Artsdatabanken for å lære mer om arter på den norske rødlista som er truet av opphør av beiting. Noe av dette ble brukt i en artikkel som FKT-prosjektet på vegne av organisasjonene og beitenæringa leverte til tidsskriftet «Rovdyrviten». Rovdyrviten utgis av de nasjonale rovviltsentrene og skal være et objektivt og balansert kunnskapsmagasin med fokus på de 4 store rovdyra, deres biologi, forskning, konflikter og forvaltning.

Månedssrapport FKT-prosjektet juni 2013:

I juni har FKT-prosjektet i samarbeid med SNO og Rovdata arrangert informasjonsmøter om innsamling av bjørnemøkk og –hår for DNA-analyse. Møtene har vært avholdt i sammenheng med medlemsmøter i Sau og Geit i Nord-Trøndelag og Hedmark for å slå sammen to mulige møtedatoer til en og for å nå ut til flest mulig sauebønder. Morten Kjørstad fra Rovdata deltok på møtet i Løten den 17.06. På de to andre møtene i Steinkjer og på Tolga var det SNO fra de respektive fylkene som sto for orienteringen. På møtet i Løten ble det også en bredere gjennomgang av overvåkningssystemet siden det naturlig nok kom en del spørsmål til Rovdata og Kjørstad. På alle møtene gikk vi også inn på rovbasen og gikk gjennom hvor folk kunne finne igjen både DNA-prøver, påviste bjørner, dokumenterte kadavre etc. Prosjektleder har inntrykk av at dette aldri kan gjentas for ofte. For de som jobber med denne tematikken til daglig kan det være lett å glemme at ikke alle har like god kunnskap om de verktøyene og innsynsløsningene som finnes. Tilbakemeldingene fra møtene viser at det er svært viktig å opplyse om dette. Det er mange som blir overrasket over hvor mye informasjon de kan hente ut om rovdyr og rovdyrskader i "sine" områder. Å bidra til at alle har lik tilgang til et felles faktagrunnlag tror jeg er konfliktdepende i seg selv.

Prosjektet har fått en god del henvendelser fra beitebrukere rundt om i landet med spørsmål knyttet til bla. beredskapstelefoner hos Fylkesmennene, praktiske spørsmål rundt saksgang og praksis ved skadefellingsøknader og andre lignende henvendelser. Vi har også hatt et møte i styringsgruppa for prosjektet hvor vi blant annet begynte å legge planer for aktiviteten utover høsten. Organisasjonene planlegger en felles konferanse om rovvilt og beitebruk som er midt i arbeidsfeltet til FKT-prosjektet og jeg har også hatt møte med NJFF i juni hvor vi har lagt planer for fire nye motivasjonskvelder for jervejegere til høsten.

5.5 Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruksforhandlingene

I dette kapitlet er det presentert en kortfattet oversikt over alle de ulike utredningsoppgaver som ble vedtatt gjennomført i jordbruksforhandlingene 2012 som forberedelse til jordbruksforhandlingene i 2013.

5.5.1 Arbeidsgruppe - Tydeligere distriktsprofil (TDP)

Utgangspunktet for arbeidsgruppen er Meld. St. 9 hvor det pekes på områder av landet som har en særlig negativ utvikling i forhold til måloppnåelsen i landbrukspolitikken. Disse områdene er Hedmark nær svenskegrensen, deler av Agder og Telemark, Vestlandet unntatt Rogaland og fjellbygdene og deler av Nord- Norge. NBS var i arbeidsgruppen representert ved Merete Furuberg og John Petter Løvstad.

Tydeligere distriktsprofil innebærer her at en gjennom de nasjonale ordningene i større grad skal fange opp regionale ulikheter og gjennom virkemiddelutformingen treffe områder med negativ relativ utvikling på viktige landbruksindikatorer bedre. Rapporten beskriver dagens virkemidler, der en allerede har distriktsprofil i mange ordninger, som et utgangspunkt for videre analyser og konklusjoner.

Arbeidsgruppa var samlet i vurderingen om ikke å innføre distriktsprofil i kulturlandskapstilskuddet og ikke bruke distriktspolitisk virkeområde direkte som soner for å fordele landbrukspolitiske tilskudd. Arbeidsgruppa har vurdert, men ikke utredet, å distriktsdifferensiere beitetilskuddet og å innføre en generell form for tilskudd per foretak.

Utover det er følgende forslag aktuelle for å gjøre distriktsprofilen tydeligere:

- Prioritere innenfor dagens ordninger
- Justere soner for arealtilskudd
- Justere soner for driftstilskudd til melkeproduksjonen og spesialisert kjøttfeproduksjon
- Justere soner for tilskudd til husdyr
- Justere soner for pristilskudd
- Målrrette utrednings- og tilretteleggingstiltak
- Målrrette investeringsvirkemidler
- Utnytte forvaltningssystemet rundt RMP til å lage ordninger for spesielle regioner
- Innføre tilskudd til TDP- klasse A og B
- Innføre driftstilskudd til grovfôrdyr
- Videre å utrede et driftsvansketilskudd
- Gjøre endringer i melkekvotereguleringen

Forslagene er vurdert opp mot målsettingene om landbruk over hele landet og om økt produksjon. Omfordelingseffektene er kartlagt og de økonomiske og administrative konsekvensene er beskrevet. I jordbruksforhandlingene i 2013 ble det enighet om videre å utrede et driftsvansketilskudd.

NBS sin merknad til rapporten:

Som en oppfølging av Meld. St. 9 der det sies at distriktsprofilen i virkemidlene skal gjøres tydeligere ble det i Prop. 122 S (2011-2012) ”Jordbruksoppjøret 2012 – endringer i statsbudsjettet for 2012 m.m.” foreslått at det settes ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Fylkesmannen, KR, MD, FIN og LMD.

Fra Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken (kap. 2.3.3.1):

Utviklingen i deler av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge er særlig bekymringsfull. Deler av disse områdene har få bruk igjen i drift, økende avstand mellom brukene og nedgang i andelen jordbruksareal i drift.

Meldinga sier at noen geografiske områder har en særlig bekymringsfull utvikling. Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine representanter tolker mandatet til arbeidsgruppa slik at en må foreslå nye eller forsterke eksisterende distriktspolitiske virkemidler, som kan bidra til å snu en særlig bekymringsfull utvikling. Vi oppfatter dette som en særlig bekymringsfull utvikling knyttet til indikatorene areal, sysselsetting og produksjon, i geografiske angitte områder.

I rapportens sammendrag står det: ”Dagens landbrukspolitikk har samlet sett en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene”. Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin viktigste kommentar til dette er at denne differensieringa, etter Stortingets flertallets mening, ikke er sterk nok til å forhindre en særlig bekymringsfull utvikling i jordbruket, i geografiske angitte områder.

I motsetning til Meld.St. 9 (2011-2012) og Stortingsflertallet har ikke en samlet arbeidsgruppe tatt inn over seg at utviklinga i geografiske angitte områder er særlig bekymringsfull og vil kreve konkrete tiltak.

Arbeidsgruppen har hatt som oppgave å utrede hvordan en endring i virkemidlene på best mulig måte kan bidra til at de landbruks- og matpolitiske målene nås, med vekt på målet om landbruk over hele landet.

I Meld. St. 9 (2011-2012) understrekes det at inntekt er det viktigste virkemiddelet for å nå de landbrukspolitiske målene. Medlemmene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag peker i den sammenheng på at inntektsnivået i jordbruket generelt er lavt. En omfordeling av budsjettmidlene innenfor dagens ramme vil medføre en reduksjon i inntektsmulighetene for noen produsenter. Det er en helt klar premiss fra representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag at dersom det skal være mulig å forsterke eksisterende virkemidler eller sette inn nye, for å forhindre en særlig bekymringsfull utvikling i geografiske angitte områder, må det settes inn betydelige friske midler. Dette synliggjør behovet for å øke budsjettammenningen til jordbruket. Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at ”volumprodusentenes” inntekter i hovedsak må sikres gjennom priser i markedet og at budsjettmidlene må prioriteres for å nå de politiske målene.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at målet om landbruk over hele landet og en styrking av distriktsprofilen i virkemidlene må sees i sammenheng med målet om økt norsk matproduksjon og bruk av norske ressurser i produksjonen.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at en økning i norsk matproduksjon og en sterkere satsing på distriktsjordbruket ikke vil være mulig uten en økning i budsjettammenningen til jordbruket. En økning i budsjettammenningen må målrettes mot områdene hvor måloppnåelsen i landbrukspolitikken er særlig bekymringsfull. Videre må økningen i budsjettmidler kompensere for driftsulemper i de aktuelle områdene og stimulere til økt bruk av grovfôr og beite, jamfør målene i Meld. St. 9 (2011-2012).

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil ikke tilrå at en går videre med tilskudd til TDP-klasse A og B. Hovedårsaken er mangel på forutsigbarhet for produsentene samt vektingsproblematikken av indikatorene.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at virkemidler som i dag har svak distriktsprofil, må få en klarere distriktsprofil. Dette kan være husdyrtilleggene og utmarksbeitetilskuddet. Det bør videre innføres et driftstillegg for alle grovforspisende dyr, og det må være en klar distriktsprofil i ordningen.

I rapport fra ekspertgruppe Økt norsk kornproduksjon av 1. februar 2013, blir det slått fast at 10 % av kornarealet er på teiger under 10 dekar. I sin oppsummering sier ekspertgruppa: ”20 % av kornproduksjonen foregår i dag på småarealer mindre enn 20 dekar.

Et stadig større areal vil bli holdt i drift av færre utøvere, og det er derfor nødvendig med gode insentiver for å opprettholde kornproduksjonen også på disse småarealene”. Den samme utfordringen finner en i grovfôrområdene. Utfordringene for mange av de geografiske områdene som i meldinga blir beskrevet med en særlig bekymringsfull utvikling, er at det må settes inn svært målretta tiltak. Et slikt tiltak er et driftsvansketillegg, hvor en kompenserer for

driftsulempe knyttet til bl.a. bratt areal, antall teiger og kantsoner. Det foreslås at avtalepartene nedsetter en ny gruppe for å utrede kriteriene for et driftsvansketillegg.

5.5.2 Arbeidsgruppe – Markedsordningene for lam og egg

I jordbruksforhandlingene i 2012 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skulle se på muligheten for å legge om fra pris- til volumbasert markedsregulering for egg og lammekjøtt. Årsaken til dette var at Norge må overholde sine forpliktelser iht. WTO- avtalen. I arbeidsgruppen var NBS representert ved Olaf Godli.

Gjennom WTO- avtalen er Norge forpliktet til ikke å overskride 11,499 mrd. kroner i gul, handelsvridende støtte (AMS), herunder målpriser. Som følge av at dette "taket" for gul støtte nesten er nådd, ble det behov for å ta egg og lammekjøtt ut av målprissystemet, og gå over til en markedsregulering basert på volumindikatorer (volummodellen).

Når varer tas ut av målprissystemet og legges over til volummodellen, skal markedsreguleringen bidra til at man når planlagt gjennomsnittlig engrospris. Dette er gjennomført for storfekjøtt, hvor Nortura har markedsreguleringsansvar. Nortura vil også ha markedsreguleringsansvar for lammekjøtt og egg. I volummodellen er øvre prisgrense opprettholdt, som grunnlag for tollforvaltningen, og det er fri prisdannelse opp til øvre prisgrense. Den øvre prisgrensen har for storfekjøtt ligget 10 % over gjennomsnittlig oppnådd noteringspris på engrosnivå. I volummodellen står Nortura relativt fritt til å sette planlagt gjennomsnittlig engrospris, så lenge den er under øvre prisgrense. Nortura må imidlertid ta hensyn til bl.a. beskyttelsesgrad innenfor tollvernet, substitusjonsgrad fra andre produkter og andre forhold som påvirker tilbud/etterspørsel.

Hovedvirkemåten for volummodellen er å balansere markedet ut fra dekningsgrad og forsyningsbalanse (volumindikatorer), gjennom å bruke pris (maksimalt opp mot øvre prisgrense) og noen volumdefinerte tiltak som sesonglagring, unntaksvis eksportregulering, sammen med produksjonsregulering. Suppleringsimporten foretas i henhold til gjeldende forhåndslagte prisløype. Dette er hovedforskjellen fra en markedsordning med målpris, hvor virkemidlene har som målsetting å ta ut en forhåndsfastsatt målpris.

Arbeidsgruppens tilrådinger:

1. Arbeidsgruppen viser til mandatet om at kun volummodellen skal legges til grunn i gruppens vurderinger av eventuelt alternativ til gjeldende utforming av markedsordningene for lam og egg.
2. Hele arbeidsgruppen tilrår at lam overføres til volummodellen. KLFs representant støtter imidlertid forslaget sekundært og viser til sin merknad vedrørende kap. 7.1 nedenfor.
3. Flertallet, arbeidsgruppens medlemmer fra LMD, FIN, FAD, Virke/Coop og KLF, viser til gjennomgangen i kap. 7.1 og anbefaler at sau ikke overføres sammen med lam til volummodellen. Arbeidsgruppens medlemmer fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Nortura viser til sin merknad under kap. 7.1, og foreslår at sau overføres til volummodellen sammen med lam.
4. Perioden juli – august bør inngå i planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE). Dette innebærer at nåværende unntak for denne perioden i målprissystemet for lam ikke videreføres.

5. Sauehold med gammelnorsk sauerase er en nisjeproduksjon med normalt lavere slaktevekter enn i tradisjonelt sauehold, hvor uttak av høyere pris per kilo slakt er et viktig element. Arbeidsgruppen foreslår derfor at gammelnorsk sauerase fortsatt skal omfattes av et unntak, og ikke inngå i PGE, men nåværende unntak for dielam foreslås ikke videreført.

6. Gjeldende regelverk for volummodellen for storfe gjøres gjeldende også for lam.

7. Arbeidsgruppens flertall, alle representanter unntatt medlemmene fra KLF og Virke/Coop, anbefaler at markedsordningen for egg omlegges til en modell som er tilpasset de spesielle utfordringene som reguleringen av eggmarkedet medfører. Medlemmene fra KLF og Virke/Coop har i merknaden gjengitt nedenfor vedrørende forslaget i kap. 8, redegjort for sitt standpunkt om at markedsordningen for egg ikke nå bør legges om til volummodell.

Etter vurderingen til arbeidsgruppens flertall må volummodellen, slik den er utformet for storfe, tilpasses for egg. Det skyldes at det er andre virkemidler som er viktige i reguleringen av eggmarkedet. Arbeidsgruppen har vurdert alternativer, og anbefaler en modell som er tilpasset de spesielle utfordringene som reguleringen av eggmarkedet medfører. Denne alternative modellen skiller seg fra volummodellen for storfe på følgende punkter:

- a. Reguleringslagring av egg og eggprodukter videreføres uten volumbegrensning.
- b. Prisnedskrivning av skilleprodukter etter godkjenning fra Omsetningsrådet. Det legges til grunn at samme regler for prisnedskrivning gjelder for alle produkter, uavhengig av om varen omsettes innenlands eller eksporteres.

8. Arbeidsgruppen mener at omlegging til volummodellen for lam bør skje fra 01.07.13. Markedsordningen for lam kan om ønskelig legges om til volummodellen per 1. januar 2013, men dette bør kun velges som tidspunkt for omlegging dersom det foreligger andre sterke grunner til valg av et så tidlig tidspunkt for omlegging av markedsordningen. En eventuell omlegging av markedsordningen for egg til den foreslåtte løsning for volummodell egg, må avvente implementering til 1. juli 2013.

9. Arbeidsgruppen har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av forslagene.

5.6 Sentrale høringer i perioden

5.6.1 Høring – endring i jordloven § 12

NBS svarte i sitt høringsinnspill at dagens praktisering av §12 i jordloven, med deling av landbrukseiendommer er svært liberal og støttet derfor ikkje forslaget til ny §12, med bakgrunn i at forslaget ikkje vil løse utfordringene som ligger i at over 40 % av jorda drives av andre enn eieren.

5.6.2 Høring – forslag til innsnevring i odelskretsen

I høringsbrevet ble det fremmet to forslag:

1. innskrenking av odelskretsen
2. Oppheve §31 om odelsfrigjøring

NBS støttet ikke forslaget om å innskrenke odelskretsen, slik at bare barn av eiere kan ha odelsrett. NBS støttet forslaget om å oppheve §31 om odelsfrigjøring

5.6.3 Høring – forslag til justeringer i prisutjevningsordningen for mjølk

NBS støttet LMD sine forslag om:

- Ingen endringer i satsen for differensiert tilskudd/avgift
- Reduksjon i distribusjonstilskuddet til 45 øre/l
- Ingen utvidelse av ordningen med distribusjonstilskudd til flere aktører enn Q-meieriene
- Ingen endringer i kapitalgodtgjørelsesberegningen

NBS støttet ikke forslaget om en utvidelse av distribusjonstilskuddet til å gjelde for et kvantum på 100 mill. liter. NBS foreslo at det settes en begrensning for maksimal økonomisk belastning til disse ordningane på 120 mill. liter

NBS viste til formuleringene i Meld. St. 9 om samvirkets viktige rolle i gjennomføringen av norsk landbrukspolitikk. Sett i denne sammenhengen mener NBS at det virker underlig å ilegge samvirke en strengere akkord enn andre aktører når samvirke samtidig er garantisten for at markedsordningen for mjølk fungerer.

5.6.4 Høring – forslag til forskriftsendringer som følge av overgang fra pris til volumbasert markedsregulering for egg og lammekjøtt

I jordbruksforhandlingene i 2012 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skulle se på muligheten for å legge om fra pris- til volumbasert markedsregulering for egg og lammekjøtt. Årsaken til dette var at Norge må overholde sine forpliktelser iht. WTO- avtalen. I arbeidsgruppen var NBS representert.

Gjennom WTO- avtalen er Norge forpliktet til ikke å overskride 11,499 mrd kroner i gul, handelsvridende støtte (AMS), herunder målpriser. Som følge av at dette "taket" for gul støtte nesten er nådd, ble det behov for å ta egg og lammekjøtt ut av målprissystemet, og gå over til en markedsregulering basert på volumindikatorer (volummodellen).

Når varer tas ut av målprissystemet og legges over til volummodellen, skal markedsreguleringen bidra til at man når planlagt gjennomsnittlig engrospris. Dette er gjennomført for storfekjøtt, hvor Nortura har markedsreguleringsansvar. Nortura vil også ha markedsreguleringsansvar for lammekjøtt og egg. I volummodellen er øvre prisgrense opprettholdt, som grunnlag for tollforvaltningen, og det er fri prisdannelse opp til øvre prisgrense. Den øvre prisgrensen har for storfekjøtt ligget 10 % over gjennomsnittlig oppnådd noteringspris på engrosnivå. I volummodellen står Nortura relativt fritt til å sette planlagt gjennomsnittlig engrospris, så lenge den er under øvre prisgrense. Nortura må

imidlertid ta hensyn til bl.a. beskyttelsesgrad innenfor tollvernet, substitusjonsgrad fra andre produkter og andre forhold som påvirker tilbud/etterspørsel.

Hovedvirkemåten for volummodellen er å balansere markedet ut fra dekningsgrad og forsyningsbalanse (volumindikatorer), gjennom å bruke pris (maksimalt opp mot øvre prisgrense) og noen volumdefinerte tiltak som sesonglagring, unntaksvis eksportregulering, sammen med produksjonsregulering. Suppleringsimporten foretas i henhold til gjeldende forhåndslagte prisløype. Dette er hovedforskjellen fra en markedsordning med målpris, hvor virkemidlene har som målsetting å ta ut en forhåndsfastsatt målpris.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde ingen merknader til forskriftsendringene.

5.6.5 Høring på endring i naturmangfoldloven og viltloven

I september 2012 sendte Miljøverndepartementet ut på høring endring i Naturmangfoldloven og viltloven.

Departementet foreslo følgende ny tekst i Naturmangfoldloven:

”Likeledes skal unødvendig jaging av viltlevende dyr unngås”.

I sitt høringssvar understreket NBS at:

”En bestemmelse slik departementet foreslår i naturmangfoldloven må derfor utformes slik at det enten direkte i loven eller gjennom forskrifter fastslås at det skal legges til rette for og være adgang til ønsket trening av jakthunder”.

Høringen for viltlovens del gikk på § 20 tredje for fjerde ledd, som omhandler selvskudd og kunstig belysning til jakt. I sitt høringssvar gikk NBS inn for:

«Åtejakt på rødrev og jerv, når lyskilden er fastmontert.»

«Departementet kan gi nærmere forskrifter om bruk av kunstig lys under åtejakt, også for andre arter enn rødrev og jerv (...).»

”Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslår derfor å åpne for bruk av snøscooter ved tilsyn av fangstfeller, registrering av spor og frakt av jegere inn i det aktuelle jaktterrenget på vinterstid”.

”Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker også å åpne for elektronisk overvåkning av fangstfeller”.

5.6.6 Høring – Forslag vedrørende rapporteringsplikt i saker etter jordloven og konsesjonsloven.

I september 2012 sendte Landbruks- og matdepartementet saken ut på høring.

I sitt høringssvar skrev NBS:

”Norsk Bonde- og Småbrukarlag gir sin fulle støtte til forslaget fra departementet om å innføre en hjemmel som gir fylkesmannen adgang til å pålegge kommunene å fortløpende oversende avgjørelser i saker etter jordloven og konsesjonsloven.

Etter Norsk Bonde- og Småbrukaralg sin vurdering er det viktig at denne hjemmel blir vedtatt og praktisert, slik at den ”ulikhet” med hensyn til praktisering kan minimaliseres”.

5.6.7 Høring på forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak.

I oktober 2012 sendte Direktoratet for naturforvaltning saken ut på høring.

I sitt høringssvar la NBS vekt på § 5 om ”Tiltak med direkte tapsreduserende effekt”, § 6 ”Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget” i kap. 2 og kap. 3 § 10 ”Nasjonale satser og vilkår” og § 15 ”Klageadgang”.

I høringssvaret het det bl.a.

”Vi er imot planlagte årvisse tiltak som reduserer beitemulighetene. Dette gjelder både sent slipp og tidlig sanking. Særlig som forebygging mot jerveskader er tidlignsanking gjort gjeldende. Derimot er vi ikke imot at slike tiltak blir iverksatt akutt.”

”Punktet omstilling kan kun aksepteres der det gis full erstatning og full støtte til start av annen landbruksnæring. Tiltaket skal ikke gjennomføres før det er gjort en gjennomgang av øvrige tiltak for å stoppe/begrense skadene. Herunder uttak av rovviltet”.

§ 5 b. Tiltak med direkte tapsreduserende effekt

Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan ikke se at DN har noen god begrunnelse for å sette ekstraordinært tilsyn utenfor støttetiltakene. Derfor må følgende fjernes: ”Utvidet tilsynsaktivitet alene skal ikke støttes økonomisk”

§ 6 Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget

Forslag til nye punkt:

- *Kunnskapsutveksling og erfaringsutveksling mellom ulike prosjekter i fylkene og mellom rovviltregionene.*
- *Effektivisering av skadefellingsuttak ved bruk av sporhundekvipasjer, kadaverhundekvipasjer hver for seg eller i samarbeid med øvrige tiltak.*

§ 10 Nasjonale satser og vilkår

”Norsk Bonde- og Småbrukarlag er positive til at det blir fastsatt egne forskrifter for nasjonale satser og vilkår for omstilling og at søknad om omstilling blir behandlet av DN. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil foreslå at det blir satt av en egen budsjettpost til omstilling. Kostnadene til omstilling må være reelle kostnader. I dag opplevere saueholdere som ønsker omstilling at den regionale nemnda ikke har avsatt midler eller avsatt et utilstrekkelig beløp”.

§ 15 Klageadgang

”DN foreslår at; ”vedtak i saker om tildeling av tilskudd bare kan påklages på grunn av feil ved saksbehandlingen eller rettsanvendelse”.

Dette er vi meget uenige i. Når det gjelder midler til omstilling så har vi konkrete saker der fylkesmann mener de skal bidra med mer til omstilling, men at det ikke er avsatt tilstrekkelig med midler.

Et vedtak må kunne påklages hvis bevilgningen av FKT-midler er urimelig i forhold til krav til tiltak.”

5.7 Dyrevelferd og dyresjukdommer

5.7.1 Dyrevelferd

Debatten om dyrevelferd for produksjonsdyr i jordbruket pågår kontinuerlig. Det gjelder for eksempel oppstallingsforhold for pelsdyr, dyretetthet i slaktekylling, ulike holdformer for verpehøner eller problemene som oppstår for beitede husdyr i utmark med en økende rovdyrbestand.

De mest aktuelle sakene det siste året har vært diskusjonen rundt pelsdyrhold og økende tap av beitedyr pga. rovdyr i områder som er prioritert for beitedyr.

Når det gjelder pelsdyrhold, så ble dette forholdet grundig debattert på landsmøtet høsten 2012. Landsmøtet vedtok nesten enstemmig at Norsk Bonde- og Småbrukarlag ikke skal arbeide for en nedlegging av pelsdyrholdet i Norge. Det betyr imidlertid ikke at en ikke skal arbeide for å forbedre levestandardene for pelsdyr så langt det er mulig og at et hvert negativt oppslag om pelsdyr er negativt for hele jordbruket.

En registrerer år for år økende tap av beitedyr til rovdyr i områder der beitedyr har førsteprioritet og der en bare skal ha begrensede bestander av rovdyr. Forvaltningen av ulvestammen er særlig utfordrende fordi innvandringen av ungulver fra Sverige er økende. Disse dyrene slår seg ikke ned i de områdene der ulv har fått førsteprioritet, men trekker vestover og nordover inn i områder med et stort antall beitedyr i utmark. Dette resulterer i betydelige skader og tap av beitedyr, noe som representerer et betydelig velferdsproblem for beitedyra. I tillegg er det en psykisk utfordring for dyreeierne å handtere en slik situasjon i tillegg til det direkte økonomiske tapet som dette representerer. Dette forholdet er nærmere omtalt i kapittel 5.4.

5.7.2 Dyresjukdommer

Friskere geiter – sanering av geitebesetninger som tiltak for å bekjempe dyresjukdommer

I løpet av tiden etter jordbruksoppgjøret 2012 er det arbeidet for å få til en forsvarlig gjennomføring og nedtrapping av prosjektet "Friskere geiter" som har pågått siden 2002. Det har vært et sterkt ønske fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag om å sikre finansiering for slutføring av prosjektet slik at alle geitemjølkeprodusenter kan få sanert sin besetning og dermed løfte helsetilstanden hos norske geiter opp på et høyere nivå. Det må også sikres finansiering til å handtere evt. tilbakefall.

Formålet med prosjektet har både vært å bekjempe smittsomme sykdommer som bidrar til redusert dyrevelferd hos geit (og sau) og som i tillegg har medført direkte økonomiske tap for produsenten gjennom dårlig mjølke kvalitet, dårlig sunnhetstilstand hos dyrene, dårligere fruktbarhet osv.

Dessverre inneholdt jordbruksoppgjøret fra 2012 noen formuleringer om slutføring av prosjektet som det skulle vise seg vanskelig å få gjort noe med ved forhandlingene i 2013. Oppgjøret fra 2012 slo fast at 2013 ville bli siste år med finansiering av prosjektet over jordbruksavtalen fordi en, etter departementets oppfatning, ikke hadde klart å styre prosjektet på en slik måte at forbruket av midler stod i forhold til bevilgningen. Dette ble uttalt til tross for at jordbruksavtalepartene, altså inkludert landbruksdepartementet, var enige om i 2010 å forsere saneringsarbeidet for å bli ferdig så fort som mulig.

Jordbruket fremmet ved forhandlingene i 2013 et krav om å sikre den finansieringen som var ansett som nødvendig for å slutføre prosjektet på en tilfredsstillende måte, men staten ville absolutt ikke være med på en slik løsning. Det innebærer at ansvaret for finansieringen av slutføringen av prosjektet skyves over på TINE SA som har hatt det praktiske ansvaret for prosjektet hele tiden. TINE SA opplyser at en foreløpig vil finansiere prosjektet med et trekk i basisprisen for all mjølk. Norsk Bonde- og Småbrukarlag beklager at det ikke lot seg gjøre å finne en løsning gjennom jordbruksforhandlingene.

Fotråte hos sau

Seinvinteren 2008 ble det påvist ondartet fotråte i en sauebesetning i Hallingdal. Siden da har en samlet næring lagt ned et stort arbeid for kartlegge omfanget av sykdommen i Norge, gi råd/påbud om sanering og andre smitteforbyggende tiltak samt å sørge for økonomisk kompensasjon/erstatning til de dyreeierne som har vært rammet. En kjenner ikke den eksakte årsaken til oppblomstringen av fotråte i Norge, men det er sterke mistanker om ulovlig import av dyr fra andre land i Europa der fotråte er en langt mer vanlig forekommende sykdom hos klauvdyr. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har siden starten vært representert i styringsgruppen for prosjektet Friskere Føtter.

Forekomsten av fotråte har i all hovedsak vist seg å være et problem for saueholdet i Rogaland og faktisk også noen relativt avgrensede områder i Rogaland. Fotråte representerer en stor dyrevelferdsmessig utfordring for saueholdet og som det er svært viktig å få kontroll med. Samtidig medfører sykdommen sjølsagt et økonomisk tap for saueeierne. Ved utgangen av 2012 var det påvist ondarta fotråte hos i alt 102 besetninger i Rogaland.

Det er vanskelig å gjennomføre en effektiv bekjempelse i de mest dyretette områdene, men styringsgruppen har hatt et klart arbeidsmål om å utrydde den aggressive fotråtevarianten.

Med bakgrunn i de erfaringer og de kunnskaper som prosjektet har klart å etablere i samarbeid med bønder og veterinærmyndigheter/veterinærfaglige etater ser en at målet er innen rekkevidde. Det forutsetter imidlertid at sluttføringen av prosjektet og videreføringen av bekjempingsarbeidet blir gjennomført på riktig måte.

Det arbeidet som har blitt gjort siden 2008 har vært mulig fordi en har brukt midler fra fellesskapet, dvs. jordbruksavtalen, og omsetningsavgiftsmidler. Midlene har vært brukt til medisinsk sanering av dyrene (fotbading) og/eller slaktesanering og innkjøp av nye livdyr. Den store oppslutningen som prosjektet har fått skyldes i svært stor grad det faktum at en har kunnet slakte ut hele besetninger, fjerne potensielle smittekilder og bygge opp nye besetninger.

Styringsgruppen for prosjektet planla allerede for to år siden at prosjektet skulle avvikles i løpet av 2013. Det er forutsatt at Mattilsynet skal overta det videre ansvaret for overvåkings- og bekjempingsprogrammet. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet dette i utgangspunktet og gjør fortsatt det. Det er imidlertid ingen grunn til å underslå at det er en betydelig skepsis til den forvaltningsstrategien som Mattilsynet har varslet at de vil legge seg på. Hovedinnvendingen skyldes det faktum at Mattilsynet ikke vil videreføre ordningen med slaktesanering og kompensasjon for de kostnader det vil medføre for den enkelte bonde. Det er grunn for å tru at det kan bety at enkeltbønder vil velge en saneringsmåte som ikke er effektiv i forhold til målsettingen om full utryddelse av den ondarta varianten.

Prosjektet som sådan vil fortsette i 2014 i regi av Animalia/Helsetjenesten for sau som har hatt ansvaret for prosjektledelsen i perioden fra 2008 og fram til i dag. Animalia vil kunne fortsette med å kompensere for slaktesanering så lenge det er igjen midler av de bevilgningene som allerede er gitt til prosjektet og som ikke vil bli brukt oppi løpet av 2013. En slik løsning vil kreve et nært samarbeid med Mattilsynet som fra 2014 vil ha ansvaret for overvåking av fotråtestatusen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil følge med på utviklingen etter 2013. Det kan være at næringen sjøl igjen må ta tak i problemene, om nødvendig, dersom Mattilsynets handtering ikke er tilstrekkelig.

Andre dyresjukdommer

I løpet av året er det ikke rapportert om alvorlige utbrudd av andre husdyrsjukdommer som veterinærmyndighetene ikke har handtert innenfor sitt vanlige apparat.

6 Organsiasjonsarbeid

6.1 Informasjonsarbeid

Organisasjonens hjemmeside er www.smabrukarlaget.no. Dette er i dag en svært viktig kanal for formidling av nyheter og politiske standpunkt. Hjemmesidene gir i tillegg til formidling av nyheter også god mulighet til å systematisere arbeidet med viktige saker som blant annet jordbruksforhandlingene og ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Hjemmesidene har utviklet seg til å bli en svært viktig kanal for rekruttering av nye medlemmer.

Under landsmøtet i 2009 ble det for første gang overført lyd og bilde direkte fra møtet på våre hjemmesider. Dette arbeidet ble videreført under landsmøtene siden.

I mai 2012 ble det gjennomført en samling for sekretariatet med tema, ”strategi for bruk av sosiale medier”. Som en følge av dette har NBS etablert en egen gruppe på Facebook.

Alle fylkeslag har tilgang til e-post og internett, og alle i styret er oppe på nettet.

Informasjonsskrivet nett.no sendes til alle lokallagsledere, fylkesledere, fylkessekretærer og styremedlemmer i fylkeslagene samt styret. [Nett.no](http://nett.no) kan en abonnere på, og det kan lastes ned fra våre hjemmesider. Ved siden av hjemmesidene og *Bonde og Småbruker*, er [Nett.no](http://nett.no) den viktigste informasjonskanalen ut til de tillitsvalgte. [Nett.no](http://nett.no) har kommet ut med 6 nr. i året.

Ved siden av pressemeldinger er direktekontakt mot journalister den mest brukte arbeidsmåten for å formidle nyheter fra organisasjonen. I tillegg har styret vært aktive med å skrive leserinnlegg og kronikker i årsmeldingsperioden.

Prosjektene www.gardsbruk.no og **Grønt Spatak** har hatt mange oppslag både i sentrale og regionale media.

6.2 Kvinneutvalget

Utvalget har hatt telefonmøter 27. august og 16. april samt fysisk møte 14. desember og 28. januar, samt kontakt via e-post. Hilde deltok på representantskapsmøtet hvor bokprosjektet «Kvinnebonden» ble presentert.

Året har vært preget av to store prosjekter: boka om kvinnebønder og prosjektet «Kvinner, demokrati og deltakelse», mens det internasjonale aspektet har Ilona tatt seg av.

Våren/sommeren 2012 startet Astrid Brekken intervjurunden av kvinnebønder ulike steder i landet. Innen mars 2013 var 19 kvinnebønder og 2 reineiere intervjuet og fotografert. Kvinneutvalget vil rette en stor takk til Astrid Brekken og Olav Randen for et godt samarbeid, som gjorde det mulig å gjennomføre prosjektet. Vi takker også alle kvinnene som delte sine historier med oss og alle fotografene som bidro med flotte bilder.

Astrid Brekken promoterte boka i forkant av boklanseringa ved å delta på felles fylkesårsmøte for Hedmark, Oppland og Buskerud 9. mars samt seminaret «Kvinnebønder og bondekvinner» i Molde 11. mars.

Boklanseringen av «Kvinnebønder» skjedde 5. juni på Litteraturhuset. Her ble tre av de intervjuede kvinnebønderne presentert nærmere. Det ble videre servert smaksprøver med småskalamat fra ulike produsenter, før det ble avsluttet med politikernes tanker om landbruket. Jobben videre blir å selge boka utover egne rekker. Det gjenstår å se hvordan prosjektet ender økonomisk da det ikke var fullfinansiert.

Prosjektet «Kvinner, demokrati og deltakelse» fikk tildelingsbrev fra Landbruks og matdepartementet høsten 2012 om at vi fikk midler for resten av året. Prosjektleder Andreas Olavsson Rongen ble ansatt. Det ble arrangert et seminar i forkant av landsmøtet på Lillehammer hvor prosjektet ble presentert. Dialogmøte som møteform ble prøvd ut da, samt på fylkesledersamling og fylkesårsmøter vinteren 2013. Prosjektet kom ikke så langt som ønsket da prosjektleder trakk seg allerede etter tre måneder i jobben. Bente Kristine Lorentzen måtte derfor trå til for å hjelpe oss med å dra prosjektet på nyåret. Søknad for 2013 er innvilget, men ikke bekreftet i tilsagnsbrev. Ny prosjektleder vil bli ansatt.

Vi har hatt stor hjelp av Bente og Mari også i året som gikk, takk til disse to.

Internasjonalt arbeid i kvinneutvalget:

Kvinneutvalget deltar i paraplyorganisasjonen FOKUS, hvor Ilona deltok på medlemsmøte i januar. Ilona deltok også på Kvinnedagen 8. mars i Galicia med ECVC.

Kvinneutvalget har gjennom Ilona et godt samarbeid med IKFF (Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet). Sommeren 2012 ble forprosjekt i Tanzania gjennomført og høsten 2012 søkte vi sammen med IKFF FOKUS midler til prosjektet "*Climate change, food security and women's rights: Debate, network and practical solutions*". Vi fikk ikke midler til dette prosjektet. Derimot fikk vi 40.000 kroner i informasjonsstøtte til Bygdekvinne dagen 15. oktober 2013. Vi håper å få Vandana Shiva som en av innleiderne på denne dagen.

Ilona har også i året som har gått bidratt med artikler til lagsavisa.

Vi gleder oss til siste halvdel av jubileumsåret 2013 til bygdekvinne dagen 15. oktober og å få prosjektet Kvinner, demokrati og deltakelse på beina.

6.3 Ungdomsutvalget

Ungdomsutvalet har dette året hatt tre ordinære telefonmøter.

Leiar i utvalet deltok på årsmøte i Tromsøysundet BS, i Tromsø, den 19. januar. Ho var invitert til å innleie om rekruttering og landbruk i framtida.

Leiaren for utvalet var også på årsmøte i Finnmark BS, i Alta, den 23. februar. Ho innleia om ungdom og rekruttering, som var eit av temaa for møtet.

9. mars deltok leiaren for utvalet på årsmøte i Nordland og Troms BS, på Fauske. Ho innleia om ungdom og rekruttering, og var også kjøkemeister for jubileumsmiddagen.

Utvalsmedlem Therese deltok på 100-årsmarkering hjå Voss BS den 15. juni.

Ungdomsutvalet har levert innspel til evaluering av jordbruksutdanning, og vore med på å utforme utvalet sitt mandat, i samarbeid med ei arbeidsgruppe med ein deltakar frå styret og ein frå sekretariatet.

Therese og Rakel sit framleis i styringsgruppa for prosjektet Velg Landbruk, og deltek jamleg på møte i samband med det.

I tillegg jobba utvalet med eit mediestunt til 14. februar, etter idé frå sekretariatet, som diverre ikkje let seg gjennomføre. Utvalet planla også eit seminar i samarbeid med Natur og Ungdom, Spire og Norges Bygdeungdomslag, som vi heller ikkje klarte å få til. I staden vert det planlagt eit eige opplegg for ungdommane som deltek på landsmøtet i august.

6.4 Hagebruksutvalget

Av saker Hagebruksutvalet har jobba med siste året er følgjande:

KSL Matmerk.

Øystein Pugerud har delteke i ”Faggruppe planter” med revisjon av KSL standard. Arbeidet vert vidareført i 2013.

Drikkevareavgifta.

Høgre prøvde i november å fri til fruktbøndene og saftprodusentane med grunnlag i sukkervareavgifta. Me har sendt inn nokre forslag til forenkling av regelverket som vil vera til fordel for småskalaprodusentar.

Import av kjernefrukttre.

Me har delteke på fleire møte om saka hjå Mattilsynet, Ås. Temaet er om ein skal opne for import av kjernefrukttre. NBS sit standpunkt er nei til import grunna risikoen for å få inn nye planteskadegjerarar. Den gode phytosanitære tilstanden vi har i norsk frukt- og bærproduksjon er eit resultat av det restriktive importregimet me har. Samtidig ser me at fleire skadegjerarar, også karanteneskadegjerarar, er etablert og under spreiding i Noreg. Ein opning for import vil kunne svekke norsk plantehelsestatus over tid. Bondelaget er no for fri import.

Mattilsynet har fått i oppdrag frå LMD å laga til eit regelverk som tillet å søke om dispensasjon til å importere frukttre. Eit nytt regelverk kom på nyåret, men det finst ikkje leverandørar i utlandet som kan oppfylle krava i regelverket. Mattilsynet jobbar no vidare med endringar i regelverket, og det skal utarbeidast ein kost/nytte analyse ved import.

Vekstmuligheiter i grøntsektoren.

Det vart sist vinter nedsett eit utval frå faglaga og frukt- og grøntnæringa med LMD og SLF som observatør. Utvalet hadde i oppdrag å kome med forslag som kan auke produksjonen og forbruket av norskprodusert frukt og grønt. Det vart gjennomført fem møte fram til 1. mars då rapporten ”Grønn vekst” vart overlevert til LMD og faglaga. Rapporten inneheldt gode råd til avtalepartane.

Jordbruksforhandlingane.

I samarbeid med Ullensvang B&S har me utarbeidd krava frå fruktnæringa til jordbruksforhandlingane. I jordbruksavtalen som NSB og NB signerte, har me fått inn fleire av dei krava me fremma. Blant anna fekk me 10% auke på D/K tilskotet, ein bra auke. Me ynskte og å få retta opp att noko av den endra profilen som kom i fjor på D/K tilskotet, men det ville ikkje Staten vera med på. Andre gode løyvingar var: 2 mill. kroner auke på Fruktagertilskot, 2 mill. kroner auke til Opplysningskontoret for frukt og grønt og tilskot frå første bikube, viss ein driv næring. 4,5 mill. til to stillingar innan driftsteknisk rådgjeving for frukt og grønt er svært gledeleg. Stillinga som er for frukt meiner me bør plasserast i Ullensvang. Fruktdyrkinga er no inne i ei rask og viktig fornying, derfor var det skuffande at me ikkje fekk ein sentral ekstra BU-pott til påfylling for behovet for rydde- og plantetilskot. Siste Landsmøte gav tilslutning til å få prosenttoll på eple, det er ei sak som må prioriterast i tida framover. Mange av tilskota til fruktnæringa går via andre ledd, det må vera eit mål for neste jordbruksforhandlingar å få mest auke på dei tilskota som går direkte til dyrkarane.

6.5 Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan

Styret har også det siste året videreført arbeidet en overordnet strategi- og arbeidsplan for organisasjonen.

Det har vært lagt vekt på å få til en plan som både sier noe om organisasjonens hovedsatsingsområder og de mer konkrete underarbeidsområdene med tilhørende strategier. Planen er delt inn i tre hovedarbeidsområder:

- Politikk og samfunn
- Kommunikasjon og samarbeid
- Organisasjon og økonomi

Under disse hovedarbeidsområdene er det definert et ulikt antall strategier for arbeidet som igjen oppfylles gjennom konkrete tiltak og handlinger. Forholdsvis mange av disse tiltakene vil være like fra år til år, for eksempel gjennomføring av jordbruksforhandlingene som er den største enkeltaktiviteten gjennom året, mens andre vil variere alt etter hva som er oppe i tida.

Arbeidet med strategi- og arbeidsplanen er noe av det viktigste arbeidet som styret gjør gjennom året. Det brukes forholdsvis mye tid på å prioritere oppgaver og utarbeide årlige planer samt å følge disse opp gjennom en halvårsgjennomgang. Tilfanget av arbeidsoppgaver er stort og det er viktig å prioritere oppgavene i rett rekkefølge og med rett ressursinnsats. Det vil innebære at enkelte oppgaver også blir prioritert ned eller vekk. Årsmeldingen representerer i så måte en presentasjon av de prioriteringer som styret har foretatt i samråd med sekretariatet i løpet av det siste året.

Generell landbruks- og næringspolitikk krever ressurser gjennom hele året. Slik har det også vært det siste året. Det siste arbeidsåret har i stor grad vært preget av at Norsk Bonde- og Småbrukarlag fyller 100 år i 2013. Dette er omtalt andre steder i årsmeldingen. I den forbindelse har Norsk Bonde- og Småbrukarlag søkt og fått midler til ulike prosjekter som hver på sin måte fokuseres på arbeidsfelt som er viktige for organisasjonen i jubileumsåret.

Kommunikasjon mot og formidling av politikk til omverdenen blir et stadig viktigere arbeidsfelt for en organisasjon som Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Det er arbeidet videre

med å bruke hjemmesida aktivt som et formidlingsorgan samtidig som en har tatt i bruk sosiale medier i formidlingen av både politiske og faglige saker. I løpet av året ble for eksempel Twitter tatt i bruk under jordbruksforhandlingene. Videre utvikling av kommunikasjonsmulighetene vil fortsatt være en viktig sak å arbeide med.

Organisasjonsarbeidet fikk et merkbart oppsving i løpet av 2012. Dette er videreført i 2013, et resultat av en klar prioritering i styret.

6.6 Bank- og forsikringsavtale

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i lang tid hatt forsikringssamarbeid med Gjensidige. Etter at Gjensidige startet bank, ble det også aktuelt å ta med den delen i avtalen. Etter forhandlinger i 2009 vedtok styret om høsten å inngå ny avtale for 10 år med Gjensidige. Avtalen kan reforhandles i perioden, og skal gjennomgås senest etter 5 år. Ny avtale gjelder fra 1.1.2010.

Bankavtalen sikrer NBS-medlemmer bedre betingelser enn andre landbrukskunder, på flere typer landbrukslån. Se www.gjensidige.no og klikk på organisasjonsmedlem.

Forsikringsfordeler:

- Økt rabatt: Har medlemmene 3 eller flere forsikringer får de 20 % rabatt på private forsikringer. På driftsrelaterte forsikringer får de med tre eller flere forsikringer, opptil 30 % rabatt. Tidligere var maksimal rabatt 20 %. Utgangspunktet er 20 % rabatt, og så får en 3 % ekstra om en har gjennomgått "Trygg bonde konseptet". Veldig mange tilfredsstillende enkelt. I tillegg får medlemmer i Landbrukets HMS-tjeneste ytterligere 4 %, dvs, at en er oppe i 27 % rabatt. På toppen får en 3 % rabatt om en har gjennomgått kurset "Praktisk HMS arbeid".
- Har en færre enn 3 forsikringer, får en 16 % rabatt. mot 14 % tidligere. Dette gjelder både private forsikringer og driftsforsikringer.

De økte rabattene betyr at det blir enda gunstigere å ha forsikringene i Gjensidige og være medlem i Småbrukarlaget. En skal være klar over at også ikke-organiserte får en viss rabatt i Gjensidige, om de har mange forsikringer samlet. Det betyr at en ikke kan regne med at en får opp til 30 % billigere forsikring om en melder seg inn i Bonde- og Småbrukarlaget. De uorganiserte kan imidlertid ikke få mer enn 14 % rabatt, noe som gjør at det er betydelige summer å spare på medlemskap uansett.

Bankavtale

Gjennom bankavtalen er medlemmer i NBS sikret de beste betingelser i Gjensidige bank. Medlemmer får en rentefordel både på lån og innskudd. Pr 4.juli 2013 kunne NBS – medlemmer få landbrukslån innenfor 60% av lånesum på 3,92 effektiv rente.

Organisatorisk

Den nye avtalen med Gjensidige inneholder, i likhet med den forrige, en kompensasjon til Norsk Bonde og Småbrukarlag for arbeidet med forsikrings spørsmål. Mye av denne videreføres til fylkeslagene ut i fra hvor mange medlemmer i hvert fylke som har kundeforhold til Gjensidige. I tillegg gis det støtte til møter både på fylkes- og lokallags plan.

6.7 Rådgiving i forsikring, bank, økonomi, pensjon m.m.

Svein Løken, Oppland, er engasjert i deltidsstilling for å svare på spørsmål fra medlemmene på disse områdene. Tilbudet er en del av samarbeidsavtalen med Gjensidige Forsikring.

Løken har kontortid to dager i uken, men er stort sett tilgjengelig også utenom disse tidene.

Det er flest henvendelser i vinterhalvåret. Løken har notert ca 120 henvendelser i perioden 1.8.12 til 30.6.12. Noe færre enn forrige år, men antallet har variert fra år til år.

De fleste som bruker tjenesten, har mindre spørsmål som kan avklares raskt. Noen saker er mer omfattende. De som henvender seg med større saker, får først og fremst råd om hvordan de skal angripe saken videre, og hvor de kan hente ytterligere hjelp. De senere år har det vært en overgang til en del større saker, der medlemmer i NBS har kommet opp i problemer, mest av økonomisk art. I slike tilfeller har folk problemer med å få hjelp. De har kommet i en ond sirkel, f.eks. ved at de ikke får noen til å føre regnskap. Noe som igjen fører til skjønnslingning og store utlegg til skatt og avgifter. Slike saker er omfattende å rydde opp. Løken har bistått i noen slike saker, der en slik løsning har vært eneste utveg for medlemmene.

Løken sitter i det sentrale forsikringsutvalget med Gjensidige, og har i tillegg representert NBS i noen andre arbeidsgrupper.

6.8 Solidaritetsfondet for småbrukere

Styret for fondet har vore Terje Holen, Oddveig Moen, Merete Furuberg, Jan Halvorsrud og Olav Randen. Styret er nedsett av årsmøtet i Oppland Bonde- og Småbrukarlag. Annette Jørstad er sekretær for fondet. Styret har hatt eitt møte i arbeidsåret.

I fondet står no kr. 28 244,21. Det har ikkje vore utbetalingar dette året til anna enn dekning av utgifter. Fondet har laga logo og hatt annonseplass i Bonde og Småbruker. Historia til fondet frå det kom i gang som Åge Hovengens støttefond i 1985 er presentert i Bonde og Småbruker nr. 1-2013.

Åge Hovengen har også dette året lagt ned mykje arbeid som juridisk rådgivar for småbrukarar.

6.9 Studiearbeid

Den lokale kursaktiviteten har stor betydning for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, både for organisasjonen som helhet og for det enkelte medlem. Gjennom vårt medlemskap i Studieforbundet Natur og Miljø får vi muligheten til å kvalitetssikre denne aktiviteten. Forutsetningen for kurstilskudd er at det foreligger en godkjent studieplan som beskriver innhold og arbeidsmåter for opplæringen.

For å få tilskudd må et kurs være på minimum 8 timer, og minst 3 deltakere må ha fullført kurset for at det skal utbelæes tilskudd. Tilskuddsatsene fastsettes årlig, og for 2013 er satsen satt til 100 kroner pr. studietime.

I 2012 ble det delt ut kr 133.230,- i tilskudd til 79 kurs med tilsammen 478 deltakere. Dette var en økning fra 2011, da det ble delt ut 104.013 kroner fordelt på 65 kurs med 413 deltakere.

Kursaktiviteten i 2013 har vært 78 avsluttede kurs første halvår. Dette er en økning fra første halvår i 2012, da det ble gjennomført 65 kurs. Den mest brukte studieplanen har vært "Foran jordbruksforhandlingene". Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i perioden laget en studieplan: Foran jordbruksforhandlingene 2013. Resten av de gjennomførte kursene har vært i regi av lokallag.

6.10 Familien Lies legat til fremje av småbruk

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er fondsstyre i Th. Eriksen Lies legat til fremme av småbruk. Styret har vedtatt at det ikke kan deles ut fondsmidler om kapitalen er under 500.000 kroner. Fondsstyrer er Ole-Jacob Christensen. Styret gjør endelig vedtak om tildeling fra fondet etter innstilling fra fondsstyrer.

Fondet lyses ikke ut hvert år. I 2010 ble det foretatt tildeling til tre søkere. I 2011 ble fondet ikke utlyst. I 2012 ble det igjen foretatt utlysning av fondet, men det kom ikke inn noen søknader.

6.11 Samarbeidsavtale med Norsk Landbrukssamvirke

Avtalen med Norsk Landbrukssamvirke består av to avtaler. Den første avtalen har som formål å sikre en samordning av/samarbeid om viktige saker som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og samvirkeorganisasjonene arbeider med.

Avtalen gir Norsk Bonde- og Småbrukarlag representasjon i styret og rådet for Norsk Landbrukssamvirke mens Norsk Landbrukssamvirke er representert i representantskapet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen sikrer dessuten Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltakelse i de faglig/politiske arbeidsgruppene som drives i regi av Norsk Landbrukssamvirke. Dette gjelder rådgivende utvalg næringspolitikk, rådgivende utvalg kommunikasjon, landbrukets risikogruppe, og rådgivende utvalg for forskningsbasert innovasjon. Dette gir oss innsikt og kompetanse på mange viktige områder som vi ellers ville brukt mye tid og energi på å skaffe oss. Det er spesielt rådgivende utvalg for næringspolitikk som har stor møtefrekvens og med diskusjon av viktige temaer for norsk jordbruk. Det siste året har de viktigste sakene vært strategiprosessen i Norsk landbrukssamvirke, operasjonalisering av Meld St nr. 9, herunder ekspertgruppene for korn – kraftfor og økt storfeproduksjon, samt valget 2013.

Den andre avtalen er utformet med tanke på å forankre et regionalt samarbeid om viktige saker gjennom utvikling av samarbeidsnettverk og møtearenaer mellom samvirket, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag. Denne avtalen sikrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag et visst økonomisk bidrag som skal gi organisasjonen mulighet til å delta i dette samarbeidet.

Rådsmøtet i Norsk Landbrukssamvirke bestemte høsten 2010 å foreta en evaluering av avtalene som NL har med begge faglagene siden 2002. Denne evalueringen ble gjennomført

høsten 2011. Formelt sett ble avtalen som Norsk landbrukssamvirke hadde med begge faglagene sagt opp i forbindelse med evalueringen. Basert på evalueringen som ble gjennomført ble deretter avtalene med begge faglagene fornyet høsten 2011 etter en presisering av innholdet i avtalen.

For 2013 vil bidraget fra Norsk landbrukssamvirke til Norsk Bonde- og Småbrukarlag være 485.000 kroner.

6.12 Arbeid i valgnemnda

Styret vedtok i januar 2010 retningslinjer for valgnemnda i Norsk Bonde- og Småbrukarlag for å sikre at dette arbeidet blir gjennomført på en tilfredsstillende måte. Retningslinjene er utarbeidet for å lage en struktur på arbeidet i valgnemnda og derigjennom sikre framdrift i arbeidet slik at innstillinger til landsmøtet kan være ferdige i god tid før landmøtet. Retningslinjene inneholder imidlertid også forordninger om prosessene i nemnda som skal sikre at hele valgnemnda, inklusive varamedlemmene, er delaktig i det arbeidet som nemnda skal utføre på vegne av organisasjonen.

Erfaringene fra valgnemndarbeidet i 2010 og i de etterfølgende årene er positive.

Ved utgangen av beretningsåret var valgnemnda i rute med sine oppgaver. På grunn av framskyvingen av tidspunktet for landsmøtet i 2013 med to måneder har også valgnemndas arbeid blitt satt i gang langt tidligere enn normalt. Lokallagene ble tidlig varslet om årets landsmøte, det er innhentet opplysninger fra sittende tillitsvalgte hvorvidt de ønsker gjenvalg eller ikke og resultatet av denne undersøkelsen er formidlet videre til alle lokallag/fylkeslag med oppfordring om å komme med forslag på kandidater til tillitsverv i organisasjonen. Ansvar for nominering av personer til å sitte i valgnemnda er tillagt representantskapet. Dette kjøres som en egen prosess under ledelse av ordfører i representantskapet.

6.13 Aksjonsutvalget

Aksjonsutvalget har ikke gjennomført noe eget fysisk møte det siste året. Det har imidlertid blitt gjennomført en diskusjon mellom utvalgsmedlemmene via e-post vedrørende ulike typer aksjoner/markeringer, gitt ulike hendelser som ville avkreve slike reaksjoner fra organisasjonen. Utvalget har ikke blitt enig om aksjonstema eller –form.

6.14 Utmarksutvalget

Det har vært to møter i utvalget i landsmøteperioden. Arbeidet med oppfølging av rovviltforliket, saker fra landsmøtet, forberedelser av møter med politisk ledelse i Miljøverndepartementet samt forberedelse av høringer har vært de viktigste sakene. Leder i utvalget ble innvilget permisjon fra styret fra 10.06.2013.

Utvalget rapporterer til styret.

6.15 Organisasjonsutvalget

Organisasjonsutvalget har hatt 3 møter i løpet av året:

24.08.2012 evaluerte vi fremgangsmetoder/resultat av kontingent-purring, drøftet innspill med forslag om å opprette region-sekretær stillinger, laget utkast til årshjul/arbeidsplan for fylkene, samt drøftet arbeidet med verving og sovende lokallag.

28.11.2012 var hovedsaken planlegging av en landsomfattende vervekampanje

12.02.2013 drøftet vi vervekampanjen og sovende lokallag. Når det gjaldt purring av ikke betalende medlemmer var organisasjonsutvalget enige om å beholde de samme rutiner som ble utarbeidet i 2012, ettersom det var en bedring å spore i 2012 i forhold til de siste årene.

Hovedarbeidet til Organisasjonsutvalget i 2013 har vært fokus på de samme 3 prioriterte punkter som i 2012: Oppfølging av ikke-betalende medlemmer, oppfølging av sovende/inaktive lokallag og verving av nye medlemmer. I tillegg har organisasjonsutvalget arbeidet med planlegging og gjennomføring av en landsomfattende vervekampanje med varighet fra landsmøtet 2012 til landsmøtet 2013, samt revidering av "Opplæringspakken" /organisasjonsutvikling for NBS. Det er laget 1 hefte for hvert av tillitsvervene (leder, sekretær, kasserer, studieleder, kvinnekontakt) samt en brosjyre for valgkomitè og en lokallag-guide.

Materiellet legges ut på NBS hjemmeside og sendes i tillegg i omløp til lokallag og alle tillitsvalgte i organisasjonen.

Det ble arrangert intensivuker 15.-28. oktober, hvor alle fylker hadde fokus på organisasjonsarbeid. Organisasjonsarbeid har vært tema på samtlige fylkesledermøter dette året.

Utvalget rapporterer til styret.

6.16 HMS-arbeid i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

6.16.1 Samarbeidsavtale mellom Landbrukets HMS-tjeneste og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Stiftelsen Landbrukets HMS-tjeneste eies av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Representanter fra begge faglagene inngår i et styre som har ansvaret for å foreta de prioriteringer og valg som administrasjonen må forholde seg til i den daglige driften.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har inngått en egen samarbeidsavtale med Landbrukets-HMS tjeneste. Felles mål for samarbeidet er å redusere ulykker, skader og yrkeslidelser i landbruket, og gjennom dette bidra til økt trivsel, kvalitet og lønnsomhet i næringa. Dette er sammenfattet i tre punkter:

1. Informasjon

HMS-arbeidet som tema og L-HMS som tilbyder av tjenester skal bli mer tydelige og synlige gjennom økt informasjon. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er medstifter og oppdragsgiver for L-HMS, og vil bidra til økte kunnskaper blant bønder om HMS og økt synlighet på arbeidet som L-HMS utfører.

2. Tilslutning

L-HMS har satt en målsetting om 12.000 foretak og 20.000 personmedlemmer ved utgangen av 2014. Antall kursdeltakere på P-HMS skal være 4.000 pr. år. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil bidra til at disse måltallene nås.

3. Samarbeid med andre organisasjoner

L-HMS skal samarbeide med relevante organisasjoner, virksomheter og myndigheter for å aktivere flest mulig landbruksforetak til å drive et systematisk HMS-arbeid. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil fungere som motivator for dette.

6.16.2 Framtidig organisering av virksomheten i Landbrukets HMS-tjeneste

Det har til tider vært diskutert hvorvidt virksomheten som utføres av/i Landbrukets HMS-tjeneste kunne vært samordnet med virksomheten innenfor andre organisasjoner som også driver med informasjonsarbeid eller opplæring og veiledning.

Styret i L-HMS startet høsten 2010 en prosess som innebar bl. a. å vurdere samarbeid med andre organisasjoner. Styret i L-HMS vurderte det slik at L-HMS ville ha mye å tjene på å bli en mer integrert del av "landbruksfamilien" og at L-HMS i alt for stor grad har vært utenfor dette miljøet. Etter en viss kontakt utad ble det enighet mellom Norsk landbruksrådgivning og L-HMS om å starte opp et lite utredningsarbeid for å finne ut av hvordan ulike former for samarbeid/samordning/sammenslåing kunne gjennomføres. Dette arbeidet resulterte i en rapport (høsten 2011) som beskrev ulike alternativer fra et begrenset samarbeid mellom organisasjonene på enkelte områder til full sammenslåing og integrering.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har vært opptatt av å ta ansvar og bidra til å finne løsninger for framtidig organisering og drift av HMS-arbeidet i landbruket.

Styret fattet følgende vedtak høsten 2011:

Styret har vurdert den utredningen som er gjennomført mht. vurdering av samarbeidsløsninger mellom Landbrukets HMS-tjeneste og Norsk landbruksrådgivning. Styret mener at utredningsarbeidet om mulige samarbeidsløsninger må videreføres og konkretiseres mer enn det som er gjort i den første utredningen og at alternativet med full sammenslåing blir spesielt vurdert.

Først høsten 2012 ble det lagt fram nye rapporter om mulig samarbeid/sammenslåing, men noe vedtak ble ikke fattet fordi de to organisasjonene ikke var enige om løsningen. Vinteren 2013 tok faglagene rollen som "mekler" og bidro til en løsning som alle parter kunne slutte seg til. Avtalen innebærer at L-HMS går inn i NLR som en egen fagavdeling med sentral tilsetning av alle nåværende medarbeidere i L-HMS. Fusjonen mellom L-HMS og NLR skal skje med virkning fra 01.01.2014.

I løpet av en tidsperiode på tre-fem år skal HMS-virksomheten fordeles ut på de ulike regionale enhetene i NLR og organiseres på samme måte som de øvrige fagområdene. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er godt fornøgd med den løsningen som partene ble enige om og en har forhåpninger til at løsningen vil bidra til at HMS-arbeidet får et skyv framover.

6.16.3 Kampanjen ”Trygghet og helse i landbruket”

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar, sammen med en rekke andre organisasjoner i landbruket, i kampanjen ”Trygghet og helse i landbruket”. Dette er en tverrfaglig og tverrpolitisk satsing for å bidra til færre branner, skader, ulykker og yrkeslidelser i norsk landbruk. Landbruket er dessverre fortsatt preget av alt for mange alvorlige ulykker som koster både enkeltbønder og det norske samfunnet mye.

Kampanjen omfatter med en rekke aktiviteter i løpet av 2012 og 2013 med markdager, fagmøter og andre typer arrangementer. En del aktiviteter vil trolig også gå over i 2014. Formålet med kampanjen er å:

- Motivere alle yrkesutøvere i landbruket til å arbeide systematisk med risikoreduksjon på egen arbeidsplass
- Etablere nødvendig kompetanse om HMS blant yrkesaktive i primærproduksjon og hos rådgivere gjennom å gjennomføre kurset i Praktisk HMS-arbeid
- Etablere et konkret, forpliktende og målrettet samarbeid mellom offentlige og private landbruksaktører om sikkerhet og HMS i primærproduksjonen

Kampanjens hovedmål er å kunne bidra til en realisering av visjonen om ingen dødsulykker og ingen andre, alvorlige ulykker i norsk landbruk.

Det er til nå planlagt og gjennomført om lag 250 arrangementer med HMS som hovedtema. Arrangementene er noe ujevnt fordelt over hele landet.

Det er under planlegging egne møteserier som er rettet mot bonden og bondens familie, markdager med demonstrasjoner av farlige arbeidsforhold, forebyggende tiltak osv.. Fylkeslagene i Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar i dette arbeidet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar også i et eget prosjekt i regi av Norges Bondelag om bondens psykiske helse. Prosjektet inngår i kampanjen.

7 Internasjonalt arbeid

7.1 Internasjonalt utvalg

NBS er medlem i den internasjonale småbrukerbevegelsen La Via Campesina med til sammen over 200 mill. medlemmer over det meste av kloden. Ingeborg Tangerås er vara for LVC sin internasjonale koordineringskomitee. Gjermund Haga er styremedlem i ECVC frem til 1. juli 2013 da Elin Bergerud overtar dette vervet. Stein Brubæk har plass i ECVC sin komite for Matsuverenitet. Anne Røde sitter i komite for menneskerettigheter i LVC og Merete Furuberg i LVC sin komite for familielandbruk.

Utvalget har hatt 3 møter i denne rapporteringsperioden. I 2012 deltok IU i planleggingen og gjennomføringen av Globaliseringskonferansen. Vi var også vertskap for en foredragholder fra Indonesia og deltok i den sammeheng i et møte med Norad sammen med Utviklingsfondet.

IU hadde i desember et felles møte med styret i NBS for å starte en prosess basert på landsmøtets ønske om å utrede internasjonalt arbeide sin plass i organisasjonen. IU opplever at til tross for stor vilje om å fundamentere internasjonalt fokus i NBS sitt arbeide og politikk, så mangler man i dag fortsatt både en organisatorisk plassering og rutiner for å få dette til.

Det nordiske samarbeidet har nå fått en ny start siden vi er med i et klimaprojekt hvor vi gis muligheten til å fokusere på internasjonale saker når man utreder et klimasmart landbruk i Norden. Dette prosjektet generere også ressurser til IU for å fokusere på NBS sitt 100-årsjubileum ved en deltaking i Verdens Matvaredag og Verdens Bygdekvinne dag den 15. og 16. oktober 2013. Det nordiske klimaprojektet startet opp juni 2013 og er finansiert av Nordisk råd med Klimatsekretariatet i Gøteborg som prosjekteier.

IU meldte inn flere temaer til World Social Forum som ble arrangert i Tunis i mars 2013. Stein Brubæk deltok.

Merete Furuberg var utsending til ECVC sin årskonferanse på Kanariøyene i april 2013 og Ilona Drivdal var NBS sin utsending til verdenskongressen for LVC i Jakarta i juni 2013.

IU sitt budsjett gir rom for 3 møter i året og ingen ressurser til andre arrangement uten at man skaffer ekstern finansiering. Vi har de siste åra fått avslag på alle våre søknader. Det kommer jevnlig tilbud om å delta i møter og konferanser som dekkes av andre organisasjoner. Dette er ikke mulig å planlegge, men IU har gjennom slike tilbud deltatt i oppfølgingskonferanse om Matsuverenitet i Firenze og ECVC sitt kvinnemøte i Galicia. (Ilona Drivdal.)

Medlemmer i IU har holdt flere foredrag og deltatt i ulike møter med nettverksorganisasjoner. IU har også bidratt med mange artikler i Småbrukaren, Nationen og i lokale aviser.

8 Prosjekter

8.1 Slipp oss til – ungdom inn i landbruket 2012 – 2013

Prosjektet ”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” ble startet i 1998 som et samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bygdeungdomslag og Natur og Ungdom. Målet har hele tiden vært og er fortsatt å øke rekrutteringen til landbruket, bidra til miljøvennlig matproduksjon og styrke bosetningen i distriktene.

Arbeid med å få ledige bruk ut for salg:

”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” er et nasjonalt rekrutteringsprosjekt med fylkesvise prosjekter. Prosjektlederne i fylkene jobber aktivt opp mot kommunene for å få kartlagt ubebodde bruk slik at disse kan legges ut for salg. I 2012 - 2013 har vi hatt ett aktivt prosjekt i Hordaland. Prosjektet i Hordaland ble startet i 2009 og har i løpet av perioden 2009 – 2013 samarbeidet med tre kommuner om kartlegging av ubebodde landbrukseiendommer.

Det ble i 2012 forsøkt etablert et nytt fylkesprosjekt i Buskerud kalt «fadderordning for nye bønder». Buskerud Bonde- og Småbrukarlaget fikk finansiering til et forprosjekt av fylkesmannen i Buskerud, men valgt ikke å videreføre arbeidet med å etablere et prosjekt.

Gardsbruk.no:

Nettsiden www.gardsbruk.no er den viktigste møteplassen for kjøp, salg og utleie av gardsbruk i Norge og drives av prosjektansvarlig for ”Slipp oss til”. Med mellom 500 og 800 besøkende hver dag har nettsiden et snitt på ca. 15 000 brukere i måneden. I perioden 2012 – 2013 har nettsiden blitt oppdatert til en ny versjon av redigeringsprogrammet E-redaktør. I forbindelse med oppdateringen er det etablert en mobilside for Gardsbruk.no.

Gjennom Gardsbruk.no tilbyr «Slipp oss til - ungdom inn i landbruket» materiell til kommuner og enkeltpersoner. I 2012 - 2013 tilbyr prosjektet handboka «Ei handbok for deg som vil ha gård - bruk for deg» og en handbok for kommunene kalt «Bruk mulighetene! Økt bosetting på ledige gardsbruk».

Økonomi:

Arbeidet i 2012– 2013 er finansiert av Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. I 2012 ble det inngått en samarbeidsavtale med LMD som sikrer prosjektet finansiering ut 2014.

Andrea Sofie Aasvang blir ny prosjektleder fra 01.07.2013

8.2 Grønt Spa'tak

Natur og Ungdom og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har arrangert Grønt Spa'tak siden 1993. 2013 er med andre ord prosjektets 20. år. Formålet med prosjektet er å formidle meningsfulle sommerjobber til ungdom, øke kunnskapen om jordbruksspørsmål, bidra til samarbeid mellom bønder og miljøvernere, og å stimulere til et mer miljøvennlig jordbruk.

I år hadde vi 44 deltakere på Spa'tak. I fjor var deltakertallet 47, og året før var det 40. Deltakertallet har vært stabilt de siste årene, men vi tror potensialet for enda flere deltakere er stort.

I årets mobiliseringsarbeidet har man satt fokus på sosiale medier. Prosjektet er hovedsakelig rettet mot ungdom, og det er derfor naturlig å mobilisere gjennom de kanaler ungdom bruker. Vi har også brukt mer tradisjonelle mobiliseringsmetoder, som utsending av plakater og materiell til Natur og Ungdoms miljøpushere og lokallag og opphenging av plakater på steder der ungdom ferdes. Vi har også hatt en artikkel på trykk i Natur og Ungdoms medlemsblad, Putsj, både i papirutgaven og nettsidene Dette har vi også fått en del påmeldinger av.

Årets Spa'tak har hatt en overvekt av deltakere uten bakgrunn fra Natur og Ungdom. Det har vært et langsiktig mål å mobilisere flere uten bakgrunn fra Natur og Ungdom. At det er færre deltakere fra Natur og Ungdom tror vi har sammenheng med den internasjonale sommerleiren som arrangeres i Lofoten, her er det vesentlig høyere tall enn på tidligere sommerleire. Potensialet for deltakere mobilisert uten bakgrunn fra Natur og Ungdom er fortsatt stort, og vi tror at mobiliseringspotensialet er spesielt stort innenfor studentkretser Dette grunnet tilbakemeldinger fra de påmeldte studentene i årets prosjekt.

Det har blitt jobbet med å få på plass en ny nettside, men grunnet tekniske utfordringer har denne blitt noe forsinket. Nettsiden er tenkt som en promoteringskanal for prosjektet, i tillegg til å være en informasjonsbase for ungdom som er interessert i jordbruksspørsmål. Det er også et mål om at nettsidene skal brukes i mobiliseringsarbeidet til neste års Spa'tak. I år, i likhet med tidligere år, har vi mottatt en del påmeldinger fra ungdom som finner prosjektet gjennom søkemotorer. Med en informativ nettside håper vi at flere finner prosjektet gjennom søkemotorer på internett

Årets helgeseminar fant sted på Maridalen Skole i Oslo. Der fikk deltakerene en innføring i norsk og internasjonal jordbrukspolitikk, kulturlandskap og beitedyr, GMO, pressearbeid og annet. Innlederene kom fra Alliansen Ny Landbrukspolitikk, SABIMA, Spire og Natur og Ungdom. I tillegg hadde vi praktiske bolker. Vi besøkte Blindern Studenthage, hvor deltakerne fikk grave litt i jorda, og vi spredde "frøbombene" som ble laget på seminarets første dag. Vi har fått mange gode tilbakemeldinger på program og oppbygging av dette, og deltakerne satte pris på at det også var satt av tid til sosiale leker og film ("Seeds of Freedom").

På årets seminar hadde vi totalt 18 deltakere, noe som tilsvarer rundt 40 % av det totale antallet påmeldte på tidspunktet da seminaret ble avviklet. Dette er et høyere antall en fjoråret, men det er fortsatt potensiale for flere deltakere på seminaret.

Det politiske fokuset for Spa'tak har vært å ta vare på et spredt, mangfoldig jordbruk, basert på lokale ressurser. Det faglige fokuset, både på seminaret og i informasjonsmateriellet som

blir gitt til deltakerne gjenspeiler dette. Deltakerne har derfor lært om hvorfor vi i Norge må ta vare på den matjorda vi har igjen, og hvorfor det er viktig å ha jordbruk over hele landet.

Det er et mål å få mye presseoppmerksomhet om Grønt Spa'tak, og vi har oppfordrer deltakerne til å ta kontakt med sin lokalavis for å få et oppslag. Vi har også skrevet en pressemelding som skal sendes ut til aviser over hele landet. I ukene framover kommer vi til å ringe deltakere og media der det er ungdommer på Spa'tak, og vi vil jobbe for å selge Spa'tak inn til noen av de større nasjonale mediene. Natur og Ungdoms medlemsblad, Putsj, kommer også til å skrive om Spa'tak som et alternativ for en miljøvennlig ferie. Vi har fremdeles en sponsoravtale med Norske Felleskjøp, og vi har som de siste årene fått 200 000 kroner fra Direktoratet for naturforvaltning. Økonomien er god, men vi har fått noe mindre midler tildelt fra Felleskjøpet i år enn tidligere.

Natur og Ungdom har et jordbruksutvalg. Denne gruppa arbeider frivillig med å legge et ytterligere politisk grunnlag for Spa'tak. Utvalget har vært sentrale i å arrangere Spa'takseminaret og i mobiliseringa til Spa'tak.

Martine Solberg har vært ansatt som koordinator for prosjektet fra 1. september 2012, i en 50 prosent stilling. Hun har hatt kontor plass på kontoret til Natur og Ungdom.

For å realisere visjonen om et miljøvennlig og solidarisk landbruk trengs det samarbeid. Det er nettopp dette samarbeidet vi har fått til gjennom Grønt Spa'tak. Næringa har satt seg sammen med miljøungdommen for å finne løsninger for framtidens jordbruk i Norge.

8.3 Klimaprojektet "fra kunnskap til handling" 2012-13

Fra 1.januar 2012 satte Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) i samarbeid med [Natur og Ungdom](#) (NU) i gang klimaprojektet "**Fra kunnskap til handling**". Prosjektet har som mål å formidle ut praktiske klimaråd til bønder over hele landet for å skape interesse og engasjement blant bønder for å gjennomføre effektive klima- og miljøtiltak i landbruket.

I november 2012 fikk prosjektet ytterligere støtte for to nye år. I tillegg ble det etablert et tettere samarbeid med Energigården som inngår som ny hovedsamarbeidspartner i prosjektet.

Samarbeid

I prosjektet samarbeider NBS med Energigården, Norsk Landbruksrådgivning (NLR), Bioforsk Økologisk, Telemarksforskning og Natur og Ungdom (NU). Dette er aktører med både kunnskap og erfaring til å bidra med praktiske klimaråd til bønder. Aktørene vil bidra på regionale og lokale møter over hele landet i løpet av prosjektperioden.

Noen av temaene som blir presentert på møtene er:

- Agronomi og økonomi
- Utnyttelse av alternative energiformer hos bønder/grunneier
- Energisparing og energiutnyttelse

Prosjektet har et tett samarbeid med Energigårdens klimakampanje «klimakutt» hvor sju vertsgårder skal utarbeide klima- og energiplaner for sine gårder. Målet for vertsgårdene er å redusere sine utslipp av klimagasser med 30 % på 3 år. I 2013 startet arbeidet med å finne flere vertsgårder til kampanjen. NBS vil hjelpe Energigården med å finne flere vertsgårder og bistå i arbeidet med å utvikle energiplaner for vertsgårdene.

I samarbeid med NU er det etablert en blogg om 'klima og landbruk' hvor det postes nye innlegg omtrent hver uke. Denne bloggen er med i kunnskapsformidlingen om klima og landbruk. Gjennom bloggen treffer NBS et yngre publikum og målet for NBS og NU er å heve interessen for klima og landbruk blant ungdom.

Det ble våren 2012 avholdt et samarbeidsmøte med Norsk landbruksrådgivning. Prosjektet har nå én kontaktperson i NLR.

Møter regionalt og lokalt

I 2012 er det gjennomført 9 regionale møter og 5 lokale møter hvor klima har vært tema. Møtene arrangeres i samarbeid med Energigården, NLR og/eller Bioforsk Økologisk.

I tillegg til lokale og regionale møter gjennomførte NBS i samarbeid med Bioforsk Økologisk en markdag på Tingvoll Gard og et sentralt møte i samarbeid med Energigården i forbindelse med NBS landsmøte 2.- 4. november 2012.

Fra januar 2013 og ut 2014 skal det gjennomføres fylkesmøter i alle fylker, og i tillegg totalt 20 møter på lokallagsnivå. Per 30.06.2013 er det gjennomført 1 møte på fylkesnivå, og 3 på lokallagsnivå.

Andre aktiviteter

Det ble i 2012 gjennomført første del av en spørreundersøkelse om kunnskap og holdninger om klima og landbruk. Telemarksforskning gjennomførte spørreundersøkelsen. Andre del av spørreundersøkelsen vil bli gjennomført innen utgangen av 2014.

Som en del av kunnskapsformidlingen ble det høsten 2012 gjennomført et kurs i sosiale medier for prosjektledelsen og sekretariatet i NBS.

Økonomi

Arbeidet i 2012 ble finansiert av midler fra Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i landbruket administrert av Statens Landbruksforvaltning (SLF). Prosjektet har fått tilsagn fra det nye klima- og miljøprogrammet administrert av SLF til videreføring av prosjektet for 2013 og 2014.

8.4 Samvirke 2050

Prosjektet «Samvirke 2050» ble satt i gang våren 2012, som ett av fire hovedsatsingsområder i forbindelse med 100-års jubileet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag i 2013. Prosjektet er finansiert av TINE, Nortura og Norske Felleskjøp, og gjennomføres i samarbeid med disse, samt Norsk Landbrukssamvirke og Naturbruksskolenes Forening. Målet med prosjektet er å

øke kunnskapsnivået om landbrukssamvirke, både blant bønder og elever ved grønne naturbruksskoler.

Gjennom prosjektet «Samvirke 2050», vil Norsk Bonde- og Småbrukarlag legge til rette for at bønder over hele landet får lett tilgjengelig informasjon om landbrukssamvirke, samt stimulere til en kunnskapsbasert debatt på området. Det skal også legges til rette for at skoleelever ved grønne naturbruksskoler over hele landet får tilgang til utfyllende undervisningsmateriell om landbrukssamvirke.

Det er oppnevnt ei referansegruppe for prosjektet, som består av representanter fra TINE, Nortura, Norske Felleskjøp og Norsk Landbrukssamvirke. Pr 22.05. 2013 er medlemmene i referansegruppa Odd Lilleby, organisasjonssjef i TINE, Jakob Simonhjell, fagsjef næringspolitikk og myndighetskontakt i Nortura, Kai Roger Hennem, prosjektleder i Norske Felleskjøp og Vidar Kapelrud, administrasjonssjef i Norsk Landbrukssamvirke.

Det er i løpet av prosjektperioden så langt gjennomført en rekke arrangement med samvirke som tema i lokallag og fylkeslag. Dette har stort sett vært åpne arrangement. Forskjellige problemstillinger innenfor tema har blitt belyst og diskutert. I tillegg er det utarbeida et informasjons-/debattheft om landbrukssamvirke. I dette heftet belyses forskjellige problemstillinger innenfor tema som grunnlag for videre diskusjon. Med utgangspunkt i heftet er det også lagd en studieplan som er godkjent av Studieforbundet natur og miljø. Dette kan alle interesserte ta tak i for å danne studiering/diskusjonsgruppe rundt tema samvirke. Studieplanen ligger tilgjengelig på hjemmesidene til Studieforbundet Natur og Miljø: www.naturogmiljo.no

8.5 Matnyttig mobilisering – gi oss mer lokalmat!

Prosjektet ”Matnyttig mobilisering – gi oss mer lokalmat!” ble startet september 2012 som et mobiliseringsprosjekt finansiert av lokalmatprogrammet i Landbruks- og matdepartementet.

Mobilisering av lokalmatprodusenter

Gjennom lokalmatprosjektet skal NBS inspirere og mobilisere flere råvareprodusenter til å bli videreforedlere og produsenter av lokalmat. Målet er å forankre satsingen på lokalmat både internt i organisasjonen og i resten av landbruket. Prosjektet er et av fire hovedsatsingsområder i NBS 100 års jubileum i 2013 men har en tidsramme på tre år.

Matinspiratorer

Prosjektet har bygd opp et nettverk av Matinspiratorer «vellykkede bedrifter som videreforedler egne produkter» som aktivt brukes i motiveringsarbeidet. Matinspiratorenes erfaringer og kompetanse er en sentral del av prosjektet for å legge til rette og inspirere flere til å videreforedle egne produkter.

Sentralt Matinspiratormøte

Første helgen i mars samlet prosjektet 16 Matinspiratorer til nettverkssamling på Thorbjørnrud Hotell på Hadeland. Fokus var ”Hvordan drive en vellykket lokalmatbedrift?” Og hvordan kan vi som en fagorganisasjon bidra til å tilrettelegge for lokalmatbedrifter?”

Møter i fylkes- og lokallag

Mobiliseringen av nye produsenter blir gjennomført i regi av regionale og lokale møter. Matinspiratorer og andre relevante kompetanseaktører blir aktivt bli brukt for å introdusere råvareprodusenter til alle aspekter rundt lokal videreforedling av råvarer. Fokus er motivasjon, lønnsomhet, valg av produkter, distribusjon, logistikk, regionale samarbeid og Matinspiratorenes generelle erfaringer. Fra høsten 2012 til juni 2013 ble 11 møter i fylkeslag og 5 møter i lokallag gjennomført. Høsten 2013 er to store møter i fylkeslag under planlegging og det er åpent for 5 møter i lokallag. "Første mann til mølla prinsippet" gjelder for de resterende møtene i lokallag.

Lansering av Norsk Mat og Kulturpris

Norsk Mat og Kulturpris ble lansert 7. februar 2013. Prisen er på 100 000 kroner og er finansiert av Yara for å deles ut i 2013, 2014 og 2015.

Juryen består av:

Svein Kostveit, tidligere leder NBS, juryleder
Gunn Ovesen, Adm. direktør Innovasjon Norge
Ellen Horn, Teaterdirektør Riksteatret
Wenche Andersen, TV2 kokk
Knut Røed, Markedsdirektør Yara

Søknadsfristen var 1. juni 2013. Juryen vil nominere 3 kandidater som lanseres på Norsk Bonde- og Småbrukarlags landsmøte i august, mens selve prisen vil bli delt ut under Matstreif 14. september 2013.

Smaken av Hele Norge LM 2012

Smaken av Hele Norge ble arrangert i landsmøtehelga november 2012. Hvert fylkeslag fikk tildelt en stand i salen ved siden av landsmøtesalen. Delegater og gjester ble presentert Norges matmangfold og fikk smake på regionale spesialiteter fra alle Norges fylker under arrangementet som var tilgjengelig i alle pauser under landsmøtehelga. Noen fylkeslag var også representert med lokalmatprodusenter på standen som presenterte produktene sine.

Produktdokumentasjon og samarbeid med Norges Bondelag

Norske lokalmatprodusenter må bli bedre til å fortelle historien bak produktene sine. En innovativ produktdokumentasjon kan gjøre dette lettere og historien mer tilgjengelig. Norges Bondelag og Norsk Landbrukssamvikre har gjennom sin satsing på lokalmat produsert en filmsnutt fra Kjerringøy Gård og Astrid Olsen (medlem i NBS). Filmen viser osteproduksjonen, filosofien bak gårdsdriften og presenter menneskene som står bak de flotte lokalmatproduktene. NBS har vært med i filmprosjektet fra starten av og samarbeidet har ledet til at vi får bruke filmen som en del av vårt prosjekt.

Filmen blir i lenket opp via en QR-kode på emballasjen til osten fra Kjerringøy Gård. Filmen ses ved å skanne QR-koden med mobiltelefon. Kunden på supermarkedet i byen får da en visuell presentasjon av gården, dyra, produksjonen og menneskene når hun kjøper osten. Dette er virkelig en god måte å vise norsk landbruk fra sin beste side!

Kjøttforedlingskurs

Terje Holen har i regi av lokalmatprosjektet utviklet et kjøttforedlingskurs. Vi har oppfattet at kunnskapen, både blant bønder og forbrukere, om oppstyking og videreforedling av kjøttvarer er svært manglende. Kjøttprodusenter som vurderer å starte med videreforedling på

gården har få tilbud for inspirasjon og opplæring sammenlignet med for eksempel melkeprodusenter. Vi tror at dette kurset vil bidra til konkret motivasjon til verdiskapning hos kjøttprodusenter. Kurset vil også oppfordre forbrukere til å kjøpe større deler av slakt direkte fra kjøttprodusenter, og dermed også øke verdiskapningen direkte til produsenten.

Deltakelse på Grüne Woche

Leder i NBS og prosjektleder for lokalmat deltok i næringslivsdelegasjon til Internationale Grüne Woche (IGW) 2013, ledet av Landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum i samarbeid med statssekretær Geir Pollestad i Samferdselsdepartementet, statssekretær Kristine Gramstad i Fiskeri- og kystdepartementet og en politisk representant fra Nærings- og handelsdepartementet.

Fotodokumentasjon av lokalmatprodusenter

I anledning 100 års jubileet 2013 har NBS satt i gang et fotoprojekt. Bidraget fra lokalmatprosjektet er fotodokumentasjon av 2 lokalmatprodusenter «fra fjøset til bondens marked». Fotodokumentasjonen gjennomføres ved at prosjektleder deltar på fotokurs, er på besøk på gårdene og dokumenterer og får profesjonell hjelp til å redigere bildene og printe dem i stort format. Bildene blir utstilt under landsmøtet i august 2013. Bildene blir også en del av NBS fotoarkiv til senere bruk.

Internasjonal geitmelkskonferanse

Prosjektleder deltok på den internasjonale geitmelkskonferansen i Tromsø 3.-6. juni for å bidra med presentasjon av småskala osteproduksjon, lokalmatprosjektet i NBS og forskningsresultater fra prosjektet «Kvalitetsmelk for kvit geitost». Presentasjonen var en del av den norske fagdagen hvor deltakerne var geitmelksprodusenter, ansatte i TINE og NSG og forskere fra Universitetet på Ås.

8.6 Norsk Bonde- og Småbrukarlag 100 år i 2013

Grunnlag for jubileet:

Det ble tidlig bestemt at det skulle være et fremtidsrettet fokus i jubileet. De fire grunnsteinene for jubileet er

- 1) Norsk matproduksjon på norske ressurser, over hele landet.
- 2) Samvirke
- 3) Kvinner i landbruket og
- 4) Ungdom og rekruttering.

Målet for jubileumsarbeidet er å sette i gang prosjekter som kan skape aktiviteter over hele landet i forbindelse med 100-års jubileet. Per 31.06.2013 er det satt i gang tre prosjekter i forbindelse med jubileet: ett samvirkeprosjekt finansiert av TINE, Nortura og Norske Felleskjøp, ett lokalmatprosjekt finansiert av Innovasjon Norge og ett rekrutterings- og likestillingsprosjekt finansiert av Landbruks- og Matdepartementet.

Aktiviteter i jubileet:

I tillegg til flere prosjekter har Norsk Bonde- og Småbrukarlag satt i gang flere jubileumsaktiviteter.

- Kvinneutvalget har produsert og lansert en bok om norske kvinnebønder. Forfatteren av boka er Astrid Brekken og forleggeren er Boksmia Forlag v/Olav Randen.

- Kunstneren Rolf Groven har på bestilling fra NBS malt et 100-årsbilde til organisasjonen som ble avduket på en markering 21. juni 2013 på Eidsvoll.
- I samarbeid med Yara har NBS etablert en Norsk Mat- og Kulturpris på kr 100.000 kroner.
-

Juryen nominerer tre kandidater som i 2013 skal offentliggjøres på NBS landsmøte. Vinneren kåres av juryen og lanseres på Matstreif i Oslo lørdag 14.september 2013.

Møter:

Det har vært gjennomført omlag ett møte annenhver måned for å sikre fremdriften i jubileumsarbeidet. I perioden 2012 - 2013 har det blitt gjennomført cirka 8 møter i utvalget.

Økonomi:

Arbeidet i 2012– 2013 er finansiert av NBS. Medlemmene i jubileumsutvalget jobber frivillig og får kun dekket reiser og telefonutgifter i forbindelse med møtene.

8.6.1 Grunnlag for jubileet

Den 21.juni 1913 ble Norsk Småbrukerforbund (i dag Norsk Bonde- og Småbrukarlag) stiftet på en folkehøgskole på Eidsvoll. Fredag 21. juni 2013 arrangerte Norsk Bonde- og Småbrukarlag en 100 årsmarkering på Eidsvoll i de historiske bygningene for Eidsvoll 1814. På arrangementet holdt Andreas Hompland et kåseri om Norsk Bonde- og Småbrukarlag, fotografen Oscar Putschmann fra Skog og Landskap viste historiske bilder og bilder fra dagens kulturlandskap som dokumenterer utviklingen i norsk landbruk. På markeringen ble det avduket et maleri av kunstneren Rolf Groven titulert Norsk Bonde- og Småbrukarlag 100 år. I tillegg sang folkemusikkgruppen Gjetord. Alle fylkesledere, samt styret og inviterte gjester deltok på markeringen.

8.6.2 Landbrukets veg – jubileumsbok

I 2012 oppnevnte styret et redaksjonsråd, med mandat å få produsert en jubileumsbok. Arne Vinje ble oppnevnt som leder med følgende medlemmer, Olav Randen, Reidar Almås, Gjermund Haga, Aina Bartmann og John Petter Løvstad. Fra januar 2013 kom Kjell Tore Finnerud med som sekretær for redaksjonsrådet. Olav Randen og Arne Vinje har samarbeidet om produksjonen og står som redaktører av boka.

Jubileumsboka med tittelen Landbrukets veg vil være ferdig til landsmøtet i august 2013, og vil inneholde artikler skrevet av representanter fra landbruket, miljøorganisasjoner, fagbevegelsen og fra forskere.

8.6.3 Norsk mat- og kulturpris

I samarbeid med Yara har Norsk Bonde- og Småbrukarlag etablert Norsk mat- og kulturpris på kr 100.000. Prisen vil i første omgang bli delt ut i tre år. Se også kapittel 8.5

Norsk mat- og kulturpris skal

- Øke bevisstheten og kunnskapen om det nære forholdet mellom lokalmat og kultur i befolkningen

- Fremme den brede kulturen knyttet til matproduksjon, foredling, tilberedning og måltidsopplevelser
- Stimulere til samarbeid mellom ulike aktører som har interesse for å fremme lokalmat og kultur
- Bidra til at prismottakernes kompetanse blir tilgjengelig for flere
- Øke kvaliteten på lokalmat
- Bidra til nyskaping i skjæringsfeltet mat og kultur

Ved fristens utløp 1. juni var det kommet inn forslag på 33 ulike kandidater. Juryen har nominert tre kandidater som i 2013 skal offentliggjøres på NBS landsmøte. Vinneren kåres av juryen og lanseres på Matstreif i Oslo lørdag 14. september 2013.

8.7 Kvinner, demokrati og deltakelse 2012 – 2013

Prosjektet Kvinner, demokrati og deltakelse ble satt i gang av Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) som en av hovedsatsningene i organisasjonens 100-årsjubileum i 2013. Prosjektet har som mål å øke andelen kvinner i landbruket, øke andelen unge jenter og kvinner som tar over gårdsbruk på odell, øke kunnskapen om virkemidler og tiltak som gjør at kvinner velger landbruket som yrkesvei og øke bevisstheten om kvinnebønder blant menn og kvinner innad i næringa, faglag og forvaltninga.

Aktiviteter

Det ble i 2012 og begynnelsen av 2013 arbeidet med å utvikle en møtemal til bruk i lokale og regionale møter. Møtemalen ble presentert på et representantskapsmøte og vil i 2013 ferdigstilles i samarbeid med en styringsgruppe for prosjektet.

Prosjektet hadde et mål om å arrangere et sentralt møte i 2012. Dette ble gjennomført i forbindelse med landsmøtet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag på Lillehammer 3. – 4.november.¹ I tillegg til en egen samling ble det gjennomført en presentasjon av prosjektet for alle deltakerne på landsmøtet i hovedprogrammet søndag.

Økonomi

Landbruks- og matdepartementet (LMD) ga i brev datert 01.10.2012 tilsagn på 500.000 kroner til prosjektet for 2012.

---

1 <http://www.smabrukarlaget.no/sider/tekst.asp?side=4598>

9 Bonde og Småbruker

Utgivelser

I meldingsåret 2012/2013 har avisa som vanlig kommet ut i ti utgaver, fire på høsten og seks i vårhalvåret. To av utgavene har vært landsnumre, et på høsten (nr 8/2012) og et på våren (nr 5/2013). Landsnumrene går til alle registrerte gårdsbruk i landet i et opplag på drøyt 60 000 aviser. De vanlige utgavene går til medlemmer, abonnenter og potensielle medlemmer. Medlemstallet holder seg fortsatt rimelig stabilt, med en liten nedgang. Alt i alt er opplaget fortsatt svakt synkende. Om opplaget synker litt så holder sidetallet seg, med en liten økning fortsatt.

Økonomi

Økonomien til avisa er anstrengt. Bonde og Småbruker hadde budsjettert med et underskudd på 165 000 kroner for 2012. Takket være et meget godt annonseslag, vel 50 % over budsjett, blei resultatet noe bedre. Underskuddet endte på knapt 40 000 kroner. Dette er første året med underskudd for avisa på mange år, takket være økning i bevilgningen over lagets budsjett de siste åra. Men til tross for stram økonomisk styring blei det underskudd, først og fremst som følge av Postens portoøkninger.

Som vanlig er det altså Posten som står for den største utgiftsøkningen, mer en budsjettert. For de samme tjenestene som Posten tok 605 000 kroner for i 2011 tok de 864 604 kroner i 2012. Ei økning på 260 000 kroner, eller 42 %. Posten har for de neste åra lovt "bare" åtte prosent økning i portoen. Det kan bli ei tøff utfordring for avisa.

Fagpressen har i mange år slitt med å få politisk gehør for sine protester mot Postens portoøkninger. Til ingen nytte. Alternativ distribusjon har blitt etablert, uten at det kommer Bonde og Småbruker til gode. Alternativet er basert på lokalavisenes budtjeneste rundt om i landet. Men disse dekker sjølsagt i hovedsak tettbygde strøk, langt i fra de områder der Bonde og Småbruker har sine lesere. Et forsøk nå i våres viste at MediaPost bare dekker omlag en tredel av våre adresser. Økonomisk viste det seg at distribusjon av en tredel av opplaget gjennom MediaPost og resten gjennom Posten ikke gir noen besparelse for oss. Inntil videre ser det ut for at vi må klare oss med Postens dårlige og dyre tjenester.

Bemanninga

Bemanninga er, som de mange siste åra, fortsatt en ansatt i full stilling. Leonid Rødsten er eneste ansatte, som journalist og redaktør. Som før bidrar sekretariatet i NBS godt ved å utføre mye av de administrative oppgavene for avisa. Mari Tylden i proXpress, har fortsatt hovedansvaret for brekking av avisa, med god hjelp fra andre i firmaet.

Det er fortsatt selskapet HS-Media som selger annonser for avisa. Mette Lindberg gjør en utmerket jobb for å sikre avisa kjærkomne inntekter. I 2012 med et rekordsalg som ga drøyt halvannen million kroner i annonseinntekter.

Redaksjonelt

Abonnementet på Nynorsk Pressekontors tjenester fortsetter. Gjennom korte nyheter og enkelte reportasjer med relevans for avisas lesere sikrer det avisa et godt bidrag for også å ivareta nynorskandelen.

Avisas lesere kan fortsatt nyte godt av et godt bidrag av relevante faglige artikler fra forskere og ansatte ved diverse forskningsinstitusjoner med relevans for landbruk. Først og fremst Bioforsk, Skog og Landskap, Nofima og NINA. Men også andre.

Leserne får fortsatt gode råd fra NBS egen økonomirådgiver Svein Løken gjennom "Sveins spalte" og de kan glede seg over avisas egen "stuntpoet" Arne-Martin Dahles aktuelle kommentarer.

Jordbruksforhandlingene, med både forberedelser i organisasjonen, og den offentlige debatten i kjølvannet av landbruksmelding og skuffelsen over fjorårets jordbruksforhandlinger, har sjølsagt vært en hovedsak i avisa. Rovdyrproblemet er dessverre fortsatt like aktuelt stoff. Det har ikke vært så mye stoff om "lavkost-landbruk", men noe innspill kommer det fra lesere tross alt. Ole Jacob Christensen (OJC) er fortsatt en trofast leverandør av notiser med internasjonale oppdateringer, i tillegg til at han leverer bok-/filmanmeldelser. Dessuten er han, sammen med mange andre, flittig leverandør til leserbrevspalta. Leserbrevspalta gir et godt bidrag til aktiv debatt i organisasjonen. "Landbruksalliansen" gir også gode bidrag til en aktiv debatt om landbrukspolitik.

Innspill fra aktiviteter rundt om i lokallag og fylkeslag kommer det også en del av. Noen fylker er flittigere på det enn andre. Men det er bedring jamt over.

Trykking og distribusjon

Agderposten Trykk fortsetter å trykke Bonde og Småbruker, til vår tilfredshet. Posten har så langt stått for det meste av distribusjonen, høy pris og dårlig kvalitet til tross. Et forsøk nå i våres viser at det så langt ikke er noe alternativ. Dessverre heller ikke prismessig.

10 Regnskap for laget og avisa

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2012 ble behandlet på styremøte, den 28.feb. 2013. Styret fattet følgende vedtak:

”Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på kr. 16 137 310, driftskostnader på kr. 15 101 151, resultat av finansposter kr. 311 394, og et årsresultat på kr. 1 347 553.”

Enstemmig.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2012 ble behandlet på representantskapsmøte den 20.mars 2013. Representantskapet fattet følgende vedtak:

”Representantskapet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på kr. 16 137 310., driftskostnader på kr. 15 101 151., resultat av finansposter kr. 311 394., og et årsresultat på kr. 1 347 553.”

Enstemmig.

Vedlagt følger regnskap for :

Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Bonde og Småbruker
Noter til regnskapet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine fond
Th. S. Eriksens legat
Revisjonsberetning for 2012 fra Vardens Revisjonskontor

Resultatregnskap Samlet

DRIFTINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2012	2011
Driftsinntekter m.v.			
Inntekter	(avisen)	1 636 918	1 279 945
Medlemskontingent		8 750 561	8 319 895
Økn. støtte Samvirke	(avisen)	300 000	300 000
Prosjekter	1	3 006 225	406 389
Andre inntekter	2	2 443 607	2 472 442
SUM DRIFTSTINNTEKTER		16 137 310	12 778 671
Driftskostnader			
Lønnskostnader (laget og avisen)		4 057 947	4 441 860
Driftskostnader	(laget)	634 713	925 422
Driftskostnader	(avisen)	2 293 025	1 817 525
Kjøp matriell	(laget)	31 938	81 222
Kvinneutvalget		10 035	6 641
Ungdomsutvalget		9 876	30 000
Internasjonalt utvalg		32 390	30 005
Tilbakeført til fylkene	4	3 471 428	3 662 951
Andre kontingenter		66 266	76 935
Tilskudd til avisen		499 992	499 992
Tilsk. Bonde og Småbruker		407 332	399 173
Samlet reisekostnader		896 938	811 974
Bidrag til samarb. Organisasjoner		65 000	70 000
Norad Infotiltak		0	88 905
Prosjekter totalt	5	2 624 271	442 340
SUM DRIFTSKOSTNADER		15 101 151	13 384 945
DRIFTSRESULTAT		1 036 160	-606 274
FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Aksjeutbytte		17 175	1 050
Renteinntekter		294 219	236 608
RESULTAT AV FINANSPOSTER	13	311 394	237 658
ÅRSRESULTAT	14	1 347 553	-368 616
OVERFØRINGER			
Overført til Egenkapital			0
Overført fra Egenkapital		1 400 049	-220 735
Overført fra "Avsetning til fremtidige prosjekter":			
Prosjekt 2013			-71 252
Ubrukte lønnsmidler, Merete			-58 138
Bonde og Småbruker		-37 746	
Garsbruk. No			-28 750
Kvinneutvalget		-9 750	0
Generalsekretærens disp.		-5 000	0
Overført til "Avsetninger til fremtidige prosjekter":			
Kvinneutvalget		0	10 259
SUM DISPONERINGER		1 347 553	-368 616

Resultatregnskap Laget

	Note	2012	Budsjett 12	2 011
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Kontingenter		8 750 561	8 776 000	8 319 895
Salg av matriell		13 230	0	980
Tilskudd fra Landbr.samvirke		464 245	460 000	458 001
Div innt.	2	1 058 808	960 000	1 114 297
SUM DRIFTSINNTEKTER		10 286 844	10 196 000	9 893 173
Driftskostnader				
Lønn fast-ansatte, inkl feriepenger		2 421 940	2 561 665	2 378 863
Honorar,tillitsvalgte, inkl feriepenger		722 440	863 880	769 535
Honorar, næringsdrivende		31 594	0	35 030
Arb.g.avgift		488 902	506 970	496 440
Pensjons/yrkeskadeforsikring		271 062	220 000	285 101
Andre personalkostnader		21 073	0	7 367
Ovf Prosjektene:		-462 294	-278 000	-128 141
SUM LØNN		3 494 717	3 874 515	3 844 195
Husleie / strøm		401 346	427 000	391 322
Vedl.hold / rep.		206 282	190 000	216 047
Kontorrekv.		85 576	80 000	105 580
Telefon og porto	3	197 622	225 000	200 111
Andre adm. Kostnader		148 385	141 000	197 940
Revisjon		66 250	75 000	81 875
Ovf til Bonde og Småbruker		-221 332	-235 000	-220 133
Ovf til Prosjektene:		-249 414		-47 320
SUM ADM. KOSTNADER		634 713	903 000	925 422
MØTER OG REISER		871 205	801 000	789 935
Medlemskontingent		2 526 556	2 658 000	2 635 955
Sokr. Lønn til fylkene		450 000	450 000	450 000
Medlemsverving		0	0	20 800
Annen støtte til fylkene		258 920	505 000	299 537
Målrettet møtevirksomhet		235 952	75 000	256 659
SUM TILBAKEFØRT TIL FYLKENE	4	3 471 428	3 688 000	3 662 951
Kjøp av matriell		31 938	50 000	81 222
Tilskudd til Bonde og Småbruker		499 992	500 000	499 992
Tilskudd til Bonde og Småbruker		407 332	424 000	399 173
Kontingent ECVC		66 266	75 000	76 935
Ungdomsutvalget		9 876	30 000	30 000
Kvinneutvalget		10 035	30 000	6 641
Internasjonalt utvalg		32 390	30 000	30 005
Bidrag til samarb. Org.		65 000	60 000	70 000
SUM ANDRE DRIFTSKOSTNADER		1 122 830	1 199 000	1 193 968
SUM DRIFTSKOSTNADER		9 594 893	10 465 515	10 416 471
DRIFTSRESULTAT		691 952	-269 515	-523 298
Nto. Finansinntekter	13	311 217	225 000	237 658
ÅRSOVERSKUDD / UNDERSKUDD	14	1 003 169	-44 515	-285 640

Resultatregnskap Bonde og Småbruker

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	Note	2 012	Budsj. 2012	2011
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Annonseinnt., landsnr og vanlig nr.	6	1 532 712	1 000 000	1 174 543
Avisabonnement		104 205	130 000	105 402
Andel kontingent fra NBS		499 992	500 000	499 992
Tilskudd fra landbr.samvirke		300 000	424 000	300 000
Tilskudd fra laget	2	407 332	300 000	399 173
SUM DRIFTSINNTEKTER		2 844 242	2 354 000	2 479 110
Driftskostnader				
Lønn, honorarer, arb.g.avg, feriep. m.v		563 230	525 000	597 665
Lønn ovf fra laget		186 000	187 000	179 040
Trykking		349 151	310 000	300 485
Provisjon annonsesalg		448 695	320 000	317 558
Setting av avisen		114 900	130 000	99 000
Aviser, tidsskrifter		7 424	4 000	5 462
Administrasjonsutg		221 332	243 000	220 133
Telefon		9 833	15 000	11 184
Porto		864 604	690 000	605 559
Reisekostnader		25 733	60 000	22 039
Kontingent / abonnement		12 279	15 000	11 694
Kurs/data/oppgradering		0	20 000	2 700
Andre kostnader		620	0	161
Kjøp tjenester avisa		78 187	0	64 550
SUM DRIFTSKOSTNADER		2 881 988	2 519 000	2 437 229
DRIFTSRESULTAT		-37 746	-165 000	41 881
FINANSINNTEKTER OG KOSTNADER				
Ekstraordinære utgifter		0	0	0
RESULTAT AV FINANSPOSTER		0	0	0
ÅRSOVERSKUDD / UNDERSKUDD	14	-37 746	-165 000	41 881

Balanse Samlet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	Note	2012	2011
OMLØPSMIDLER			
Kundefordringer	8	158 024	217 591
Andre fordringer	9	319 480	128 167
Aksjer	11	2 500	2 500
Likvider	7	7 982 131	6 233 748
SUM OMLØPSMIDLER		8 462 135	6 582 006
SUM EIENDELER		8 462 135	6 582 006
GJELD OG EGENKAPITAL			
Egenkapital		5 550 066	4 150 023
Avsetning til fremtidige prosjekter	12	1 031 805	1 084 301
SUM EGENKAPITAL	15	6 581 871	5 234 324
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		636 459	228 983
Annen kortsiktig gjeld	10	302 581	338 788
Offentlige trekk og avgifter		423 160	366 619
Påløpne feriepenger		518 064	413 292
SUM GJELD		1 880 264	1 347 682
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		8 462 135	6 582 006

Oslo 28.02.2013

Modulf Aukam
 Valbjørn Nodland
 Bernt Eivind Sabau
 Lynn Høge F. Myrnes

Noter pr. 31. Desember

2012

Note 1	Prosjekter	
Gardsbruk .no	Salg matriell	14 999,25
	Landbruks og Matdep	250 000,00
	Gjensidige	25 000,00
Kvinne		
Demokrati/deltakelse	SLF	250 000,00
Kvinnebonden	SLF	200 000,00
	Barne- og Likest. Dep.	30 000,00
Norsk Mat- og Kulturpris	Yara	100 000,00
Multelandet	Finnmark FMLA / SLF	90 000,00
	Finnmark FMLA	37 500,00
Jubileum 2013	Gaver	268 725,34
Lokalmatprosjektet	Innovasjon Norge	600 000,00
Klima Prosjekter	SLF	440 000,00
Samvirkeprosjektet	Norsk Landbrukssamvirke	600 000,00
Tanzania- Prosjektet	Fokus	100 000,00
		3 006 225
Note 2	Diverse inntekter	
Overskudd Grønt Spa'tak		30 000,00 Laget
Forsikringsprosjekt		961 500,00 Laget
Salg Matriell		13 230,00
Landbrukssamvirke		464 245,00
Overført til Bonde og Småbruker		499 992,00
Tilskudd fra laget (avisen)		407 332,00 Avisen
Salg Kalendere/T-shirt		37 308,00 Laget
Yara, ungdomsbenken LM		30 000,00 Laget
		2 443 607,00
Note 3	Telefon og porto	
Telefon		68 961
Porto		128 661
Telefon og porto laget		197 622
Note 4	Tilbakeført til fylkene	
Møtetilskudd		235 952
Tilskudd til fylkessekretær		450 000
Støtte fra Gjensidige		258 920
Kontingent til fylkene		1 743 395
Kontingent til lokallagene		783 161
		3 471 428

Note 5	Kostnader	Prosjekter
Gardsbruk.no		328 386,00
Kvinne Demokrati/deltakelse		183 650,00
Kvinnebonden		161 826,00
Norsk Mat- og Kulturpris		48 936,00
Multelandet		127 500,00
Jubileum 2013		102 406,00
Lokalmatprosjektet		410 800,00
Klima Prosjekter		548 637,00
Samvirkeprosjektet		602 362,00
Tanzania- Prosjektet		109 768,00
		<u>2 624 271</u>

Note 6 **Bonde og Småbruker**

Det er utgitt 10 nummer av Bonde og Småbruker i 2012. Av dette er 2 såkalte landsnummer og 8 medlemsnummer
Annonseinntekter og trykkekostnader for utsendelse av landsnummerene er ikke skilt ut i egne poster i regnskapet.

Note 7

Av likvide midler utgjør kr. 232 665,- bunden kapital, som står på egen skattetrekkkonto. Dette dekker skyldig skattetrekk pr. 31/12.

Note 8 **Kundefordringer**

Kundefordringer	223 479
Medlemsavgift 2013	-50 455
Delkrederavsetning	-15 000
	<u>158 024</u>

Det er avsatt 15.000 kr. For dekning av usikre fordringer.

Note 9 **Andre kortsiktige fordringer**

Egenbet. LM	7 655
Forskudd lønn	825
Yara, Norsk Mat-og kulturpris	100 000
Norske Felleskjøp, tilskudd til BS for 2012	42 000
Gjensidige	10 000
Tine SA	129 000
Natur og Ungdom, overskudd Grønt Spatak	30 000
	<u>319 480</u>

Note 10**Annen kortsiktig gjeld**

Møtetilskudd / reiseregninger	179 005
Refusjon - lokallag	408 919
Periodiserte leverandører	-312 611
Tilbakeført fra nedlagte lokallag	36 106
Periodisert Abonnement	865
Reisefordeling	-9 702
	<u>302 581</u>

Note 11**Aksjer**

Regnskapsverdi er satt til kr. 2500, etter laveste prinsippes verdi.

Note 12**Avsetning til fremtidige prosjekt**

	1/1-2012	Avsatt	Benyttet	31/12-2012
Prosjekt 2013	28 748		0	28 748
Avsetning Gardsbruk	31 250		0	31 250
Styrke Sekretariatet	184 494			184 494
Org.arbeid/ Ny stortingsmelding	200 000			200 000
Bonde og Småbruker	156 652		37 746	118 906
Kvinneutvalget	35 057		9 750	25 307
Generalsekretærens disp	35 000		5 000	30 000
Medlemsregister	196 610			196 610
Avsatt til Interne utvalg	27 810			27 810
Avsatt til opplæring/rekruttering	188 679			188 679
	<u>1 084 300</u>	<u>0</u>	<u>52 496</u>	<u>1 031 804</u>

Note 13**Finansinntekter / kostnader**

Bankgebyrer	-24 524
Aksjeutbytte	17 175
Renteinntekter	<u>318 742</u>
	<u>311 394</u>

Note 14**Forklaring av årets resultat**

Årets samlede resultat på	1 347 553	fordeler seg slik :
Bonde og Småbruker , underskudd	-37 746	
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	1 003 169	
Prosjektresultat :		
Gardsbruk .no	-38 387	
Kvinne Demokrati/deltakelse	66 350	
Kvinnebonden	68 174	
Norsk Mat- og Kulturpris	51 064	
Jubileum 2013	166 477	
Lokalmatprosjektet	189 200	
Klima Prosjekter	-108 637	
Samvirkeprosjektet	-2 362	
Tanzania- Prosjektet	-9 749	
	<u>1 347 553</u>	

Herav brukt kr. 52 496,- av avsatte midler

Note 15**Egenkapital**

	Egenkapital	Avsetning Prosjekter	Sum Egenkapital
Per 01/01-12	4 150 023	1 084 301	5 234 324
Overført til Avsetning prosjekter		0	
Overført fra Avsetning prosjekter		-52 496	
Årets resultat	<u>1 400 049</u>	<u>-52 496</u>	<u>1 347 553</u>
Per 31/12-12	5 550 072	1 031 805	6 581 877

Aksjonsfondet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2012	2011
Beholdning 1/1	<u>188 692</u>	<u>196 515</u>
Inntekter		
Renteinntekter	<u>1 895</u>	<u>2 176</u>
Kostnader		
Jordbakke Silketrykkeri 500stk, t-skjorter	25 000	10 000
Dørum/Kleiva , Garanti vedr. Høyesterettssak	3 422	
Resultat, underskudd	<u>-26 527</u>	<u>-7 824</u>
Beholdning 31/12	<u>162 165</u>	<u>198 691</u>

Pensjonsfondet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2012	2011
Beholdning 1/1	3 342	23 023
Inntekter		
Renteinntekter	3	13
	3	13
Kostnader		
Utbetalt pensjon, inkl arb.g.avg. 2010	0	10 331
Utbetalt pensjon, inkl arb.g.avg. 2011	0	9 363
Bankgebyr	0	0
Sum kostnader	0	19 694
Resultat	3	-19 681
Beholdning 31/12	3 345	3 342

Th. Eriksen Lies Legat**Norsk Bonde- og Småbrukarlag**

	2012	2011
Beholdning 1/1	<u>578 919</u>	<u>558 802</u>
Inntekter		
Renteinntekter	<u>22 954</u>	<u>20 117</u>
	22 954	20 117
Resultat	<u>22 954</u>	<u>578 919</u>
Beholdning 31/12	<u>601 874</u>	<u>578 919</u>

Heges Minnefond
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2012	2011
Beholdning 30 / 01	6 096	55 002
Inntekter		
Renteinntekter	<u>162</u>	<u>1 154</u>
	162	1 154
Kostnader		
Overført til Via Campesina Internasjonal sekr. Jakarta	0	50 000
Gebyr	<u>0</u>	<u>60</u>
	0	50 060
Resultat, underskudd/overskudd	<u>162</u>	<u>-48 906</u>
Beholdning 31/12	<u>6 258</u>	<u>6 096</u>

VARDENS REVISJONSKONTOR

Vardens Revisjonskontor as
Statsautorisert Revisor

Medlemmer av
Den norske Revisorforening

Øyvind Løvstad
Statsautorisert revisor
Per-Arne Auster
Statsautorisert revisor

Til årsmøtet i
Norsk Bonde og Småbrukarlag

REVISJONSBERETNING FOR 2012 inkl fond og legater

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Norsk Bonde og Småbrukarlag, som består av balanse per 31. desember 2012, resultatregnskap som viser et overskudd på kr 1.347.553 for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Vi har også revidert regnskapene for prosjektet Aksjonsfondet, Pensjonsfondet Th. S. Eriksen Lies legat og Heges Minnesfond. Disse regnskapene viser følgende resultater:

Aksjonsfondet	Underskudd	kr.	26 527
Pensjonsfondet	Overskudd	kr.	3
Th. S. Eriksen Lies Legat	Overskudd	kr.	22 954
Heges Minnesfond	Overskudd	kr.	162

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

---

ostadresse:
ostboks 806 Sentrum
104 Oslo

Besøksadresse:
Skippergt. 33
www.vardens.no

Telefon: 24 14 12 00
Telefax: 22 42 67 72
Bankgiro: 8200 01 64840

Foretaksregisteret NO 930 462 551 MVA
e-post: vardens.revisjonskontor@vardens.no

VARDENS REVISJONSKONTOR

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Norsk Bonde og Småbrukarlag per 31. desember 2012 i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i tilpasset årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter. For legatene er det ikke avlagt årsberetning.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller begrenset revisjon av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, den 13. mars 2013

VARDENS REVISJONSKONTOR AS

Per- Arne Auster

Statsautorisert revisor

Notater

Notater

Notater

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Telefon: 24 14 89 50

Internet: www.smabrukarlaget.no

E-post: post@smabrukarlaget.no